

**SPOLOČNÝ PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA
A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCÍ MAS LABOREC
NA OBDOBIE 2024 - 2030**

(SPOLOČNÝ PROGRAM ROZVOJA OBCÍ)

VERZIA 1.0

Názov:	SPOLOČNÝ PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCÍ MAS LABOREC NA OBDOBIE 2024-2030
Územné vymedzenie :	Prešovský kraj, okres Medzilaborce Brestov nad Laborcom, Čabalovce, Čabiny, Krásny Brod, Ňagov, Oľka, Oľšinkov, Palota, Radvaň nad Laborcom, Repejov, Rokytovce, Roškovec, Sukov, Svetlice, Valentovce, Volica, Výrava, Zbojné, Zbudská Belá
Dátum schválenia PRO	
Obdobie platnosti:	2024-2030
Verzia	1.0

SPRACOVATEĽ SPOLOČNÉHO PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA
A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCÍ MAS LABOREC

STREDOEURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJOVÉ PROJEKTY

HVIEZDNA 16
080 01 PREŠOV

Kontakt: phsr.sk@gmail.com, info@phrsr.sk, mobil: 0903 903 099

Touto cestou ďakujeme všetkým za prínosné podnety, odborné pripomienky a doplnenia v procese prípravy a pripomienkovania predkladaného strednodobého strategického dokumentu – Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030.

1	ÚVOD	9
1.1	Dokument Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí na obdobie 2024-2030	9
1.2	SPRO a jeho súlad so strategickými dokumentmi na rôznych úrovniach	15
2	Základné informácie o obciach	20
2.1	História obcí	21
2.2	Geografická charakteristika	29
2.3	Prírodné pomery	29
2.4	Krajinná štruktúra	38
2.4	Krajinná štruktúra	40
3	Analytická časť	43
3.1	Analýza vnútorného prostredia	43
	Demografia a sociálne štatistiky	43
	Občianska vybavenosť a technická infraštruktúra	59
	Občianska vybavenosť	59
	Vzdelávanie	59
	Šport a športové zariadenia	60
	Zdravotníctvo	61
	Sociálne služby	62
	Cestovný ruch a rekreácia	63
	Kultúrne inštitúcie a kultúrne pamiatky	65
	Technická infraštruktúra	69
	Cestná sieť a dopravné systémy	69
	Vodné hospodárstvo	71
	Energetické hospodárstvo	73
	Telekomunikácie	73
	Odpadové hospodárstvo	74
	Vyhodnotenie dotazníka	75
3.2	Analýza vonkajšieho prostredia	78
3.3	Zhodnotenie súčasného stavu územia - SWOT analýza	83
3.4	Zhodnotenie súčasného stavu - Identifikácia potrieb	87
4	STRATEGICKÁ ČASŤ	89
5	PROGRAMOVÁ ČASŤ	90
5.1	Špecifikácia a popis opatrení	96

5.2 Projektové zámery	102
5.3 Merateľné ukazovatele	105
6 REALIZAČNÁ ČASŤ	109
6.1 Proces realizácie SPRO, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie	109
6.2 Komunikačná stratégia a koordinácia.....	109
6.3 Systém monitorovania a hodnotenia.....	109
6.4 Akčný plán.....	111
7 FINANČNÁ ČASŤ	115
8 ZÁVER.....	116
9 POUŽITÉ ZDROJE.....	117
Tabuľka 1 Proces prípravy a spracovania SPRO	13
Tabuľka 2 Súlad so strategickými dokumentmi.....	15
Tabuľka 3. Programové obdobie 2021-2027	19
Tabuľka 4. Základná charakteristika obce (k 31.12.2022).....	20
Tabuľka 5. Výmera územia obce v hektároch 2022.....	40
Tabuľka 6. Typy pôdy v katastroch obcí	41
Tabuľka 7. Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia.....	44
Tabuľka 8. Pohyb obyvateľstva (2010-2014-2018-2022).....	47
Tabuľka 9. Národnostné zloženie obyvateľov v obciach (SODB 2021)	48
Tabuľka 10. Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov	50
Tabuľka 11. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	51
Tabuľka 12. Byty podľa typu budov	53
Tabuľka 13. Pracovná sila a nezamestnanosť okrese Medzilaborce.....	54
Tabuľka 14. Miera evidovanej nezamestnanosti (v %).....	54
Tabuľka 15. Evidovaní uchádzači o zamestnanie v obciach.....	56
Tabuľka 16. Trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa ekonomickej aktivity.....	56
Tabuľka 17. Živnostníci podľa ekonomických činností v okrese Medzilaborce	57
Tabuľka 18. A: Podnikateľské subjekty.....	58
Tabuľka 19. Športové zariadenia v obciach.....	61
Tabuľka 20. Zdravotnícke zariadenia v okrese Medzilaborce	61
Tabuľka 21. Sociálne služby poskytované v obciach	62
Tabuľka 22. Dopravná obslužnosť	70
Tabuľka 23 Počet obyvateľov zásobovaných pitnou vodou	71
Graf 1. Podiel mužov a žien	45
Graf 2. Vývoj počtu obyvateľov od roku 2012 do 2022	45
Graf 3. Veková štruktúra obyvateľstva (2022)	45
Graf 4. Národnostné zloženie obyvateľov obce	49

Graf 5. Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov 2021	49
Graf 6. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	52
Obrázok 1. Mapa Prešovského samosprávneho kraja	29
Obrázok 2. Mapa okresu (zdroj mapy: Slovenská správa ciest)	Chyba! Záložka nie je definovaná.
Obrázok 3. Mapa geomorfologických jednotiek (Atlas krajiny SR, 2002)	30
Obrázok 4. Mapa pôdných typov v okrese (Atlas krajiny SR, 2002)	31
Obrázok 5. Klimatické oblasti (Atlas krajiny SR, 2002)	32
Obrázok 6. Chránené územia okresu Medzilaborce	35
Obrázok 6. Kvalita životného prostredia - zaťaženie okresov stresovými faktormi	38
Obrázok 7. Mapa cyklotrás PSK	65

Ďalšie kopírovanie a nakladanie so strategickým dokumentom:

**„Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí MAS LABOREC
na obdobie 2024 – 2030“**

podlieha zákonu 618/2003 Z.z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom
(autorský zákon) a v znení neskorších predpisov.

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ARK	Atlas rómskych komunít
BRO	biologicky rozložiteľný odpad
CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
CR	cestovný ruch, turizmus
CVTI	centrum vedecko-technických informácií SR
ČOV	čistiareň odpadových vôd
DPH	daň z pridanej hodnoty
EAO	ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EK	Európska komisia
EO	ekvivalent obyvateľov
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
ES	Európske spoločenstvá
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EV	EuroVelo, sieť medzinárodných cyklotrás
EZ	environmentálna záťaž
FO	fyzická osoba
GNÚSES	Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability
gr.k.	gréckokatolícky
ha	hektár
HDP	hrubý domáci produkt
CHVÚ	chránené vtáacie územie
IROP	Integrovaný regionálny operačný program 2014 - 2020
IT	informačné technológie
IÚS	Integrovaná územná stratégia
KC	komunitné centrum
KR	Kooperačná rada
MAS	Miestna akčná skupina
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MPRV	SR Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MSP	malé a stredné podniky
MŠ	materská škola
MZ	mestské zastupiteľstvo
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
MWt	megawatt
NATURA 2000	sústava chránených území členských krajín Európskej únie
NIVAM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
NFP	nenávratný finančný príspevok
NN	nízke napätie
n.o.	nezisková organizácia
NKP	národná kultúrna pamiatka
NPR	národná prírodná rezervácia
NSRV	Národná sieť rozvoja vidieka
o.z.	občianske združenie
OP ĽZ	Operačný program Ľudské zdroje

OZE	obnoviteľné zdroje energie
PD	projektová dokumentácia
PMO	pamiatkový objekt
p.n.l	pred našim letopočtom
PO	právnická osoba/alt.prioritná os
PRV	Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014 - 2020
SPRO	Spoločný program rozvoja obcí
PUM	Plán udržateľnej mobility
PZI	priame zahraničné investície
RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
ROEP	register obnovenej evidencie pozemkov
RUSES	Regionálna územný systém ekologickej stability
RP	Rada partnerstva
SHR	samostatne hospodáriaci roľník
SK	Slovensko
SK NACE rev. 2	štatistická klasifikácia ekonomických činností
SODB 2011	Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov 2011
SPR	Strategicko-plánovací región
SPRO	Spoločný program rozvoja obcí
SŠ	stredná škola
SR	Slovenská republika
STL	strednotlaký plynovod
ŠR	štátny rozpočet
TKO	tuhý komunálny odpad
TTP	trvalé trávne porasty
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
ÚZPF	Ústredný zoznam pamiatkového fondu
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
VTL	vysokotlaký plynovod
VÚC	vyšší územný celok
ZOHT	Združenie obcí Hornej Torusy
ZPS	zariadenie pre seniorov
Z. z.	Zbierka zákonov
ŽoNFP	žiadosť o nenávratný finančný príspevok

1 ÚVOD

1.1 Dokument Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí na obdobie 2024-2030

S cieľom podporiť rozvoj regiónu, zvýšiť atraktivitu územia prostredníctvom udržateľného hospodárskeho rozvoja, v súlade so zákonom NR SR č. 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja, zabezpečili obce v rámci verejno-súkromného partnerstva MAS LABOREC prípravu a vypracovanie moderného strednodobého strategického dokumentu s názvom Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030 (ďalej aj SPRO). Tento dokument, ktorý je v zákone definovaný ako „základný dokument podpory regionálneho rozvoja“ definuje potreby obcí a stratégiu rozvoja, a je vypracovaný ako východiskový dokument pre relevantné sektorové dokumenty. Plní funkciu plánovaciu a informačnú, a prostredníctvom implementácie zvolených opatrení je možné vnímať ho ako nástroj na dosiahnutie cieľov politiky obce.

Inovované spracovanie spoločného programu rozvoja obcí bolo zvolené v nadväznosti na skúsenosti spracovateľov získané dlhoročnou praxou, ako aj v nadväznosti na skutočnosť, že zámerom manažmentu obcí bolo vypracovať dokument, ktorý by poskytol obyvateľom obcí náhľad na smerovanie ďalšieho rozvoja obcí a predstavil rozvojovú stratégiu s cieľom zvýšiť kvalitu života v obciach. Inovácie sa týkajú stanovenia cieľov politik, ktoré sa ocitajú v pozícii horizontálnych a prierezových cieľov rozvojovej politiky obce, čím je ovplyvnená aj samotná kategorizácia definovaných priorít. Inovatívny prístup ku príprave jednotlivých častí je overený aj prístupmi Európskej únie v rámci definovaných cieľov a priorít stanovených v strategických dokumentoch na nadnárodnej a národnej úrovni pre programové obdobie 2021-2027.

Moderný a inovatívny prístup, ktorý zvolili riešitelia pri vypracovávaní predkladaného dokumentu sa premietol v celom dokumente. V tomto dokumente sú na základe spracovaných relevantných štatistických údajov a dát systemizovaných a precizovaných do výstupov analytickej časti, vrátane SWOT analýzy, identifikované potreby, ktoré sa stali v synergii s definovaným prírodným, historickým, kultúrnym a hospodárskym potenciálom východiskom pre návrh stratégie rozvoja obcí vo verejno-súkromnom partnerstve. V stratégii sú konkrétne, až do úrovne projektových zámerov, definované opatrenia, ktorých realizácia prispeje k dosiahnutiu stanovenej politiky a jej cieľov.

V predkladanom strategickom dokumente užívateľ nájde hierarchické členenie dokumentu – horizontálne a zároveň tematické. Prierezové členenie je zrejme najmä dlhoročným aktérom

v oblasti regionálneho rozvoja. Ciele politik sú síce v členení horizontálnom, ale svojím rozsahom a zameraním sa dostávajú taktiež aj do pozície vertikálnych, resp. v terminológii programového obdobia 2014-2020 do pozície prierezočných cieľov.

Proces prípravy a vypracovania tejto verejnej politiky prebiehal jednak v úzkej spolupráci so starostami a poslancami obcí, jednak participáciou verejnosti, čo svedčí o snahe samospráv o tzv. otvorené vládnutie.

Dosahovaný pokrok bude možné sledovať na základe monitorovania prostredníctvom zvolených merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých vytýčených cieľov. Dokument je spracovaný v prehľadnom členení zrozumiteľnom pre bežného užívateľa.

Nasledujúce časti poskytnú:

- prehľad základných legislatívnych a metodických východísk
- zdôvodnenie potreby vypracovania spoločného programu rozvoja obcí
- informácie o procese tvorby programu rozvoja obce.

Legislatívne a metodické východiská

Legislatíva SR, EÚ a strategické dokumenty vo vzťahu k implementácii politiky súdržnosti sa stali legislatívnymi a metodickými východiskami pre stanovenie rozvojovej stratégie obcí MAS LABOREC. V súvislosti s prechodom kompetencií v oblasti koordinácie regionálneho rozvoja na národnej úrovni z Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu na Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR (ďalej MIRRI SR) 1.7.2020, v súlade so zákonom NR SR č. 309/2014, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja, a zároveň rešpektujúc územnoplánovaciu dokumentáciu, zabezpečili obce vypracovanie strednodobého strategického dokumentu s názvom Spoločný program rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030 (ďalej len SPRO). Pri príprave a vypracovaní dotknutého dokumentu bol zohľadnený proces programového obdobia 2021-2027 a s ním súvisiace smerovanie regionálneho rozvoja definované v strategických dokumentoch. Do úvahy boli vzaté ciele politiky súdržnosti, obnovy a odolnosti Európskej únie a ciele Európskej zelenej dohody, a to z dôvodu náročných výziev v oblasti životného prostredia a zmeny klímy. V procese tvorby strategického dokumentu, navrhovania a plánovania realizácie jednotlivých aktivít, bola zohľadnená taktiež Smernica 2001/42/ES Európskeho parlamentu a Rady z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie a Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

SPRO je dokument vypracovaný v súlade s aktualizáciou Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja (február 2022), ktorá bola vypracovaná ako nezáväzný, ale odporúčaný materiál. Štruktúra predkladaného dokumentu bola pre potreby miestnej samosprávy mierne upravená, resp. zjednodušená, a to na základe dlhodobých skúseností spracovateľa s prípravou strategických dokumentov na rôznych úrovniach. Predmetnými úpravami nedôjde k nesúladu s Metodikou a inštitucionálnym rámcom tvorby verejných stratégií s ohľadom na plnenie dlhodobých cieľov SR.

SPRO je v súlade aj s ďalšími východiskovými koncepčnými dokumentmi, akými sú rozvojové programy a plány na miestnej, regionálnej, či dokonca národnej a nadnárodnej úrovni. Na národnej úrovni je to Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030, východiskový strategický dokument, ktorý komplexne určuje strategický prístup štátu k podpore regionálneho rozvoja v dlhodobom období pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja. Ďalšími východiskovými dokumentmi v procese prípravy strategického dokumentu boli Agenda inteligentného rozvoja miest a regiónov a Akčný plán na roky 2023-2026, Partnerská dohoda SR, Program Slovensko, Plán obnovy, ako aj dokumenty podporujúce ekosystémový prístup. Na regionálnej úrovni sú to strategické dokumenty Prešovského samosprávneho kraja, Integrovaná územná stratégia PSK na roky 2021–2027 a Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021 – 2030. Na miestnej úrovni dokumenty schválené obecnými zastupiteľstvami (napr. územné plány obcí). Implementácia SPRO môže komplementaritou aktivít prispieť k dosahovaniu nielen cieľov politiky obcí, ale aj k dosahovaniu cieľov národnej a európskej politiky.

Zdôvodnenie vypracovania SPRO

Na pôde EÚ boli následkom covidového obdobia vytvorené nové finančné mechanizmy, ktoré ovplyvnili okrem iného aj vývoj v oblasti umiestňovania investícií, čerpania ŠF. Strednodobý strategický plánovací dokument (SPRO) je vypracovaný v reakcii na novú spoločenskú situáciu, s cieľom urobiť nápravné opatrenia a flexibilne sa na definovanom území vyrovnáť s novou situáciou. Vytvorili sa nové príležitosti a potreby, ale aj ohrozenia a obmedzenia.

Ďalším dôvodom pre vypracovanie aktuálneho strategického dokumentu je začiatok nového programového obdobia 2021-2027, v rámci ktorého sa menia podmienky získania dotácií, či už z EŠIF, EPFRV, alebo zo štátneho rozpočtu, čo ovplyvňuje možnosti obce plánovať rozvojové aktivity na podporu všestranného rozvoja územia. Závažným dôvodom je demografický vývoj, ktorý vyvíja tlak na zmenu prístupu k riešenému územiu.

Miestne samosprávy majú záujem získať dotácie na implementáciu rozvojových aktivít podporujúcich regionálny rozvoj, výkonnosť a udržateľnosť miestnych ekonomík. Manažment obcí má záujem realizovať aktivity a podporovať podnikateľské činnosti s uplatnením princípov udržateľného, inteligentného a rozumného rozvoja, ktorých výsledkom bude vyššia kvalita života obyvateľov dotknutých obcí. Dokument preto zohľadňuje aktuálne problémy a potreby obyvateľov, územia a samosprávy a predkladá moderné a efektívne riešenia/opatrenia na ich odstránenie. Politika a ciele rešpektujú súčasný stav a existujúci potenciál - endogénne a exogénne zdroje, preferujú reálne možnosti čo najefektívnejšieho využitia a zhodnotenia týchto zdrojov, a to s ohľadom na ich ochranu a udržateľnosť.

Proces tvorby SPRO

Je potrebné podotknúť, že spracovanie tohto strategického dokumentu prebiehalo v období, ktoré bolo náročné pre obyvateľov, v období postcovidovom. V tomto období bolo nutné vysporiadať sa s výrazným dopadom covidového obdobia na zdravie obyvateľov a čeliť škodám v hospodárstve, v oblasti ekonomických činností a ekonomickej výkonnosti.

Proces prípravy strategického dokumentu sa začal v roku 2023. Proces prípravy, ako aj proces vypracovania dokumentu zahŕňal participatívne procesy s jasne definovaným cieľom, výstupmi, metodológiou a časovým rámcom. Do procesu prípravy a tvorby boli zapojené relevantné subjekty územnej spolupráce, socio-ekonomickí partneri, resp. všetci tí, ktorí mali o participáciu záujem.

V procese prípravy strategického dokumentu spracovateľ v spolupráci s ďalšími relevantnými riešiteľmi vytvorili *formou on-line dotazníkového prieskumu* priestor pre participáciu obyvateľov a ďalších sociálno-ekonomických hráčov. Očakávaným výstupom bol zoznam priorít/potrebných investícií a následne prioritizácia problémových oblastí, oblastí s potenciálom rozvoja, návrhy na opatrenia/riešenia, teda podklad pre návrh ďalšieho smerovania politiky obcí. Tento proces so sebou priniesol potrebu plánovania realizácie opatrení v konkrétnej podobe projektových zámerov, a to s ohľadom jednak na samotné finančné možnosti obce, jednak na príležitosti získať finančnú podporu ponúkanú politikami EÚ/EŠIF, SR/štátne dotácie/mechanizmy, a jednak na príležitosti získať finančné príspevky (návrtné aj nenávrtné) z iných finančných mechanizmov. Nasledovali individuálne stretnutia, konzultácie.

Výstupy dotazníkového prieskumu sa syntézou s výstupmi analytickej časti sa stali podkladom pre strategickú a programovú časť.

Tabuľka 1 Proces prípravy a spracovania SPRO

Zapojenie aktérov regionálneho rozvoja	<p>Spracovateľ - externá spoločnosť</p> <ul style="list-style-type: none"> - v spolupráci: <ul style="list-style-type: none"> • s externými odborníkmi • so starostami obcí • so zamestnancami obcí - možnosť pripomienkovania: <ul style="list-style-type: none"> ○ poslancami OZ ○ dotknutými subjektmi ○ širokou verejnosťou
Riadenie procesu vypracovania Pripomienkovanie Vypracovanie dokumentu	<p>Spracovateľ, starostovia Starostovia, poslanci OZ, verejnosť</p>
Participatívny proces	
Zapojenie verejnosti	<ul style="list-style-type: none"> - prostredníctvom konzultácií, prieskumu - možnosťou konzultácií na OÚ - možnosťou konzultácií s externou spoločnosťou/ externými odborníkmi
Zohľadnenie názorov	<ul style="list-style-type: none"> - zapracovanie pripomienok do pripravovaného dokumentu
Publicita	<ul style="list-style-type: none"> - informácie poskytované na zasadnutiach OZ - schválený dokument zverejnený na oficiálnej webovej stránke obce
Financovanie spracovania	<ul style="list-style-type: none"> - z rozpočtu obce

Obsah SPRO je členený nasledovne:

Analytická časť - analyzuje na základe existujúcej databázy údajov, ukazovateľov a informácií. Predkladá analýzu východiskovej situácie obcí s väzbami na širšie územie, upozorňuje na možné riziká a ohrozenia, poukazuje na príležitosti vo využívaní vnútorného potenciálu územia, ale aj na vplyvy vonkajšieho prostredia.

Strategická časť – definuje stratégiu rozvoja obce na základe princípov politiky integrácie a inklúzie, definuje proces dosiahnutia vyváženého a udržateľného rozvoja územia obce, a to s ohľadom na všetky špecifiká a princípy fungovania regionálnej politiky.

Programová časť - programuje - v súlade s definovanými prioritnými oblasťami podpory, cieľmi politiky a špecifickými cieľmi predkladá zoznam a popis opatrení nevyhnutných na zabezpečenie realizácie SPRO, predkladá návrh projektových zámerov a súbor merateľných ukazovateľov.

Realizačná časť - popisuje proces realizácie SPRO, spôsob komunikácie a koordinácie počas implementácie, spoluprácu kľúčových sociálno-ekonomických partnerov, systém monitorovania a hodnotenia s ustanovením merateľných ukazovateľov. Zahŕňa akčný plán pre vybrané aktivity s udaním vecnej a časovej realizácie, a predpokladá návrh potenciálnych zdrojov financovania.

Finančná časť poskytuje v prehľadnej štruktúre proces umiestňovania investícií transformovaných do jednotlivých opatrení/projektových zámerov do oblastí s potenciálom rozvoja. Predkladá návrh chronologickej časovej postupnosti v procese realizácie. Uvádza predpokladanú výšku investície a potenciálny finančný zdroj, pričom predpokladaným finančným zdrojom i naďalej zostávajú príspevky Európskej únie, ktoré sú aj napriek administratívnej náročnosti najmä v procese implementácie nevyhnutnou súčasťou investícií, a zároveň akcelerátorom rozvojových zámerov obce.

SPRO je otvorený strategický dokument, ktorý je možné priebežne aktualizovať. Bol pripravovaný a vypracovaný v priebehu roka 2023.

Harmonogram spracovania

PRÍPRAVNÁ FÁZA (9.2023-10.2023)

ANALYTICKÁ ČASŤ (11.2023-03.2024)

STRATEGICKÁ ČASŤ (01.2024-3.2024)

PROGRAMOVÁ ČASŤ (2.2024-3.2024)

REALIZAČNÁ ČASŤ (3.2024-4.2024)

FINANČNÁ ČASŤ (3.2024-4.2024)

FINALIZÁCIA, SCHVAĽOVANIE, SEA (5.2024-6.2024)

Schválený SPRO je východiskový programový dokument, v súlade s ktorým v rámci svojich kompetencií obce realizujú rozvojovú stratégiu. V zmysle schváleného rozvojového dokumentu môžu obce s pomocou EŠIF, štátnych dotácií a iných finančných mechanizmov prostredníctvom implementácie projektových zámerov integrovať investície do oblastí s rozvojovým potenciálom.

Schválený SPRO a platná územnoplánovacia dokumentácia je vo väčšine vyhlásených výziev podmienkou na získanie NFP z EŠIF, dotácií zo štátneho rozpočtu, resp. z doplnkových zdrojov (doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia regionálneho rozvoja sa myslí poskytnutie finančných prostriedkov aj z iných fondov EÚ).

1.2 SPRO a jeho súlad so strategickými dokumentmi na rôznych úrovniach

SPRO je navrhovaný špecificky pre daný typ riešeného územia. Svojím tematickým zameraním je v nadväznosti, doplnkovosti a vzájomnej podmienenosti s nasledujúcimi aktuálnymi/pripravovanými dokumentmi:

Tabuľka 2 Súlad so strategickými dokumentmi

Názov dokumentu	Úroveň	Tematické zameranie dokumentu
Územný plán obce	miestna	viacsektorový
Spoločný PHRSR obcí MAS LABOREC na obdobie 2015-2023	regionálna	viacsektorový
PHSR/PHRSR mesta Medzilaborce a okolitých obcí	miestna	viacsektorový
Stratégia CLLD MAS LABOREC	regionálna	viacsektorový
Akčný plán rozvoja NRO Medzilaborce		
Územný plán PSK	regionálna	viacsektorový
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK na roky 2021-2030 Integrovaná územná stratégia (IÚS) 2021-2027	regionálna	viacsektorový
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030, plní zároveň úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR	národná	viacsektorový

Súlad so strategickými dokumentmi/širšie vzťahy

úroveň PSK

Doprava

- Prepravno-tarifný systém Integrovaného dopravného systému
- Plán dopravnej obslužnosti Prešovského samosprávneho kraja
- Plán udržateľnej mobility Prešovského samosprávneho kraja

Sociálna oblasť

- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2020 – 2025
- Sociálny program PSK na ochranu práv a právom chránených záujmov detí a na predchádzanie a zamedzenie nárastu sociálnopatologických javov na území PSK

Územné plánovanie

- Územný plán PSK
- Adaptačná stratégia na zmenu klímy Prešovského samosprávneho kraja
- Generel dopravnej infraštruktúry Prešovského kraja
- Koncepcia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj

Školstvo

- Stratégia PSK pre mládež na roky 2023 – 2028 s výhľadom do roku 2033
- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v územnej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja na obdobie školského roka 2025/2026

Cestovný ruch a vidiek

- Cyklotrasy realizované Prešovským samosprávnym krajom k 30.9.2022
- Pasportizácia cykloturistických trás v Prešovskom kraji rok 2021
- Stratégia rozvoja cyklodopravy a cykloturistiky v Prešovskom kraji, 2019
- Kostrová sieť cyklistických trás v Prešovskom samosprávnom kraji, koncepčno-strategický dokument

Energetika

- Analytická štúdia efektívnosti pri využívaní energií v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, 2016
- Program energetického manažmentu PSK

Životné prostredie

- Adaptačná stratégia na zmenu klímy Prešovského samosprávneho kraja, 2024
- Pasportizácia území s výskytom nerastných surovín nachádzajúcich sa v Prešovskom kraji
- Aktualizácia Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Prešovského kraja

národná úroveň

- Agenda inteligentného rozvoja miest a regiónov a Akčný plán na roky 2023-2026
- Aktualizácia Národného programu podpory zdravia 2021-2030
- Bytová politika SR do roku 2030
- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 – 2030
- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
- Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021-2030
- Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR
- Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021 – 2030
- Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku
- Partnerská dohoda SR 2021-2027
- Program rozvoja vidieka 2014-2020, s aktualizáciou do 2022
- Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2021 - 2025
- Program Slovensko

- Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2030
- Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021-2030
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030
- Zelenšie Slovensko, Stratégia environmentálnej politiky do roku 2030, (Envirostratégia 2030)
- Zákon NR SR č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v aktuálnom znení
- Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 24/2006 Z. z v znení neskorších predpisov

nadnárodná úroveň

- Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj
- Catching up Regions
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) v súlade s rozhodnutím Rady 2010/48/ES v novom PO 2021-2027
- Európska zelená dohoda
- Interreg CE
- Nový európsky bauhaus
- Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027,
- Stratégia Európa 2020
-

Koordinácia, integrácia a efektívne intervencie do územia prispejú k zvyšovaniu konkurencieschopnosti a udržateľnosti jeho ekonomiky. Obce postupujú v súlade s kompetenciami vymedzenými zákonom o podpore regionálneho rozvoja 539/2008 Z.z. v aktuálnom znení č. 309/2014 Z.z. SPRO je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe rozvoja vyššieho územného celku na území ktorého sa obec nachádza. „Obec vo svojej pôsobnosti na účely podpory regionálneho rozvoja:

- analyzuje a hodnotí úroveň rozvoja svojho územia a jeho častí, zabezpečuje jeho trvalo udržateľný hospodársky rozvoj, sociálny rozvoj a územný rozvoj,
- zabezpečuje a koordinuje vypracovanie a realizáciu programu rozvoja obce ..., pravidelne ho monitoruje a každoročne do 31. mája zasiela príslušnému vyššiemu územnému celku správu o jeho plnení ...,
- podieľa sa na plnení úloh, ktoré súvisia so zameraním podpory regionálneho rozvoja podľa § 3, v spolupráci s ministerstvom investícií a ostatnými sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí sa nachádzajú na území obce
- vytvára podmienky na vznik a rozvoj územnej spolupráce a partnerstiev,

- spolupracuje s ďalšími obcami, regiónmi a územnými celkami alebo s orgánmi iných štátov, ktoré plnia funkcie územnej samosprávy,
- podporuje rozvoj podnikateľských aktivít potrebných na rozvoj obce.“

Významnú pomoc poskytnú intervencie z EŠIF, štátneho rozpočtu, dotačných schém a iných finančných mechanizmov.

Tabuľka 3. Programové obdobie 2021-2027

Program	Riadiaci/sprostredkovateľské orgány
Program SLOVENSKO	MIRRI SR - Riadiaci orgán MH SR MV SR MPSVR SR MPRV SR MŽP SR MDV SR ÚV SR
PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI	ÚV SR Národná implementačná a koordinačná autorita (NIKA)
Program RYBNÉ HOSPODÁRSTVO SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR – Riadiaci orgán
Program Európskej územnej spolupráce – cezhraničný INTERREG VI-A POĽSKO - SLOVENSKO	Ministerstvo fondov a regionálnej politiky PR - Riadiaci orgán MIRRI SR – Národný orgán
FOND PRE VNÚTORNÚ BEZPEČNOSŤ	Ministerstvo vnútra SR – Zodpovedný orgán
FOND PRE AZYL, MIGRÁCIU A INTEGRÁCIU	
INTERREG NEXT HU-SK-RO-UA	Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu Maďarska - Riadiaci orgán MIRRI SR – Národný orgán
Program Európskej územnej spolupráce – nadnárodný INTERREG CENTRAL EUROPE PROGRAMME	MIRRI SR - Národný kontaktný bod
<u>Programy medziregionálnej spolupráce</u> <u>INTERREG</u> <u>ESPO</u> <u>URBACT</u>	
<u>Program nadnárodnej spolupráce</u> Stratégia Európa ETC Dunaj	

2 Základné informácie o obciach

Tabuľka 4. Základná charakteristika obce (k 31.12.2022)

Obec	Kód obce	Počet obyvateľov	Rozloha v ha	Hustota obyv. na km ²	PSČ	Prvá písomná zmienka rok	Okres	Kraj
Brestov nad Laborcom	520071	125	604,41	19,19	067 01	1434	Medzilaborce	Prešovský
Čabalovce	520098	322	2140,33	15,23	067 17	1494	Medzilaborce	Prešovský
Čabiny	520101	301	3884,10	7,83	067 02	1478	Medzilaborce	Prešovský
Krásny Brod	520411	449	1511,29	30,11	067 03	1557	Medzilaborce	Prešovský
Ňagov	520519	370	964,63	38,51	068 01	1557	Medzilaborce	Prešovský
Oľka	520578	246	3145,83	7,95	067 24	1408	Medzilaborce	Prešovský
Oľšínkov	520586	18	765,15	2,48	067 16	1567	Medzilaborce	Prešovský
Palota	520616	179	2411,88	7,61	068 01	1330	Medzilaborce	Prešovský
Radvaň nad Laborcom	520691	519	2012,84	25,86	067 01	1440	Medzilaborce	Prešovský
Repejov	520705	104	1832,39	5,76	067 07	1454	Medzilaborce	Prešovský
Rokytovce	559610	161	737,89	21,75	067 03	1437	Medzilaborce	Prešovský
Roškovce	520713	140	1254,78	11,04	067 02	1478	Medzilaborce	Prešovský
Sukov	520853	150	818,85	18,32	067 02	1557	Medzilaborce	Prešovský
Svetlice	520861	84	3163,90	2,61	067 15	1557	Medzilaborce	Prešovský
Valentovce	520951	38	220,61	17,91	067 01	1808	Medzilaborce	Prešovský
Volica	520993	263	537,36	49,22	067 01	1405	Medzilaborce	Prešovský
Výrava	521001	188	2024,35	9,39	067 16	1557	Medzilaborce	Prešovský
Zbojné	521060	159	1815,74	8,65	067 14	1463	Medzilaborce	Prešovský
Zbudská Belá	521078	120	1597,34	7,51	067 01	1463	Medzilaborce	Prešovský

2.1 História obcí

Územie súčasného okresu Medzilaborce patrilo v 13. storočí do Košickej stolice a neskôr do druhej polovice 19. storočia patrilo do Zemplínskej stolice. Súčasťou Zemplínskej župy boli obce do roku 1923, keď v rámci nového administratívneho členenia vznikol Medzilaborce. Vzniknutý okres bol v porovnaní s dnešným väčší a patrili doňho aj niektoré susediace obce dnešných okresov Stropkov a Humenné. V tridsiatych rokoch 20. storočia v období po vzniku prvej ČSR patrilo okres do Košickej župy. V 1. polovici 20. storočia územie okresu pripadlo Šarišskej župe. V ďalšom vývoji okres prechádzal viacerými zmenami. Najprv bol okres začlenený do okresu Humenné a v roku 1968, v období, keď bolo nové administratívne členenie a vzniklo 5 nových okresov, nadobudol okres Medzilaborce dnešnú podobu. Niektoré jeho obce boli pričlenené okresom Stropkov a Vranov nad Topľou. Dnes je v okrese začlenených 23 obcí, z toho jedna so štatútom mesta.

Brestov nad Laborcom

Čabalovce

Obec je doložená z roku 1494 ako Chabaloch, neskôr ako Cšabalowcze (1773), Čabalovce (1920); maďarsky Csabalóc, Csabaháza.

Obec patrila Mikulášovi Bakóczovi, rodine Erdődyovcov, od roku 1557 patrila panstvu v Humennom. Od 18. storočia boli zemepáni Hadik-Barkóczyovci. V roku 1557 mala 5 port, v roku 1715 mala obec 11 opustených a 18 obývaných domácností, v roku 1787 mala 50 domov a 382 obyvateľov, v roku 1828 mala 49 domov a 361 obyvateľov.

V rokoch 1890 – 1900 sa mnohí vysťahovali. V rokoch 1914 – 15 pri prechode ruského vojska bola obec zničená. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom. Bol tu kameňolom (flyšové pieskovce). Časť obyvateľstva pracovala v Medzilaborciach. V polovici 19. storočia bola k Čabalovciam pripojená obec Sterkovce. Obec je doložená z roku 1494 ako Zterkocz; maďarsky Sterkóc. Do konca 17. storočia patrila zemepánom z obce Čabalovce, v roku 1694 je uvedená ako opustená. Dosídlili ju noví majitelia – rodina Szirmayovcov a iných. V roku 1787 mala obec 41 domov a 280 obyvateľov, v roku 1828 mala 39 domov a 298 obyvateľov.

Zdroj: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 1. časť

Do roku 2000 v obci pestovali obilie, zeleninu, zemiaky, hovädzí dobytok, ovce, včely, kozy. Existovalo JRD. V súčasnosti sa v obci pestujú zeleninu a zemiaky, chovajú ovce, kozy, včely, 2 subjekty sa zaoberajú chovom hovädzieho dobytku – HARM s.r.o a Verchovina s.r.o. Evidovaní sú 2 SHR (SHR MILA). V obci bola v minulosti sýpka a mlyn.

V súčasnosti prechádza obcou cyklistický chodník prepájajúci Slovensko s Ukrajinou a Poľskom

(Zdroj: www.laborecko.net)

Čabiny

Obec vznikla v roku 1964 zlúčením Vyšných a Nižných Čabín. Prvá písomná zmienka o obci Vyšné Čabiny pochádza už z roku 1478, keď sa obec vola Chebinye, neskôr ako Wissne Cžebinye (1773), Vyšné Čabine (1920), Vyšné Čabiny (1927); maďarsky Felsőcsebinye, Felsőcsebény. Obec v 1478 patrila k panstvu Humenné. Od roku 1658 boli zemepánmi Barkóczyovci, Andrásyovci, a Szirmayovci. V 20. storočí vlastnili v obci majetky Radziwillovci. V roku 1557 mala obec 9,5 port, v roku 1715 mala obec mlyn a 15 domácností, v roku 1787 mala 80 domov a 587 obyvateľov, v roku 1828 mala spolu s obcou Nižné Čabiny 142 domov a 1066 obyvateľov. Po roku 1850 sa mnohí vystaňovali.

Za I. ČSR sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom. Pracovala tu vodná píla a stupy na výrobu rastlinného oleja. Počas Slovenského národného povstania tu boli aktívne partizánske skupiny. Počas oslobodzovacích bojov zhorelo 13 domov.

Nižné Čabiny: obec nazývali v roku 1478 Also Chebinye, neskôr Nižne Cžebinye (1773), Nižné Čabine (1920), Nižné Čabiny (1927); maďarsky Alsócsebinye, Alsócsebény. Časť obce patrila panstvu Humenné, časť Izbugyaiovcom, od roku 1658 Barkóczyovcom a iným. V roku 1715 mala obec mlyn a 16 domácností, v roku 1787 mala 56 domov a 428 obyvateľov. V 20. storočí tu mali majetky Andrásyovci. Boli tu rozsiahle lesy a pasienky.

V zimnej ofenzíve ruskej armády v rokoch 1914 – 15 bola obec zničená. V obci je veľký vojenský cintorín z 1. svetovej vojny. (Zdroj: www.cabiny.ocu.sk)

Gréckokatolícky barokový chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky v Čabinách pochádza z 1. polovice 18. storočia. V Čabinách vznikla v roku 2008 prvá rusínska základná škola na Slovensku. Nesie meno významného rodáka obce Anatolija Kralického, rusínskeho spisovateľa a historika 19. storočia, na ktorého počesť je v obci postavený pomník.

V minulosti sa ľudia živili chovom hovädzieho dobytku, ošípaných a sliepok a pestovaním obilnín, zemiakov a ovocia. V súčasnosti je to chov hovädzieho dobytku a pestovanie obilnín.

(Zdroj: www.laborecko.net)

Krásny Brod

Obec je doložená z roku 1557 ako Craznibrod, neskôr ako Krasny Brod (1773); maďarsky Krászni-brod, Laborcrév; latinsky Pulchrum Vadum. Obec patrila panstvu v Humennom, od

roku 1656 Szirmayovcom. V roku 1557 sa spomínajú 2 majere a 9 port, v roku 1715 mlyn, 16 opustených a 20 obývaných domácností, v roku 1787 mala obec 75 domov a 487 obyvateľov, v roku 1828 mala 62 domov a 476 obyvateľov.

Koncom 14. storočia bola postavená väčšia drevená cerkev (chrám) a monastier (grécke slovo odvodené od slova monázo – som sám) Monastieru patrila okrem ďalších dvoch aj obec Krásny Brod. V 15. storočí v kláštore začali pôsobiť mnísi - baziliáni. V roku 1603 ho dali Drugetovci podpáliť, v roku 1612 bol opäť postavený. Obyvatelia sa zaoberali drevorubačstvom a ovocinárstvom. V 18. storočí tu pracovala valcha, od roku 1890 rafinéria ropy s kameňolom

Po roku 1918 sa obyvatelia zaoberali poľnohospodárstvom. V okolí obce pôsobili partizánske skupiny (Čapajev). Obyvatelia pracovali na hospodárskom dvore v Humennom a v podnikoch v Medzilaborciach a Humennom. (Zdroj: www.e-obce.sk)

Ňagov

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1557. Od stredoveku patrila obec k humenskému panstvu Drugetovcov, neskôr zemepánom rodiny zemanov Szirmayovcov, Oroszovcov a Soósovcov. Obec mala názov Nyago, ktoré pochádza z rumunského slova a znamená "nič". Podľa historika Dongo Gyárfás Géza mohli obec ešte pred rusínmi založiť Rumuni, ktorých v 14. storočí Ľudovít Veľký vyhnal z krajiny. Počas prvého sčítania ľudu v roku 1787 mala obec 62 domov a 396 obyvateľov. Obyvatelia sa v minulosti zaoberali tradičným poľnohospodárstvom. Do roku 1918 obec administratívne patrila do Zemplínskej stolice. Ňagov má jednu z najstarších kultúrnych pamiatok v laboreckom regióne, renesančný zvon z prvej polovice 17. storočia. Zvon bol zachránený po požiari dreveného kostola. Približne v r. 1793 bol dokončený dnešný murovaný chrám, ktorý je zasvätený "Zosnutiu presvätej Bohorodičky", predtým bol zasvätený Sv. Archanjelovi Michalovi, o čom svedčí aj „namistna“ ikona starého ikonostasu pochádzajúca z roku 1831 od maliara Michala Mankoviča. Ikonostas sa toho času nachádza v reštaurátorskej dielni akad. reštaurátorky Márie Bernáthovej v Stupave. Na začiatku 20. storočia mnohí obyvatelia obce odišli za prácou do Belgicka, Kanady a Spojených štátov amerických. V tridsiatych rokoch 20. storočia bola v obci postavená škola, ktorá stojí dodnes. V roku 1993 bola škola v obci zrušená. Budova bývalej školy plní v súčasnosti funkciu denného stacionára, domu smútku, a zároveň aj kaplnky. Počas 2. svetovej vojny mnohí muži z obce boli nútení odísť na východný front a pripojiť sa k vojskám 1. Československého armádneho zboru. Obec bola oslobodená 29.10.1944. V čase veľkej neúrody

roku 1947 sa niektorí obyvatelia odsťahovali do južných okresov juhovýchodného Slovenska do okresov Michaloviec a Trebišova, a niektorí aj na Ukrajinu.. (Zdroj: www.nago.ocu.sk)

Ol'ka

Územie obce patrilo rodine Perényiovcom, v roku 1408 bolo časťou Stropkovského panstva pod názvom Elke. V roku 1767 patrilo Szulyovszkovcom. Kataster Vyšnia Ol'ka mala od roku 1780 vlastnú pečať s vyobrazením symbolu, ktorý je prevzatý do znaku dnešnej Ol'ky. Nižnia Ol'ka vznikla v katastri Vyšnej Ol'ky a patrila panstvu Stropkova. Od roku 1767 bola majetkom Desseffyovcov a v 19. storočí patrila Kelgevickovcom. Obec taktiež vlastnili Drugetovci, ktorí vládli takmer v 95 obciach a na začiatku 17. storočia vo viac ako 130 osadách a obciach. Neskôr gróf Druget daroval obec správcovi Matulayovi. Rodina Matulayovcov vlastnila kaštieľ, ktorý ešte do roku 1970 slúžil na rozličné účely, ale v súčasnosti je zrúcaninou.

V roku 1663 a po neúrodnom roku 1873 a tuhej zime 1874 zasiahla aj obec Ol'ka cholera. Pred 1. sv. vojnou bol v Nižnej Ol'ke postavený mlyn, ktorý bol v prevádzke až do roku 1934, keď zhorel. V obci fungovala do roku 1914 aj pila.

Obyvateľov obce podobne ako obyvateľov iných obcí poznačila prvá aj druhá svetová vojna. Vojská bojovali na Tisovci a Bokšanskom. Ruské vojská prišli do Ol'ky 27.11.1914.

(Zdroj: www.olka.sk)

Ol'šinkov

Dominantou obce je cerkev Narodenia Panny Márie – pravoslávny barokovo-klasicistický chrám postavený roku 1776. Baldachýnový hlavný oltár bol upravený 1891. Ikonostas je z čias stavby kostola. (Zdroj: www.laborecko.net)

Palota

V roku 1330 sa obec spomína ako Palata, neskôr ako Palota (1773); maďarsky Palota.

Obec patrila panstvu Humenné. V 18.-19. storočí Csákyovcom, koncom 19. storočia patrili tunajšie majetky železnici. V roku 1715 mala 9 opustených a 9 obývaných domácností, v roku 1787 mala 70 domov a 498 obyvateľov, v roku 1828 mala 76 domov a 559 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom, povozníctvom, drevorubačstvom a pracovali v kameňolome. Počas druhej svetovej vojny bola obec vypálená. Časť obyvateľstva pracovala v priemyselných podnikoch v Medzilaborciach.

(Zdroj: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 2. časť)

Radvaň nad Laborcom

Obec vznikla 1964 zlúčením dedín, Vyšná Radvaň, Nižná Radvaň a Horný Harbok. Najstaršie správy pochádzajú z roku 1379. Vyšná Radvaň patrila viacerým zemianskym rodom. Drevený pravoslávny kostol tam stál od 14. storočia. V roku 1600 bolo v Radvani 21 poddanských domov, dva domy šoltýsov, dom farára a kostol. Neskôr obyvateľov ubúdalo, dedina zanikla. V obnovenej dedine v roku 1720 už hospodáril 20 poddanských domácností. Obyvatelia sa zaoberali poľnohospodárstvom a pastierstvom. V roku 1828 bolo v Nižnej Radvani 20 domov a 155 obyvateľov, vo Vyšnej Radvani bolo 61 domov a 463 obyvateľov. V roku 1715 mala obec mlyn. Nižný Harbok založili pravdepodobne v druhej polovici 14. storočia. Prvý písomný doklad o ňom je z roku 1405. Dedina bola majetkovou súčasťou panstva Zbudza. V roku 1600 mal Nižný Harbok obývaných 5 poddanských domov. Obyvatelia neskôr sídlisko opustili.

(zdroj: Encyklopédia miest a obcí Slovenska, str.729,
sk.wikipedia.org/wiki/radvaň_nad_Laborcom)

Repejov

Najstarší písomný doklad o Repejove pochádza z roku 1454. Bol majetkovou súčasťou panstva Humenné a vo vlastníctve šľachticov Drugetovcov. Pravoslávny drevený kostol v Repejove postavili pravdepodobne okolo roku 1500. V roku 1600 bolo v dedine 11 poddanských domov, dom šoltýsa, dom farára a kostol. Neskôr obyvateľov aj domov pribúdalo. V roku 1715 v Repejove hospodáril 20 poddanských domácností, v roku 1720 len 13 domácností, v roku 1828 bolo 42 domov a 323 obyvateľov. Kostol gréckokatolícky pochádza z roku 1770. Súčasťou obce sú aj Pravrovce. Najstarší doklad o dedine pochádza z roku 1506. V roku 1600 mali 13 poddanských domov, v rokoch 1715 až 1720 tu postupne hospodáril 8 a 9 poddanských domácností. K dedine patrila aj mlyn. V roku 1828 bolo 36 domov a 272 obyvateľov. Kostol pochádza z roku 1832. (Zdroj: www.naseobce.sk)

Rokytovce

Prvá písomná zmienka o obci je z roku 1437. Dedina patrila grófstvu Drugetovcov, ktorí od roku 1322 boli vlastníkmí Humenského zámku. Pod vládu Drugetovcov v roku 1572 patrilo 95 dedín, miest a zámkov. Názov obce pochádza od slova rokyta, dreviny, ktorá sa tu vyskytuje v hojnom množstve dodnes. Z historických dokumentov sa dozvedáme, že v roku 1715 bolo v Rokytovciach 8 opustených a 10 obývaných domov. V roku 1787 tu bolo 40 domov a žilo tu 275 ľudí, r. 1828 už 43 domov a 323 ľudí. Obec bola súčasťou 1. a 2. svetovej vojny. Na počesť osloboditeľom je v obci postavený pamätník. (Zdroj: www.rokytovce.sk)

Roškovce

Obec je doložená z roku 1478 ako Roskocz, neskôr ako Ruskowcze (1773), Rosskowce (1808), Rožkovce (1920), Roškovce (1927); maďarsky Roskóc. Patrila panstvu Humenné. V polovici 16. storočia mala obec 4 porty, v roku 1715 mala 13 domácností. V roku 1787 boli zemepáni Kéryovci. Obec mala 50 domov a 316 obyvateľov, v roku 1828 mala 34 domov a 267 obyvateľov. Pracovali v rozľahlých lesoch ako pastieri. Za I. ČSR sa obyvateľstvo zaoberalo poľnohospodárstvom. Vo vojne bola obec značne poškodená. Časť obyvateľstva pracovala v priemyselných podnikoch na okolí, časť ako súkromne hospodáriaci roľníci. (Zdroj: Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, 2. časť)

Sukov

šoltýsom s valašskými usadlíkmi okolo roku 1500 na územnom majetku humenského panstva. Najstaršia správa o Sukove pochádza z roku 1543. Zemepánmi Sukova boli šľachtici Drugetovci. V roku 1600 tam stálo 7 poddanských domov a jeden - dva domy šoltýsov. Okolo roku 1660 postavili v Sukove nový už gréckokatolícky kostol. V roku 1715 hospodáril v Sukove 15 poddanských domácností, v roku 1720 už 17 domácností. V dedine boli aj dva mlyny. Obec leží vo východnej časti Ondavskej vrchoviny v nadmorskej výške okolo 255 m. (Zdroj: www.naseobce.sk)

Svetlice

Obec bola založená s valašskými usadlíkmi pravdepodobne okolo roku 1500. Prvý písomný doklad o Svetliciach sa zachoval z roku 1543. Ich zemepánmi boli Drugetovci, pričom dedina bola súčasťou ich humenského panstva. V roku 1600 mala dedina 33 poddanských domov, jeden - dva domy šoltýsov, možno aj kostol a dom farára. O tamojšom pravoslávnom kostole sú doklady od začiatku 17. storočia, hoci kostol jestvoval už skôr. Po prechodnom preľudnení v 17. storočí počet obyvateľov a domov klesal. V období rokov 1715 až 1720 tam postupne hospodáril 18 a 19 poddanských domácností. K dedine patril aj mlyn. V roku 1828 bolo 129 domov a 950 obyvateľov. Gréckokatolícky kostol pochádza z polovice 18. storočia. Svetlice ležia v severnej časti Laboreckej vrchoviny v nadmorskej výške okolo 336 m. (Zdroj: www.naseobce.sk)

Valentovce

Obec Valentovce ako aj ostatné obce okresu, bola založená šoltýsom, približne v roku 1500. Prvý písomný doklad o obci pochádza z roku 1524. V 19. storočí bol postavený poľovnícky kaštieľ. Kaštieľ bol zničený počas bojov v 1. svetovej vojne, keď Rusi zastavili front nad obcou Zbojné. Na jar v roku 1915 z Výravy útočili ruské vojská, z Valentoviec a Zbojného rakúsko-uhorské a nemecké vojsko. Údajne tam padlo 8000 vojakov na oboch stranách. (Zdroj: www.valentovce.sk)

Volica

Sídliisko založil šoltýs (dedičný richtár) s usadlíkmi najneskôr začiatkom 15. storočia na majetkoch zemanov zo Zbudského Dlhého či Zbudze. Prvý písomný doklad o tejto obci pochádza z roku 1415. Ide o súdnu listinu. Pravdepodobne pôvodne existovala iba jedna Volica, ktorá sa pred rokom 1415 nakrátko rozdelila na dve samostatné obce, a to Nižnú a Vyšnú Volicu. Pôvodne rusínska obec patrila v rámci administratívno-správneho členenia Uhorska do Zemplínskej stolice a od 19. storočia do Zemplínskej župy. V rámci Zemplínskej župy tvorila súčasť humenského a neskôr medzilaboreckého okresu. Od druhej polovice 19. storočia Volica patrila do obvodu vyšnočabinského notariátu a matričného obvodu a po jeho rozdelení na prelome 19. a 20. storočia notariát a matrika sídlili vo Vyšnej Radvani, kde bol aj poštový úrad. (Zdroj: www.volica.ocu.sk)

Výrava

Založenie miestneho sídliska šoltýsom a valašskými usadlíkmi sa predpokladá okolo roku 1530. Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1557. Do polovice 16. storočia patrila obec bratom Hommonayovcom. Neskôr obec patrila rodu Drugetovcov. V roku 1600 bolo vo Výrave 15 domov vrátane domu šoltýsov. V roku 1715 vo Výrave hospodáril 24 poddanských domácností a v roku 1720 to bolo 23 domácností. K dedine patrila aj mlyn. V roku 1828 bolo 73 domov a 576 obyvateľov. Grécko-katolícky chrám barokovo-klasicistického štýlu Kostol sv. Michala archanjela bol postavený v poslednej tretine 18. storočia. V obci sa niekedy nachádzal aj kaštieľ grófký Falušiovej, ktorý bol zničený počas prvej svetovej vojny. V 19. storočí bola Výrava významnou obcou s prepriahacou koňskou stanicou, s hostincami pre obchodníkov, ktorí tadiaľto prechádzali so svojím tovarom z dolnej zeme do Poľska.

V prvej svetovej vojne prechádzala katastrom obce frontová línia medzi uhorskou a ruskou armádou. Vojenský cintorín medzi obcami Výrava a Valentovce je z roku 1916, keď z Výravy útočili ruské vojská na vojsko rakúsko-uhorskej armády vo Valentovciach. Údajne tu v tuhých

bojoch padlo až 8000 vojakov. Padlí velitelia oboch armád boli pochovaní na cintoríne vo Valentovciach. Obec bola po 1. aj 2. svetovej vojne zničená. Po roku 1945 bolo založené JRD, vybudovaná škola a nové domy. (Zdroj: www.vyrava.sk)

Zbojné

Predpokladá sa, že dedinu Nižné Zbojné založil šoltýs s valašskými usadlíkmi okolo roku 1100. O dedine je prvý písomný doklad z roku 1479. Obec Zbojné vznikla zlúčením dedín Nižné Zbojné a Vyšné Zbojné. Nižné Zbojné patrilo šľachticom Drugetovcom ako majetková súčasť ich humenského panstva. V roku 1600 tam bolo 12 poddanských domov a jeden- dva domy šoltýsov. V rokoch 1715 a 1720 v dedine Nižné Zbojné hospodárilo postupne 5 a 6 poddanských domácností. V roku 1828 bolo 33 domov a 246 obyvateľov. Dedinu Vyšné Zbojné založil šoltýs s roľníckymi usadlíkmi okolo roku 1400. Najstarší doklad o dedine je z roku 1463. Jej zemepánmi boli zemanovia zo Zbudze. Okolo roku 1600 tam žili len šoltýske domácnosti. Neskôr sa tam usadili aj poddanské rodiny. V roku 1715 vo Vyšnom Zbojnom hospodárilo 12 poddanských domácností, v roku 1720 len 8 domácností, v roku 1828 bolo 47 domov a 359 obyvateľov. Obyvatelia sa v minulosti zaoberali tradičným poľnohospodárstvom, chovom dobytky, drevorubačstvom a povozníctvom. Do roku 1918 obe obce administratívne patrili do Zemplínskej stolice. (Zdroj: www.zbojne.sk)

Zbudská Belá

Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1373. Spočiatku sa obec nazývala Belá, až neskôr vznikol súčasný názov. Obec založil šoltýs na základe nemeckého práva. Dedina patrila spočiatku zemanom zo Zbudze, neskôr vetve tejto rodiny zo Zbudského Dlhého. V roku 1715 žilo v dedine 10 domácností. V obci bol postavený kostol zrejme už v 14. storočí. Pôsobil tu aj evanjelický kazateľ. Nový chrám Nanebovstúpenia pána z roku 1770 je zapísaný v súpise pamiatok. V katastri obce sa nachádzajú štyri cintoríny.

Obec Zbudská Belá sa nachádza asi 21 kilometrov južne od okresného mesta Medzilaborce. Obec sa nachádza v doline potoka Belianka. (Zdroj: www.zbudskabela.wbl.sk)

2.2 Geografická charakteristika

Územie obcí okresu Medzilaborce sa rozprestiera celkovo na 42 725,2ha v katastroch 23 obcí, vrátane okresného mesta. Okres sa nachádza na severo-východe Prešovského samosprávneho kraja a jeho severná hranica tvorí štátnu hranicu s Poľskom. Okres Medzilaborce patrí k najmenším okresom PSK, ale aj k najmenším okresom v rámci SR, pretože je takmer o 200 km² menší ako priemerný okres SR.

Katastrálne územia riešených obcí sa rozkladajú na 30 839,3ha.

Okres sa nachádza v jednom geomorfologickom celku - Laboreckej vrchovine, ktorá patrí do oblasti Nízkych Beskýd, subprovincie Vonkajších východných Karpát a provincie Východných Karpát.

Najvyšší bod územia položený 850 m.n.m. sa nachádza v katastri obce Svetlice na chrbte Východných Beskýd hraničiacich s Poľskom. Najnižší bod územia sa nachádza pri výtoky rieky Laborec z okresu Medzilaborce v katastri obce Brestov nad Laborcom.

Okres Medzilaborce susedí s okresmi Humenné a Stropkov.

Obrázok 1. Mapa Prešovského samosprávneho kraja

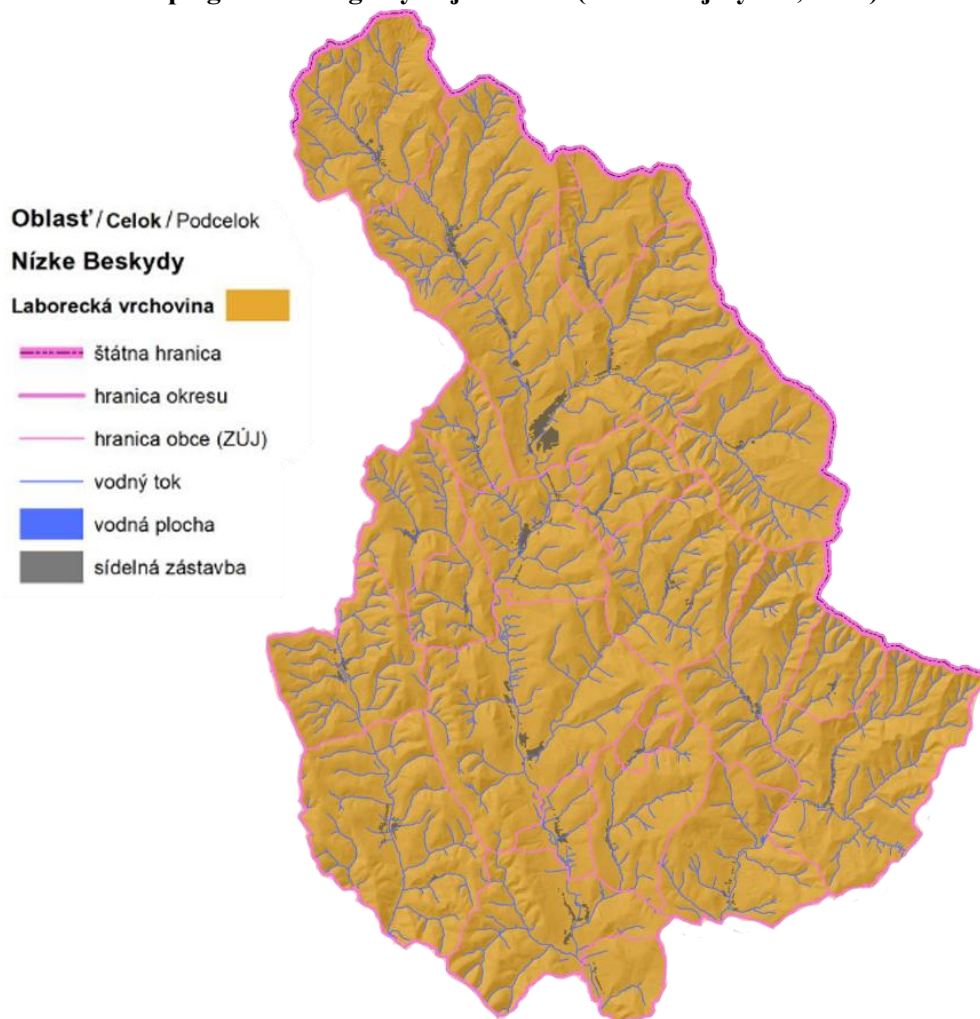

2.3 Prírodné pomery

GEOMORFOLOGICKÉ A GEOLOGICKÉ POMERY

Riešené územie, ako aj celý okres Medzilaborce, patrí z hľadiska geomorfologických pomerov do alpskohimalájskej sústavy, do podsústavy Karpaty, k provincii Východné Karpaty, subprovincii Vonkajšie Východné Karpaty, oblasti Nízke Beskydy (celok Laborecká vrchovina). Územie okresu je budované prvkami magurského flyšu striedaním vrstiev ílovcov a vápnitých pieskocov a tvorí ho geomorfologický celok – Laborecká vrchovina.

Obrázok 2. Mapa geomorfologických jednotiek (Atlas krajiny SR, 2002)

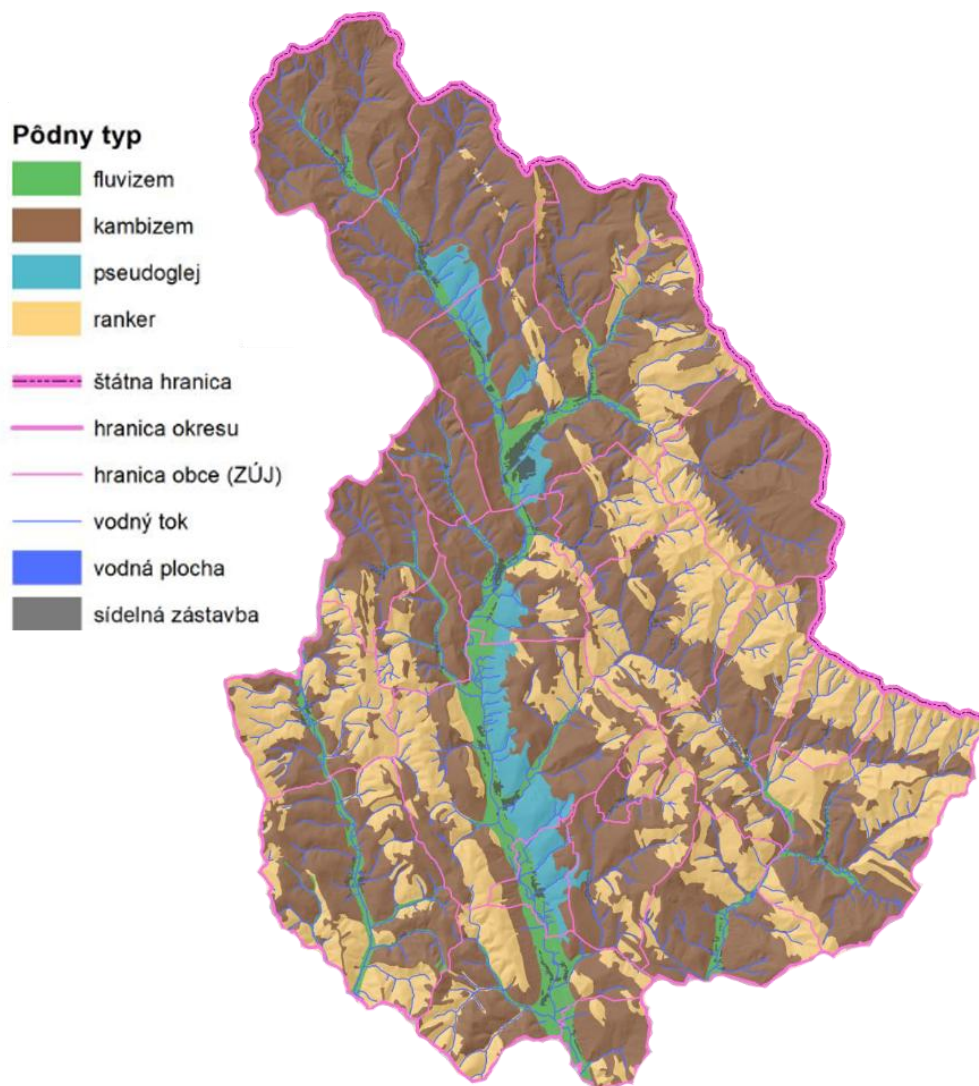
Podľa tektonickej schémy slovenskej časti Západných Karpát (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa na území okresu Medzilaborce nachádzajú tektonické štruktúry flyšové pásma - krosniansky flyš a flyšové pásma - magurský flyš.

PÔDNE POMERY

Dominantným pôdnym typom v rámci sledovaného územia, ktorý tvorí viac ako 60 % plochy celkovej rozlohy, sú kambizeme. Prevládajúcim pôdnym subtypom je kambizem pseudoglejová a kambizem modálna. V juhozápadnej časti okresu dominuje ranker so subtypom ranker kambizemný. Z hľadiska typu zrnitosti skupiny prevláda na riešenom území stredne ťažká až ťažká pôda, pričom viac ako 80% tvorí hlboká pôda (0,60m a viac).

Obrázok 3. Mapa pôdnych typov v okrese (Atlas krajiny SR, 2002)

HYDROLOGICKÉ POMERY

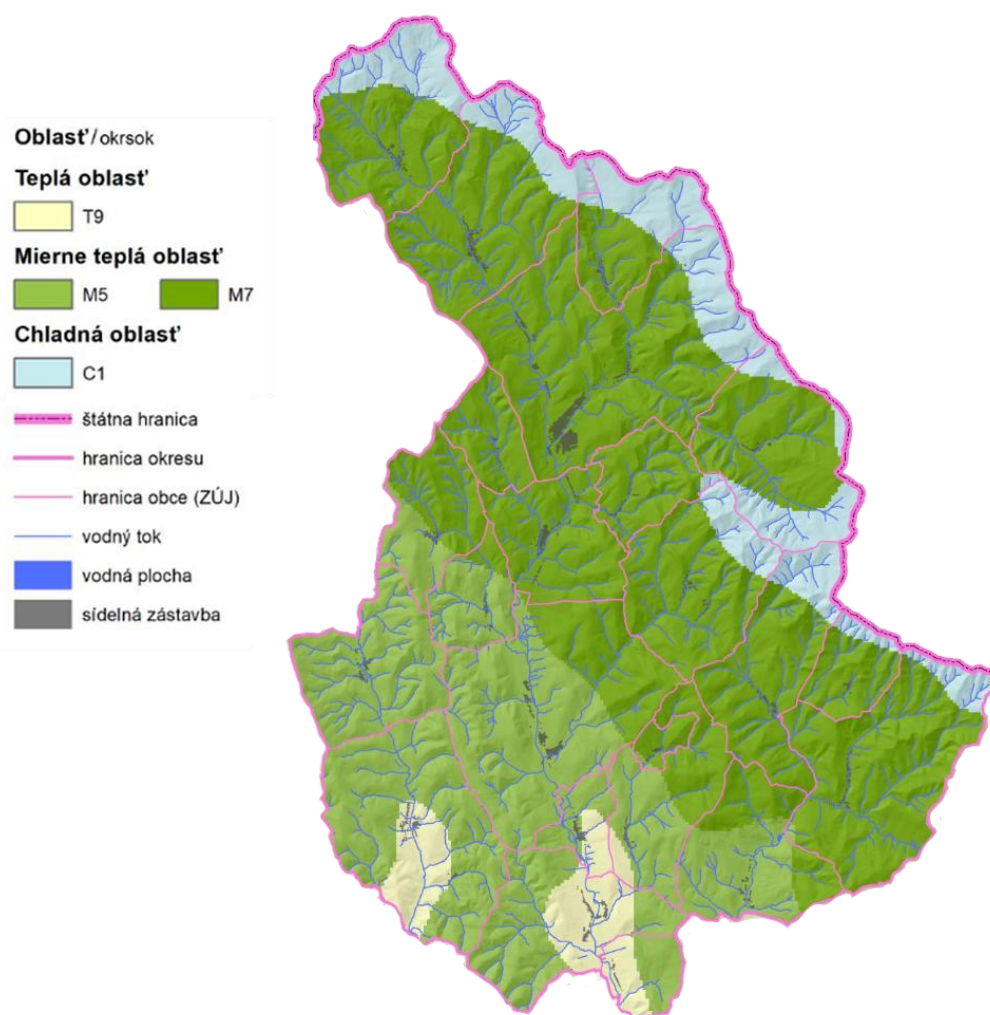
Väčšia časť riešeného územia patrí do povodia rieky Laborec s prítokmi Vydranka, Borov, Oľšava a Výrava, do sústavy rieky Bodrog, zbernej oblasti rieky Tisa, k úmoriu Čierneho mora. Menšia časť - juhozápadná časť okresu – patrí do povodia rieky Ondava. Z hľadiska zastúpenia vodných plôch sa na území nachádzajú len malé vodné nádrže. Na území, ktoré má len malé zásoby vody, sa zachovali tzv. naftové soľanky (morská voda), zistené boli pri vŕtaní. V o vymedzenom území sa vyskytujú minerálne pramene v obci Palota, Volica, Čabiny.

KLIMATICKÉ POMERY

Klíma

Prešovský kraj má najchladnejšie a najdaždivejšie podnebie na Slovensku, avšak klimatické podmienky v jednotlivých regiónoch sa líšia, nižšie polohy a kotliny patria do miernej teplej klimatickej oblasti. Územie Laboreckej vrchoviny zaradzujeme do mierne teplej oblasti.

Obrázok 4. Klimatické oblasti (Atlas krajiny SR,2002)

Väčšina riešeného územia však spadá do mierne chladnej oblasti (M). Severnejšiu časť tejto oblasti radíme do okrsku M7 - mierne teplý, veľmi vlhký vrchovinový, Na túto oblasť južným smerom nadväzuje okrsk M5 - mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový. Severovýchodné pohraničné časti okresu, ktoré sú aj vyššie položenými časťami územia patria do chladnej oblasti (C), okrsku C1 - mierne chladný. Teplá oblasť (T) zasahuje len v malých

častiach v južnej časti okresu s okrskom T9 - teplý, vlhký, s chladnou zimou (Klimatický atlas Slovenska, 2015).

Vo vymedzenom území sa nachádzajú meteorologické stanice. Klimatologická stanica v Krásnom Brode, zrážkomerné stanice v obciach Čabiny, Oľka, Palota, Výrava a fenologické stanice v Krásnom Brode a Radvani nad Laborcom.

RASTLINSTVO

Z dôvodu, že sa územie nachádza v jednom geomorfologickom celku, je jeho geologická stavba jednotvárna. Najčastejšie sa tu vyskytujú flyšové súvrstvia s rozličným zastúpením pieskovcov, ílovcov a slieňovcov. Podobné majú aj flyšové kriedové súvrstvia. V širších dolinách, v ktorých v minulosti pretekali rieky, sa nachádzajú aj nívne usadeniny. Flyšové znaky nesie taktiež reliéf krajiny. Podľa zloženia jednotlivých častí územia sa tu nachádzajú vyčnievajúce chrbtly (odolnejšie pieskovce) a hlboké erózne brázdy na miestach, kde nie sú odolné horniny (ílovec, slieňovec), ktoré sú väčšinou bez lesnej pokrývky. Najrozšírenejšími lesnými spoločenstvami sú bukové a zmiešané bukové lesy, smrekové lesy a vo vyšších polohách sa vyskytujú aj jedľové bučiny. V pohraničných oblastiach sa nachádzajú aj jedle, menej smrekovce a iné dreviny. Jedinečné porasty so zachovanou diverzitou sa nachádzajú na horských lúkach – poloninách. V prírodných rezerváciách sa vyskytujú vzácne rastlinné druhy. V Laboreckej vrchovine je zaznamenaný aj výskyt chránených európskych biotopov: dub zimný a hrab obyčajný, porasty najčastejšie s prímiesou buka, menej ďalších drevín, na rôznorodých geologických podložiach a hlbších pôdach typu kambizemí s dostatkom živín. V trávnom poraste má výrazné zastúpenie *Carex pilosa*, prítomné sú mezofilné druhy, druhy typické pre bučiny, ako aj druhy dubín.

ŽIVOČÍŠTVO

V riešenom území v severovýchodnej, východnej, centrálnej a západnej časti okresu sa nachádzajú bohaté lesné spoločenstvá s niektorými vzácnejšími druhmi hmyzu, obojživelníkov a plazov, vtákov, netopierov, cicavcov a mäsožravcov.

OCHRANA PRÍRODY

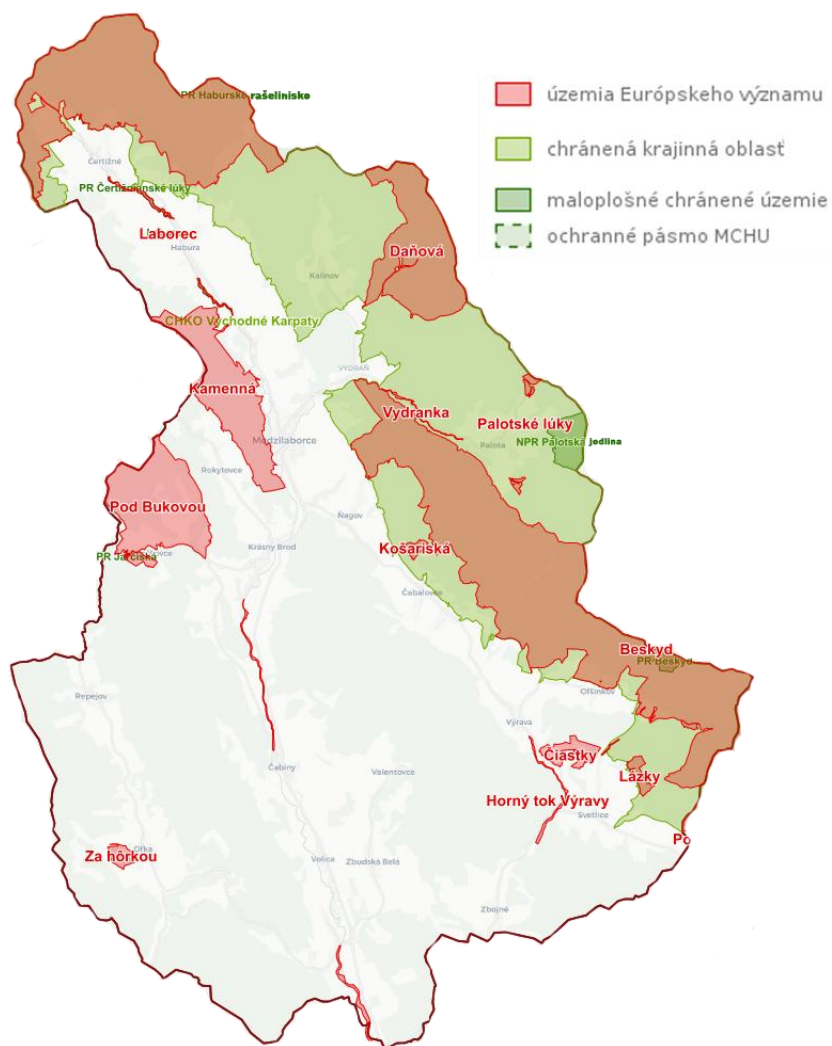
Do územia okresu zasahuje Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty. V rámci nej nájdeme prevažne aj maloplošné chránené územia okresu - národnú prírodnú rezerváciu Palotskú jedlinu a päť prírodných rezervácií - Beskydy, Haburské rašelinisko, Jarčiská, Čertižnianske lúky

(Mokrý lúky pod Čertižným)), Pod Demjatou. Chránená krajinná oblasť (ďalej len CHKO) zahŕňa územie okresov Humenné, Medzilaborce, Svidník a Snina. CHKO Východné Karpaty tvorí severozápadnú prihraničnú časť z územia pôvodnej chránenej krajinej oblasti, ktorá nebola začlenená do národného parku Poloniny. Územie je budované flyšovými súvrstviami, najmä ílovcami a pieskovecami. Oblasť sa vyznačuje bohatými lesmi, ktoré sú hlavným ekostabilizačným prvkom krajiny a vhodným prostredím pre rastlinstvo i živočíšstvo viazané na lesné prostredie. V jej maloplošných chránených územiach sú zachované prirodzené jedľové bučiny situované na flyšových svahoch Laboreckej vrchoviny. V ich bohatom bylinnom kryte sa vyskytuje kostrava horská, ostružina a iné. S cieľom zabezpečiť zachovanie prírodnej rovnováhy a ochranu rozmanitosti podmienok a foriem života, prírodných hodnôt a krás a utvárať podmienky na trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a na poskytovanie ekosystémových služieb, berúc do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne potreby, ako aj regionálne a miestne pomery, boli niektoré časti územia Východných Karpát zaradené do zoznamu území európskeho významu (Kamenná, Košariská, Lázky, Svetlica, Dukla, Danová, Laborec, Pod Bukovou, Beskyd, Horný tok Výravy, Za hôrkou, Stredný tok Laborca).

V katastri obce Roškovec sa nachádza prírodná rezervácia Jarčiská vo výmere približne 0,5ha. Prírodná rezervácia Jarčiská so štvrtým stupňom ochrany bola vyhlásená v roku 1982 na ochranu zriedkavých lúčnych a slatinných fytocenóz Ondavskej vrchoviny na vedeckovýskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Ide o pramenisko s mokrinou s povrchovým výskytom vápniteho sintru a lúčnymi formáciami, ktoré zarastajú trst'ou. (<https://www.severovychod.sk/vylet/prirodna-rezervacia-jarciska/>)

V obci Oľka je obecne chránený strom topol' sivý.

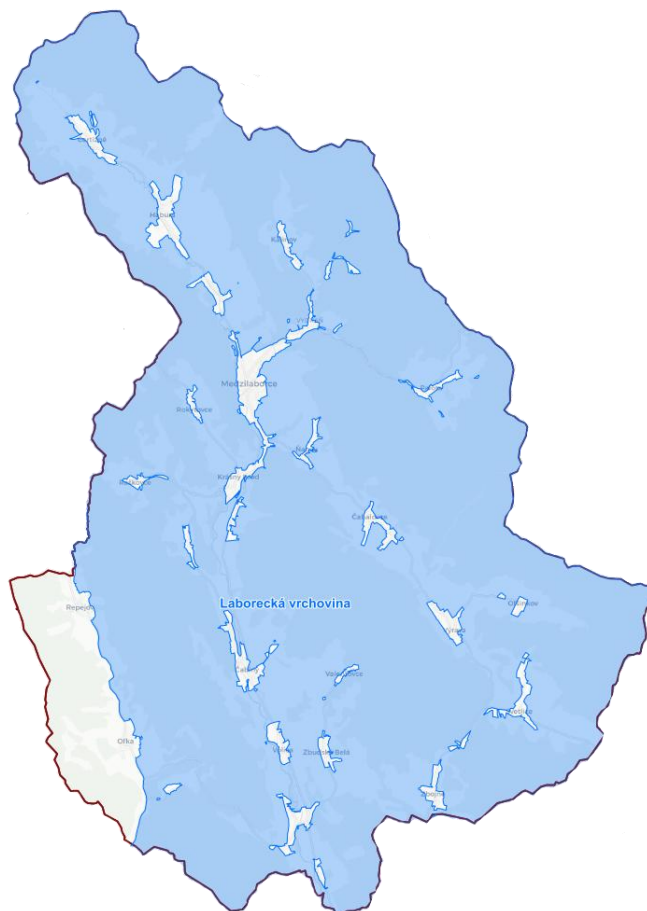
Obrázok 5. Chránené územia okresu Medzilaborce

Návštevníkov lákajú aj ďalšie prírodné jedinečnosti - dodnes industrializáciou nedotknutá príroda ponúkajúca kvalitné ekosystémové služby.

Chránené vtáčie územie Laborecká vrchovina

Prírodné bohatstvo CHVÚ Laborecká vrchovina je mimoriadne cenné z hľadiska zachovalosti lesných porastov, ktoré tvoria takmer polovicu rozlohy územia. Impozantná je predovšetkým pralesovitá štruktúra s pôvodným zložením lesných spoločenstiev. Významné sú zachované porasty mohutných starých bukov a porastové zmesi buka s dnes už vzácnou jedľou bielou, javorom horským, brestom horským, či jaseňom štíhlým. Staré lesné porasty, bohaté na množstvo búčľavých stromov, či dutín vytesaných d'atľami, sú domovom dnes už vzácných druhov dravcov a sov. Významnú časť územia (cca 30 %) tvorí aj mozaikovitá poľnohospodárska krajina spolu s lúkami a pasienkami, ktoré poskytujú vhodné biotopy pre ďalšie chránené druhy vtákov. Práve pre tieto prírodné hodnoty bola Laborecká vrchovina zahrnutá medzi 38 chránených vtáčích území.

Laborecká vrchovina bola vyhlásená na účel zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov európskeho významu: sovy dlhochvostej, orla krikľavého, bociana čierneho, haje červenej, muchárika bieločrčného, muchárika červenohrdlého, strakoša červenochrbtého, penice jarabej, jariabka hôrneho, chriašťaľa poľného, d'atľa čierneho, d'atľa bielochrbtého, žlny sivej, lelka lesného, škovránka stromového, rybárika riečného, d'atľa prostredného, bociana bieleho, včelára lesného, prhľaviara čiernohlavého, krutihlava hnedého, muchára sivého, žltochvosta lesného, hrdličky poľnej, prepelice poľnej, strakoša sivého, brehule hnedej a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Súčasťou CHUEV Laborecká vrchovina SKCHVU011 sú katastrálne územia obcí riešeného územia: Palota, Rokytovec, Ňagov, Roškovce, Krásny Brod, Čabalovce, Sukov, Výrava,

Repejov, Čabiny, Oľka Oľšinkov, Svetlice, Valentovce, Zbudská Belá, Volica, Zbojné Radvaň nad Laborcom, Brestov nad Laborcom.

Prírodná rezervácia Čertižnianske lúky (Mokrú lúky pod Čertižným)

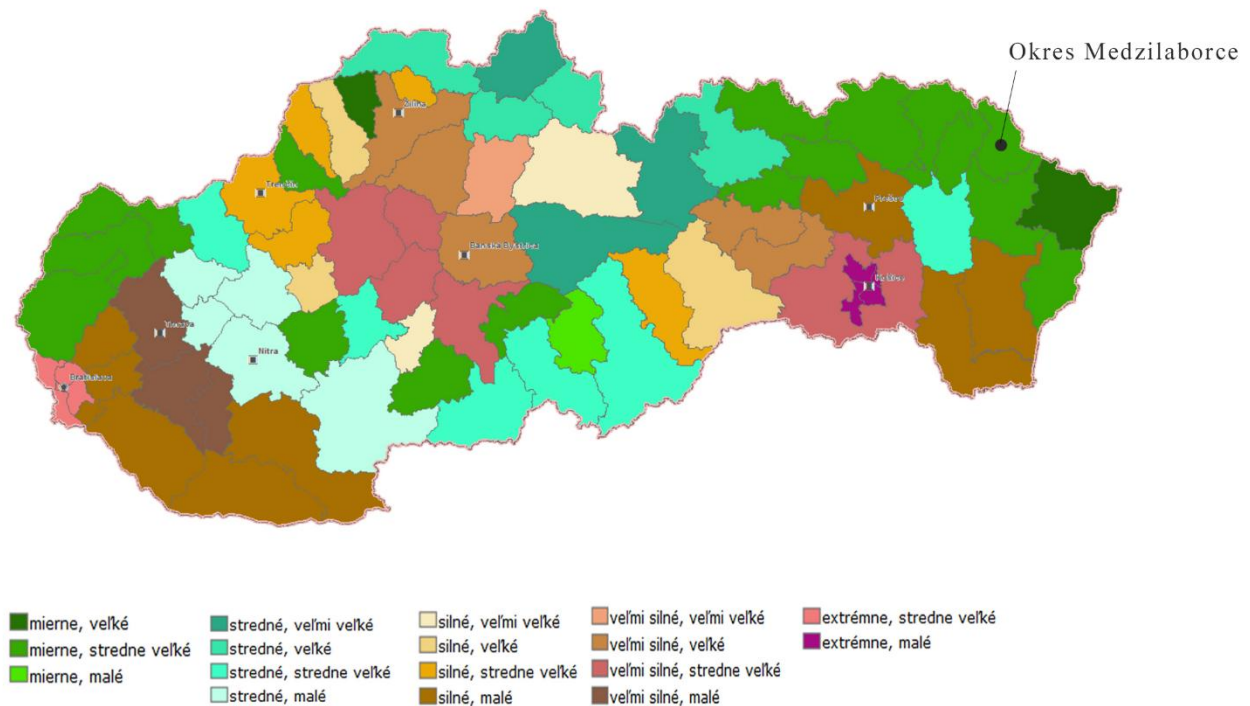
Prírodná rezervácia Čertižnianske lúky (Mokrú lúky pod Čertižným) je chráneným územím katastra obce Čertižné na výmere 1,36 ha. V terénnej depresii vedľa hospodárskej krajiny Laboreckej vrchoviny sa zachovali biologicky hodnotné slatino-rašelinové spoločenstvá, málo narušené ľudskými zásahmi. Chránené územie tvoria podmáčané lúčne a slatinné spoločenstvá v rôznych postupných štádiách, krovité vrby a porast jelše lepkavej. Medzi najvýznamnejšie chránené, vzácne a ohrozené druhy rastlín v rezervácii patria vychta trojlistá, iskerník veľký, rašelinníky, krušík močiarny a vlhkomilné a mokrad'ové ostrice. Z krovitých vrb sú zastúpené vrba popolavá, vrba ušatá a vzácna vrba päťtyčinková. Toto územie vytvára podmienky pre vzácne a ohrozené živočíchy. Z vtákov je tu trsteniarik obyčajný a sedmohlások obyčajný.

Národná prírodná rezervácia Palotské jedliny

Nachádza sa v katastrálnom území obce Palota na výmere 157,15 ha. Chránené územia tvoria prirodzené jedľové bučiny na flyši Laboreckej vrchoviny v závere Palotského potoka. Nadmorská výška sa pohybuje od 510 do 700 m. V bohatom bylinnom poraste sa darí najmä kostrave horskej, ostružine srstnatej, hviezdici hájnej a papradi. Pôvodné lesné porasty sú zároveň vhodným prostredím pre chránené a ohrozené živočíchy, z ktorých v rezervácii žijú sova dlhochvostá i vzácne mäsožravce ako vlk, rys i medveď. (Zdroj: www.laborecko.net)

Súčasťou NPR je katastrálne územie obce Palota.

Obrázok 6. Kvalita životného prostredia - zaťaženie okresov stresovými faktormi

Riešené územie patrí k miernemu, stredne veľkému zaťaženiu okresov stresovými faktormi.

2.4 Krajinná štruktúra

„Súčasná krajinná štruktúra odráža aktuálny stav využitia zeme v záujmovom území. Vyjadruje vzájomnú kombináciu súboru prvkov prírodného, poloprírodného (človekom pozmenené prvky krajinnnej štruktúry) i umelého (človekom vytvorené prvky krajinnnej štruktúry) charakteru. Na základe zastúpenia a plošnej rozlohy jednotlivých prvkov súčasnej krajinnnej štruktúry možno hodnotiť súčasný stav antropizácie územia (ľudského ovplyvnenia územia), či ide o územie prirodzené s vysokou krajinnnoekologickou hodnotou, alebo naopak o územie antropicky silne pozmenené s nízkou krajinnnoekologickou hodnotou. V dôsledku rozvoja hospodárskych aktivít sa prirodzené ekosystémy záujmového územia postupne menili na poľnohospodárske a až umelé ekosystémy. Takto boli mnohé prirodzené reprezentatívne ekosystémy nielen pozmenené ale často aj zlikvidované“ (RÚSES okresu Medzilaborce)

Poľnohospodárska pôda, ktorá v riešenom území zaberá viac ako jednu tretinu celkovej výmery územia, tvorí dôležitý prvok krajinnnej štruktúry. V riešenom území je v rámci

poľnohospodárskej pôdy intenzívne využívaná veľkabloková orná pôda a sporadicky aj extenzívne malobloková orná pôda.

S klimatickými podmienkami úzko súvisí pestovanie poľnohospodárskych plodín, v rámci ktorých dominujú obilniny (pšenica, raž, jačmeň, ovos), okopaniny (zemiaky) a krmoviny (kukurica, datelino-trávne miešanky). (RÚSES okresu Medzilaborce)

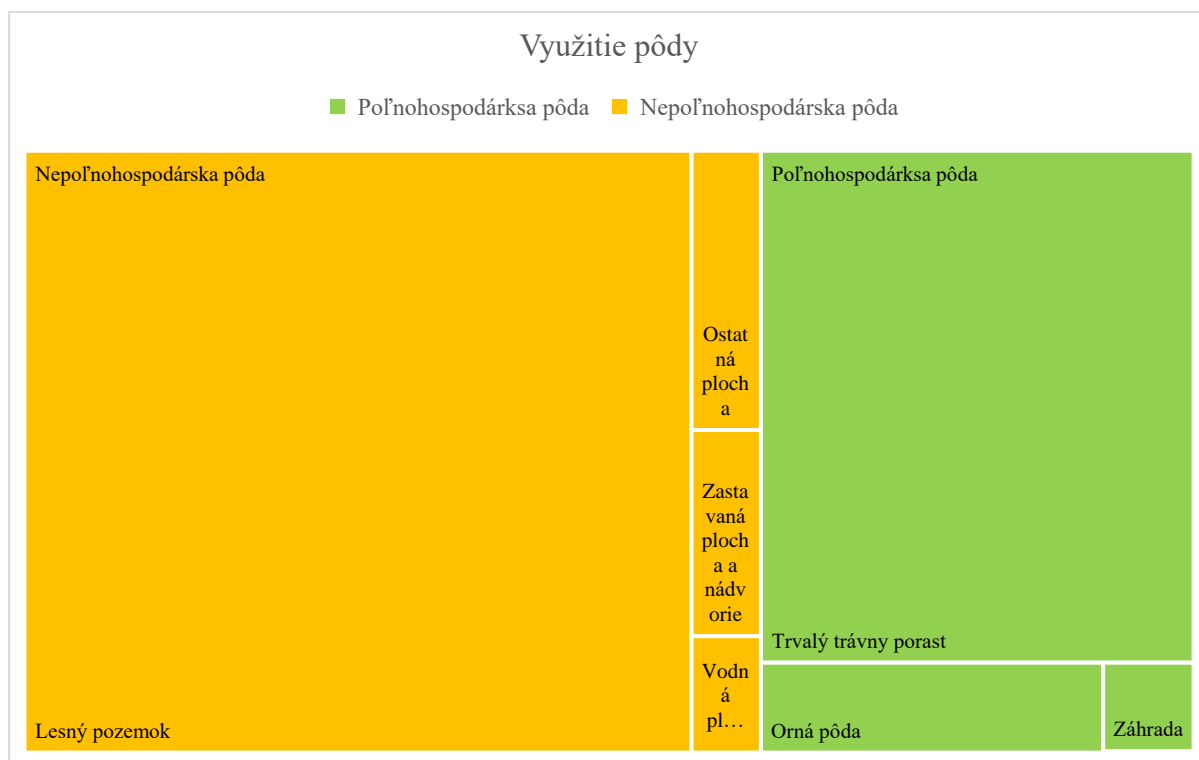
2.4 Krajinná štruktúra

Tabuľka 5. Výmera územia obce v hektároch 2022

Výmera územia obcí v hektároch											
Názov obce	Celková výmera územia	Poľnohospodárska pôda					Nepoľnohospodárska pôda				
		Spolu	Orná pôda	Záhrada	Ovocný sad	Trvalý trávny porast	Spolu	Lesný pozemok	Vodná plocha	Zastavaná plocha a nádvorie	Ostatná plocha
Brestov nad Laborcom	604,41	417,76	15,69	10,37	3,64	388,07	186,66	162,73	14,71	7,25	1,97
Čabalovce	2140,33	939,76	58,05	24,38	0,00	857,33	1200,56	1140,39	5,06	31,53	23,59
Čabiny	3884,10	924,54	12,52	40,38	0,00	871,64	2959,56	2582,62	49,62	99,21	228,11
Krásny Brod	1511,29	623,89	65,76	30,37	0,32	527,43	887,41	722,60	38,61	63,68	62,51
Ňagov	964,63	573,62	138,76	15,90	0,00	418,97	391,01	332,76	7,91	21,47	28,87
Opka	3145,83	1026,39	198,12	28,31	0,00	799,96	2119,44	1974,07	30,56	55,16	59,66
Opšinkov	765,15	365,08	113,46	10,05	0,00	241,56	400,08	375,33	1,65	16,35	6,75
Palota	2411,88	735,38	69,36	7,98	0,00	658,04	1676,50	1533,28	16,06	28,00	99,16
Radvaň n/L	2012,84	711,27	80,60	26,31	1,49	602,87	1301,58	1180,75	23,97	69,43	27,42
Repejov	1832,39	481,03	31,10	9,01	0,68	440,24	1351,36	1311,21	7,69	23,65	8,81
Rokytovce	737,89	377,24	30,15	12,87	0,00	334,23	360,65	297,37	3,60	20,50	39,17
Roškovce	1254,78	395,92	0,94	13,58	0,00	381,41	858,86	805,27	3,02	11,05	39,52
Sukov	818,85	358,90	4,92	8,71	0,00	345,27	459,96	399,32	8,23	19,72	32,68
Svetlice	3163,90	1166,77	155,89	19,22	0,00	991,67	1997,13	1835,62	61,50	49,00	51,00
Valentovce	220,61	125,36	0,00	11,13	0,00	114,23	95,25	77,57	2,34	7,26	8,08
Volica	537,36	431,43	117,17	6,95	0,00	307,32	105,93	28,77	28,02	21,92	27,22
Výrava	2024,35	518,93	183,38	14,69	0,00	320,86	1505,43	1437,77	11,50	33,44	22,70
Zbojné	1815,74	666,49	104,35	44,88	0,00	517,26	1149,25	1039,60	25,58	32,03	52,03
Zbudská Belá	1597,34	799,17	0,19	22,99	0,00	776,00	798,17	706,59	20,28	26,90	44,40
Spolu	31443,69	11638,93	1380,40	358,05	6,12	9894,36	19804,76	17943,63	359,92	637,56	863,66

Zdroj: ŠÚ SR

Celková výmera katastrálnych území obcí k roku 2022 bola 31 443,69 hektárov. Viac než 37 % plochy katastrov zaberajú poľnohospodárske pozemky, necelých 63% zaberá nepoľnohospodárska pôda. V rámci poľnohospodárskej pôdy sú najviac zastúpené trvalé trávnaté porasty, ktoré tvoria 31,47% (9 894,36ha) z celkovej výmery pôdy obcí. Orná pôda sa rozprestiera na 1 380,40 hektároch, čo predstavuje len 4,39% z celkovej výmery územia. Z nepoľnohospodárskej pôdy prevládajú lesné pozemky, ktoré sa rozprestierajú celkovo na 17 943,63 hektároch a tvoria tak 62,98 % rozlohy katastrálnych území.

Tabuľka 6. Typy pôdy v katastroch obcí

Pôdy v katastroch obcí			
Obce	Kambizeme modálne a kultizemné / pseudoglejové nasýtené	Kambizeme modálne kyslé a podzolové /pseudogleje kyslé	Fluvizeme glejové
Brestov nad Laborcom	I	I	I
Čabalovce	I	I	
Čabiny	I	I	I
Krásny Brod	I	I	
Ňagov	I	I	
Oľka	I	I	
Oľšinkov		I	
Palota		I	
Radvaň nad Laborcom	I		I

Repejov	I	I	
Rokytovce	I	I	
Roškovce	I	I	
Sukov	I		
Svetlice	I	I	
Valentovce	I	I	
Volica	I	I	I
Výrava	I	I	
Zbojné	I	I	
Zbudská Belá	I	I	

Zdroj: SAŽP

V katastrálnych územiach obcí prevládajú kambizeme modálne a kultizemné / pseudoglejové nasýtené a kambizeme modálne kyslé a podzolové/pseudogleje kyslé.

Poľnohospodárstvo okresu Medzilaborce je charakterizované veľmi ťažkými výrobnými podmienkami. Prevažná časť územia spadá do flyšovej oblasti s charakteristickou zníženou úrodnosťou poľnohospodárskej pôdy.

3 Analytická časť

3.1 Analýza vnútorného prostredia

Pre vypracovanie strednodobej stratégie SPRO je potrebné v prvom rade poznať súčasný stav interného prostredia obcí, a v druhom rade poznať taktiež faktory externého prostredia, ktoré majú na rozvoj obcí podstatný vplyv. Táto časť predkladaného dokumentu - Analýza vnútorného prostredia, predkladá preto databázu relevantných informácií. Z toho dôvodu v analytickej časti dominuje popis získaných údajov o internom prostredí a v prípade relevantnosti ich komparácia s údajmi tematicky súvisiacimi, ale vypovedajúcimi o inej časovej, či územnej úrovni. Na základe analýzy, komparácie a následne syntézy je možné v nasledujúcich častiach dokumentu naznačiť príčiny nepriaznivého stavu v jednotlivých sektoroch miestnych ekonomík a definovať potreby nevyhnutné pre ďalší rozvoj územia. Analýza vnútorného prostredia územia má v procese prípravy a vypracovania dokumentu významné postavenie. Skúma a hodnotí vnútorné prostredie na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát, najmä štatistických údajov získaných z overených zdrojov (napr. štatistický úrad SR, CVTI SR, databázy jednotlivých ministerstiev). Jej úlohou je prioritne poskytnúť užívateľom dataset (súbor údajov) overených údajov a v obmedzenom množstve verifikovaných údajov, ktoré sa spracované a systemizované do výstupov stávajú východiskovou databázou pre správne nastavenie a umiestnenie tematických a územných investícií.

Demografia a sociálne štatistiky

Neoddeliteľnú časť analýzy vnútorného prostredia tvorí demografia a údaje zo sociálnej štatistiky, napr. informácie o stave a pohybe obyvateľstva, práci, vzdelaní, bývaní, a pod.

Časť Demografia systemizuje a precizuje údaje, ktoré v predkladanom dokumente prierezovo ovplyvňujú jednotlivé časti rozvojovej stratégie, a sú významnými faktormi v procese nastavenia opatrení s cieľom zvyšovania ekonomickej výkonnosti obcí, a teda aj v procese rozvoja obcí a zvyšovania kvality života.

Vývoj počtu trvalo bývajúceho obyvateľstva

Faktormi, ktoré priamo ovplyvňujú vývoj počtu obyvateľov (okrem základných ako je natalita, mortalita a sťahovanie obyvateľov) je aj vývoj zamestnanosti v okrese, vzdialenosť od väčšieho mesta, životné prostredie, služby poskytované v obci, ako aj ďalšie faktory.

Kým v porovnaní rokov 2005-2014 došlo v rámci vymedzených obcí v okrese Medzilaborce k nárastu obyvateľov v 9 obciach, z toho najvýraznejšie v obci Brestov nad Laborcom až

o 61,5% (zo 65 obyvateľov v roku 2005 na 105 v roku 2014) v porovnaní rokov 2014-2022 došlo k nárastu obyvateľov len v dvoch obciach (Brestov nad Laborcom, Sukov).

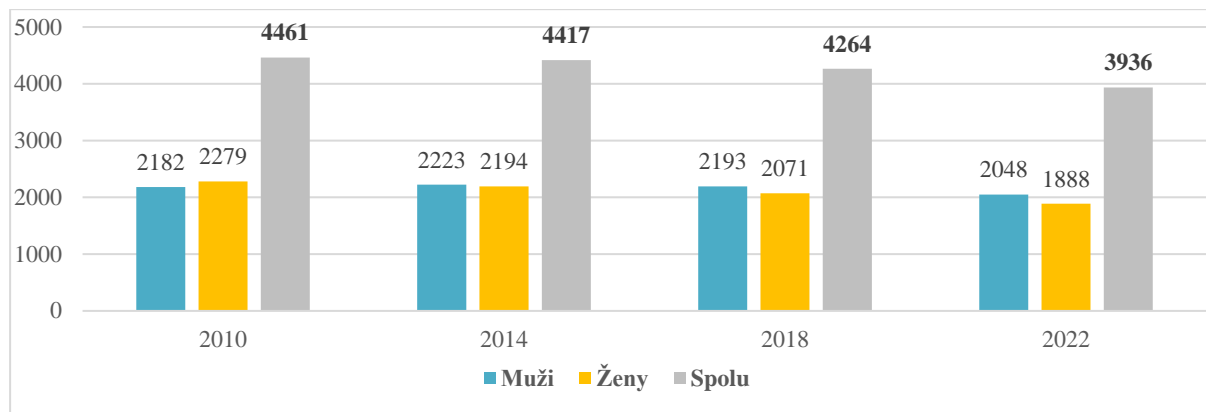
Tabuľka 7. Vývoj počtu obyvateľov podľa pohlavia

Obec	2010			2014			2018			2022		
	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu
Brestov nad Laborcom	61	48	109	58	47	105	52	50	102	69	56	125
Čabalovce	181	184	365	193	175	368	183	156	339	172	150	322
Čabiny	186	199	385	187	187	374	187	159	346	157	144	301
Krásny Brod	226	235	461	235	231	466	250	244	494	235	214	449
Ňagov	212	208	420	218	212	430	210	206	416	187	183	370
Oľka	159	170	329	153	142	295	148	130	278	134	112	246
Oľšinkov	16	18	34	14	13	27	14	11	25	9	9	18
Palota	87	99	186	96	90	186	106	93	199	93	86	179
Radvaň nad Laborcom	292	293	585	289	286	575	286	275	561	261	258	519
Repejov	75	82	157	69	68	137	55	52	107	60	44	104
Rokytovce	93	83	176	103	97	200	94	88	182	81	80	161
Roškovce	90	106	196	82	103	185	71	77	148	68	72	140
Sukov	68	65	133	62	65	127	74	76	150	77	73	150
Svetlice	57	65	122	53	56	109	50	54	104	42	42	84
Valentovce	19	16	35	22	21	43	22	20	42	24	14	38
Volica	132	173	305	139	159	298	134	144	278	134	129	263
Výrava	86	94	180	98	90	188	105	86	191	101	87	188
Zbojné	85	86	171	88	90	178	86	89	175	86	73	159
Zbudská Belá	57	55	112	64	62	126	66	61	127	58	62	120
Spolu	2182	2279	4461	2223	2194	4417	2193	2071	4264	2048	1888	3936

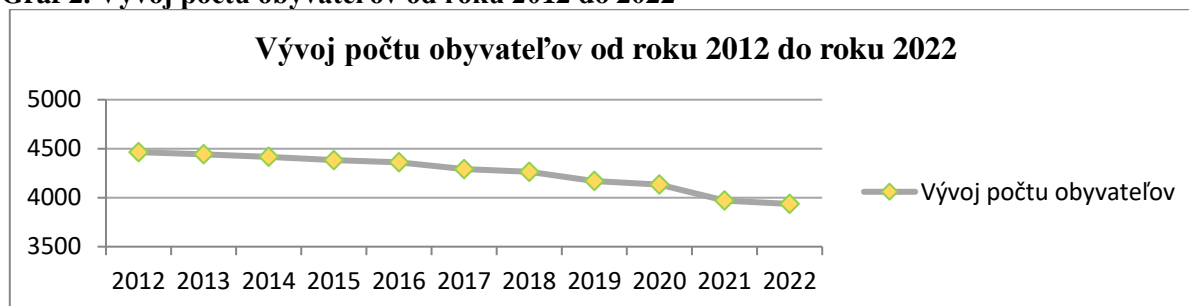
Zdroj: ŠÚ SR

Z vyššie uvedených dát vyplýva, že vývoj počtu obyvateľov v sledovanom území má klesajúcu tendenciu. Najvyšší počet obyvateľov v rámci sledovaných rokov 2010 – 2014 – 2018 – 2022 bol v roku 2010, keďže ku 31.12. bol počet obyvateľov na úrovni 4461. Najnižší počet obyvateľov vo vymedzenom období bol v roku 2022. Pre každú obec je však trend vývoja špecifický.

Graf 1. Podiel mužov a žien

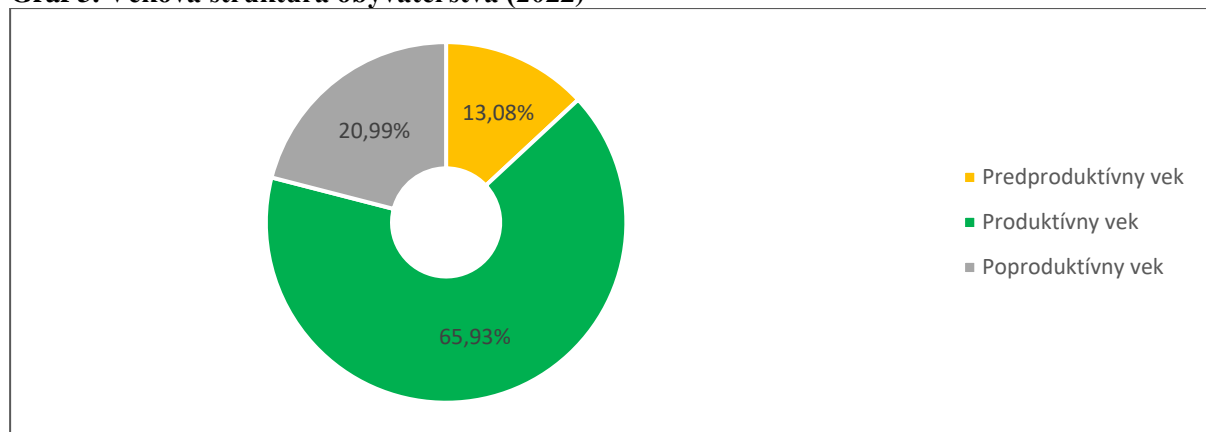

Graf 2. Vývoj počtu obyvateľov od roku 2012 do 2022

Zdroj: ŠÚ SR údaje k 31.12

Graf 3. Veková štruktúra obyvateľstva (2022)

Zdroj: ŠÚ SR

Najväčšiu skupinu obyvateľstva z hľadiska produktivity tvoria obyvatelia v produktívnom veku (od 15 do 64 rokov). Ku koncu roka 2022 skupina obyvateľov v produktívnom veku tvorila 65,93% z celkového počtu obyvateľov, a to 2595. Oproti roku 2010 došlo k poklesu o cca 1,5 p.b. Druhou najviac zastúpenou skupinou je skupina obyvateľov v poproduktívnom veku (20,99%). Poslednou najmenej zastúpenou skupinou sú obyvatelia v predproduktívnom veku (do 14 rokov), v percentuálnom zastúpení 13,08%. V tejto skupine došlo k poklesu

o necelý 1p.b. V obciach v okrese Medzilaborce je nepriaznivý demografický vývoj. Najnepriaznivejší vývoj je v obci Oľšinkov s pomerom obyvateľov 0,00% v predproduktívnom veku, 50% obyvateľov (9) v produktívnom veku, 50% obyvateľov (9) v poproduktívnom veku.

Obce	Predproduktívny vek		Produktívny vek		Poproduktívny vek		Spolu
	obyv.	%	obyv.	%	obyv.	%	
Brestov nad Laborcom	27	21,60	84	67,20	14	11,20	125
Čabalovce	50	15,53	232	72,05	40	12,42	322
Čabiny	19	6,31	197	65,45	85	28,24	301
Krásny Brod	79	17,59	301	67,04	69	15,37	449
Ňagov	42	11,35	238	64,32	90	24,32	370
Oľka	22	8,94	158	64,23	66	26,83	246
Oľšinkov	0	0,00	9	50,00	9	50,00	18
Palota	47	26,26	100	55,87	32	17,88	179
Radvaň nad Laborcom	66	12,72	359	69,17	94	18,11	519
Repejov	5	4,81	67	64,42	32	30,77	104
Rokytovce	10	6,21	108	67,08	43	26,71	161
Roškovce	11	7,86	106	75,71	23	16,43	140
Sukov	36	24,00	95	63,33	19	12,67	150
Svetlice	5	5,95	45	53,57	34	40,48	84
Valentovce	4	10,53	26	68,42	8	21,05	38
Volica	30	11,41	170	64,64	63	23,95	263
Výrava	31	16,49	125	66,49	32	17,02	188
Zbojné	11	6,92	107	67,30	41	25,79	159
Zbudská Belá	20	16,67	68	56,67	32	26,67	120
Spolu	515	13,08	2595	65,93	826	20,99	3936

Zdroj: ŠÚ SR 31.12.2022

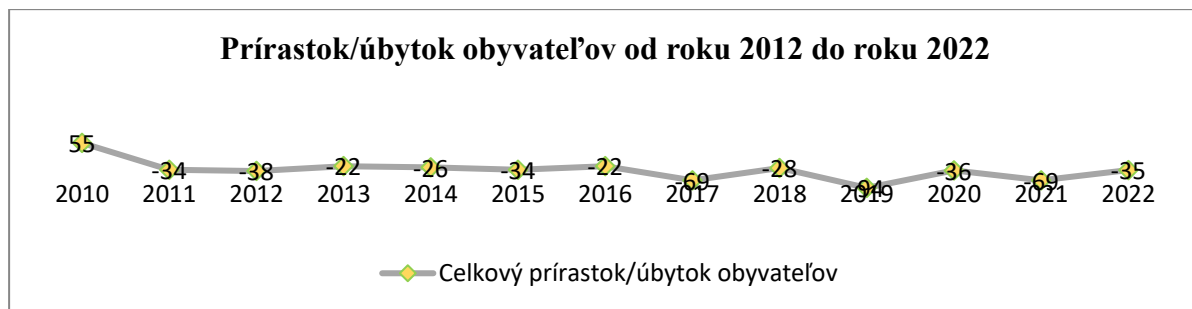
Tabuľka 8. Pohyb obyvateľstva (2010-2014-2018-2022)

Obec	2010					2014					2018					2022				
	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok	Narodení	Zomrelí	Prisťahovaní	Vystťahovaní	Celkový prírastok
Brestov nad Laborcom	2	1	7	1	7	0	3	2	2	-3	2	2	3	6	-3	3	2	18	1	18
Čabalovce	6	4	7	7	2	1	3	13	6	5	2	5	4	11	-10	2	5	4	9	-8
Čabiny	5	7	3	2	-1	2	8	9	3	0	1	6	8	6	-3	2	2	7	13	-6
Krásny Brod	10	9	21	10	12	2	8	10	19	-15	6	6	15	4	11	1	12	3	4	-12
Ňagov	5	4	8	8	1	5	7	1	3	-4	2	8	11	9	-4	2	7	6	4	-3
OPka	2	6	18	11	3	2	7	7	7	-5	1	4	4	10	-9	4	11	4	5	-8
OPšinkov	1	2	2	0	1	0	0	0	1	-1	0	1	1	0	0	0	0	0	2	-2
Palota	4	1	1	0	4	6	1	4	2	7	6	4	4	3	3	2	3	1	9	-9
Radvaň nad Laborcom	7	11	7	12	-9	3	12	12	9	-6	2	8	9	4	-1	7	5	10	15	-3
Repejov	0	7	35	5	23	1	4	15	19	-7	2	1	5	13	-7	0	3	3	3	-3
Rokytovce	2	4	6	2	2	1	3	1	1	-2	0	2	5	1	2	2	1	2	2	1
Rošovce	2	11	9	3	-3	1	7	7	2	-1	0	6	7	11	-10	1	4	10	4	3
Sukov	4	1	8	1	10	5	3	0	4	-2	2	2	5	1	4	1	2	1	0	0
Svetlice	0	5	0	2	-7	1	2	0	7	-8	1	1	4	2	2	0	2	5	0	3
Valentovce	0	3	1	0	-2	0	0	0	1	-1	0	3	1	0	-2	0	2	0	1	-3
Volica	2	2	3	6	-3	1	6	10	6	-1	1	6	3	6	-8	1	4	3	3	-3
Výrava	2	6	32	6	22	0	2	35	10	23	3	2	4	4	1	1	2	8	11	-4
Zbojné	1	4	3	5	-5	1	1	5	6	-1	3	2	4	1	4	1	5	8	0	4
Zbudská Belá	1	4	8	7	-2	1	3	4	6	-4	4	2	2	2	2	0	4	5	1	0
Celkový prírastok					55					-26					-28					-35

Zdroj: ŠÚ SR

Graf č. 4. Prírastok/úbytok obyvateľov

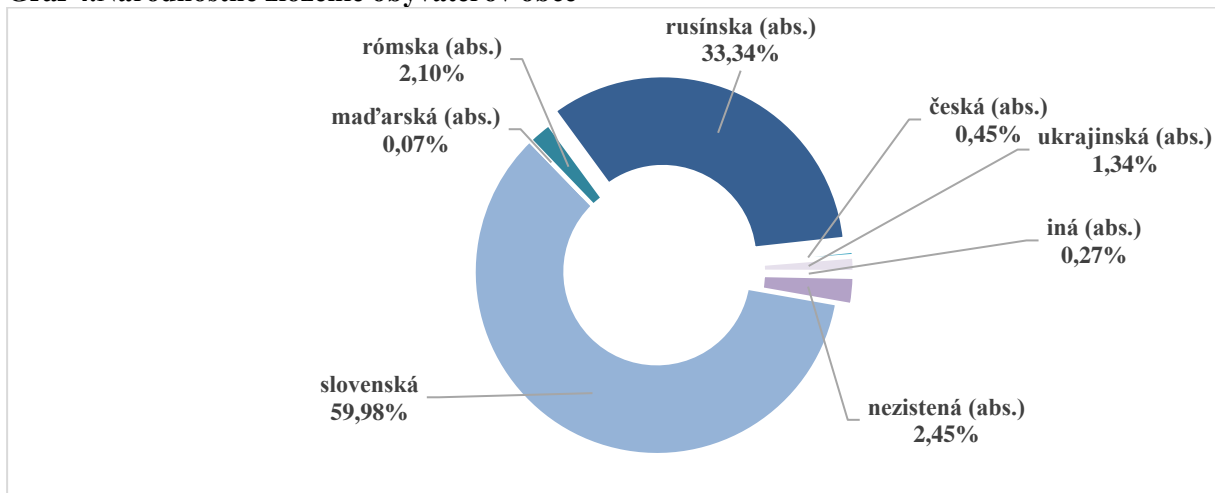
Zdroj: ŠÚ SR

Z predchádzajúcej tabuľky Pohyb obyvateľstva je zrejmé, že vo väčšine obcí je zaznamenaný úbytok obyvateľstva. V roku 2022 bol zaznamenaný celkový prírastok obyvateľov v piatich obciach. Najvyšší celkový prírastok (vyjadrený v absolútnych číslach) bol v obci Brestov nad Laborcom, ktorá však patrí k obciam s najvyšším počtom obyvateľov. V dvoch obciach bol celkový prírastok nulový. Hodnota celkového prírastku v ostatných obciach bola záporná.

Tabuľka 9. Národnostné zloženie obyvateľov v obciach (SODB 2021)

Územná jednotka	Spolu	slovenská	maďarská	rómska	rusínska	česká	ukrajinská	iná	nezistená
Brestov nad Laborcom	106	59	0	29	9	1	0	0	8
Čabalovce	322	220	0	0	82	7	4	0	9
Čabiny	320	153	0	0	139	0	10	5	13
Krásny Brod	467	238	0	4	202	3	9	2	9
Ňagov	390	222	0	0	159	0	3	0	6
Oľka	260	148	0	1	103	1	4	0	3
Oľšinkov	20	4	0	0	13	0	3	0	0
Palota	193	135	0	2	50	0	2	0	4
Radvaň nad Laborcom	526	397	0	27	91	0	3	1	7
Repejov	119	68	3	0	38	0	2	0	8
Roškovce	141	75	0	0	61	0	1	0	4
Sukov	153	94	0	1	47	2	1	1	7
Svetlice	89	55	0	0	31	0	0	0	3
Valentovce	42	36	0	0	5	0	0	0	1
Volica	264	166	0	0	89	2	3	0	4
Výrava	189	136	0	8	38	1	2	1	3
Zbojné	162	102	0	0	48	0	7	0	5
Zbudská Belá	116	57	0	0	55	0	0	0	4
Rokytovec	161	58	0	13	87	1	0	1	1
Spolu	4040	2423	3	85	1347	18	54	11	99

Graf 4. Národnostné zloženie obyvateľov obce

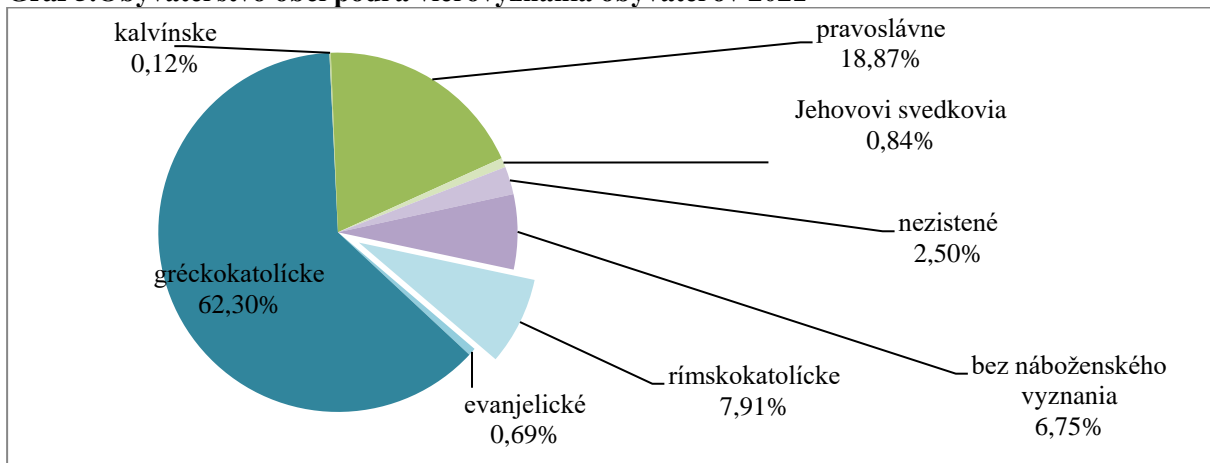

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Z hľadiska národnostného zloženia sa v roku 2021 k slovenskej národnosti pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov hlásilo z celkového počtu obyvateľov riešeného územia 4040 takmer 60% obyvateľov. Druhou najväčšou národnostnou skupinou bola skupina obyvateľov, ktorá sa hlásila k rusínskej národnosti. Ďalšími národnosťami, ku ktorým sa obyvatelia riešeného územia hlásili, boli: rómska, ukrajinská, česká, nemecká, ruská, a ďalšie. U 2,45% obyvateľov sa národnosť nepodarilo zistiť.

Najväčší podiel rómskych obyvateľov žije v obci Palota a Čabalovce.

Graf 5. Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov 2021

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Tabuľka 10. Obyvateľstvo obcí podľa vierovyznania obyvateľov

Územná jednotka	Spolu	rímskokatolícke	evanjelické	gréckokatolícke	kalvínske	pravoslávne	Jehovovi svedkovia	nezistené	bez náboženského vyznania
Brestov nad	106	4	0	85	0	0	0	8	9
Čabalovce	322	7	2	215	0	48	1	9	40
Čabiny	320	23	1	152	0	108	0	13	22
Krásny Brod	467	41	2	289	1	98	5	9	20
Ňagov	390	17	16	298	0	25	11	6	17
Oľka	260	15	0	214	0	11	0	3	16
Oľšinkov	20	0	0	2	0	18	0	0	0
Palota	193	2	0	43	0	121	0	4	23
Radvaň nad Laborcom	526	63	1	401	1	18	0	8	33
Repejov	119	7	1	90	0	0	0	9	11
Rošovce	141	3	0	133	0	0	0	4	1
Sukov	153	12	1	53	1	73	0	7	6
Svetlice	89	16	0	54	0	7	2	3	7
Valentovce	42	1	0	7	0	23	5	1	5
Volica	264	38	0	186	0	28	0	3	9
Výrava	189	25	0	58	2	62	10	4	28
Zbojné	162	12	1	130	0	8	0	5	5
Zbudská Belá	116	12	0	29	0	59	0	4	12
Rokytovce	161	21	3	73	0	54	0	1	8
	4040	319	28	2512	5	761	34	101	272

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

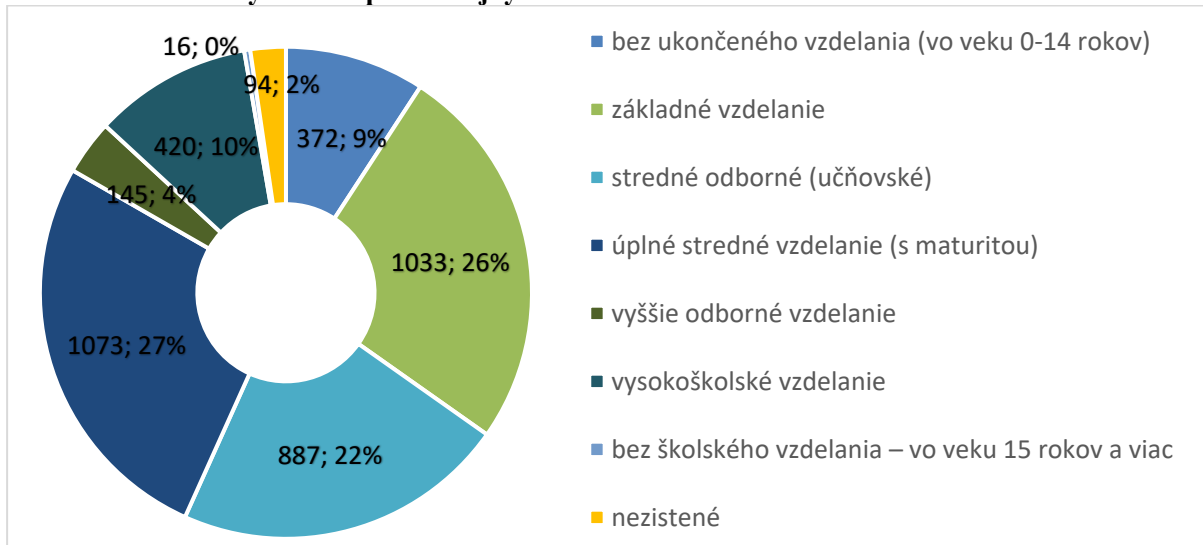
Zo sčítania obyvateľov domov a bytov, ktoré sa uskutočnilo v roku 2021 vyplýva, že v náboženskom vyznaní v rámci sledovaného územia obyvateľov dominuje gréckokatolícke vierovyznanie. Toto vyznanie tvorí v porovnaní s ostatnými 62,30% (v porovnaním s prechádzajúcim sčítaním, ktoré prebehlo v roku 2011 - 65,13% je to pokles o takmer 3p.b). Druhým najviac zastúpeným vierovyznaním je pravoslávne vierovyznanie. Ku pravoslávnej cirkvi, ktorá má v rámci Slovenska najvyššie zastúpenie obyvateľov práve v Prešovskom kraji, sa hlásilo 18,87 % obyvateľov obcí. Obyvatelia sa taktiež hlásili ku rímskokatolíckej cirkvi, evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, náboženskej spoločnosti Jehovovi svedkovia, a iným. Z obcí sa 272 obyvateľov nehlásilo k žiadnemu vierovyznaniu a 101 obyvateľov sa nevyjadrilo.

Tabuľka 11. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania (vo veku 0-14 rokov)	základné vzdelanie	stredné odborné (učňovské)	úplné stredné vzdelanie (s maturitou)	vyššie odborné vzdelanie	vysokoškolské vzdelanie	bez školského vzdelania – vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Brestov nad Laborcom	106	18	54	13	9	1	1	4	6
Čabalovce	322	35	94	56	91	5	28	6	7
Čabiny	320	13	46	91	110	13	32	0	15
Krásny Brod	467	62	97	92	115	22	67	0	12
Ňagov	390	28	76	90	130	12	46	1	7
Oľka	260	16	63	82	72	12	11	2	2
Oľšinkov	20	0	4	5	8	0	3	0	0
Palota	193	43	69	22	36	3	19	0	1
Radvaň nad Laborcom	526	47	155	89	135	23	70	1	6
Repejov	119	6	36	26	30	8	8	0	5
Roškovce	141	6	26	32	47	6	21	0	3
Sukov	153	29	47	23	28	8	11	1	6
Svetlice	89	4	29	29	14	0	10	0	3
Valentovce	42	4	3	14	17	1	2	0	1
Volica	264	17	68	70	62	8	29	0	10
Výrava	189	20	64	45	38	8	13	0	1
Zbojné	162	8	40	38	52	8	13	0	3
Zbudská Belá	116	12	26	27	32	1	14	1	3
Rokytovec	161	4	36	43	47	6	22	0	3
	4040	372	1033	887	1073	145	420	16	94

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Graf 6. Zloženie obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Bývanie

Tabuľka 12. Byty podľa typu budov

Územná jednotka	Spolu	Z toho				
		obývané	neobývané	rodinný dom	bytový dom	ostatné budovy na bývanie
Brestov nad Laborcom	48	26	22	47	0	0
Čabalovce	141	82	59	132	2	4
Čabiny	227	120	107	212	0	5
Krásny Brod	180	132	48	169	0	2
Ňagov	147	109	38	143	1	0
Oľka	187	102	85	178	5	2
Oľšinkov	53	11	42	48	0	3
Palota	86	40	46	74	3	5
Radvaň nad Laborcom	235	148	87	221	2	5
Repejov	103	45	58	97	0	1
Rokytovce	81	45	36	73	0	4
Roškovce	105	49	56	98	0	2
Sukov	72	40	32	67	1	2
Svetlice	126	46	80	118	0	3
Valentovce	44	21	23	41	0	1
Volica	134	86	48	131	0	1
Výrava	99	47	52	87	4	4
Zbojné	127	61	66	119	0	3
Zbudská Belá	98	44	54	94	0	1

Zdroj: SODB 2021

Bytová zástavba v obciach je realizovaná prevažne prostredníctvom budov s jednou bytovou jednotkou (domoch). V riešených obciach sú z hľadiska typu domu zastúpené taktiež bytové domy, celkovo je ich 18.

Z celkového počtu domov (2293) bolo v roku 2021 pri sčítaní obyvateľov v riešenom území neobývaných 1039, čo tvorí cca 45% z celkového počtu domov. Počet neobývaných domov sa oproti roku 2014 zvýšil o 14p.b. najvyšší pomer neobývaných domov voči obývaným bol zaznamenaný v riešenom území v obci Svetlice, kde bolo zo 122 domov 80 neobývaných.

Trh práce a nezamestnanosť

Vývoj miery nezamestnanosti od roku 2012 naznačuje, že nezamestnanosť je v okrese Medzilaborce vyššia ako priemer SR a priemer PSK. Z vývoja počtu evidovaných nezamestnaných vyplýva, že v celom regióne má nezamestnanosť kolísavý veľmi pomaly klesajúci trend. Je to spôsobené poklesom dopytu pracovných síl v dôsledku nepriaznivej ekonomickej situácie hospodárskej základne a znižovania počtu voľných pracovných miest. Vplyvom zrýchlenia rastu hospodárstva podporovaného rastom domáceho dopytu sa v roku 2014 situácia na trhu práce v niektorých okresoch zlepšila, čo sa prejavilo medziročným rastom celkovej zamestnanosti zisťovanej podľa oboch metodík Štatistického úradu SR (podľa výberového zisťovania pracovných síl i podľa štatistického výkazníctva) a poklesom miery evidovanej nezamestnanosti i nezamestnanosti zisťovanej Štatistickým úradom SR.

Medziročne sa počet evidovaných nezamestnaných znižuje aj v okrese Medzilaborce v roku 2022 predstavoval 709, čo je miera na úrovni 13,40 %, je to o 8,91 p.b menej ako v roku 2012, keď bola miera podľa počtu evidovaných nezamestnaných za sledované roky najvyššia – 22,31%. Druhé najväčšie priblíženie sa k úrovni priemeru Prešovského kraja za sledované roky tvorí miera na úrovni 10,07%, ktorú okres dosiahol v roku 2019.

Tabuľka 13. Pracovná sila a nezamestnanosť okrese Medzilaborce

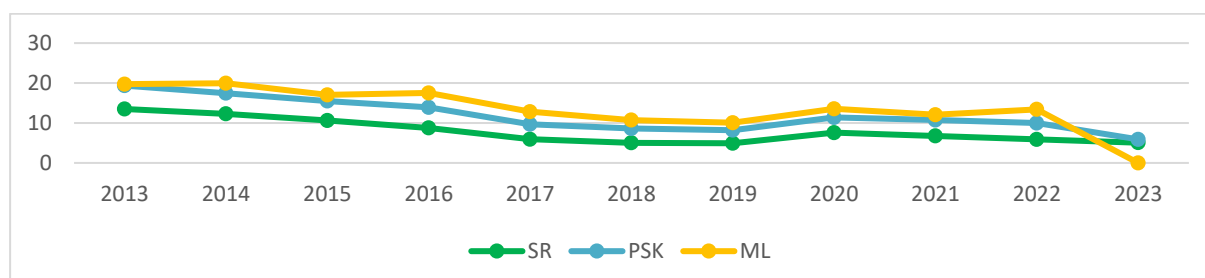
Rok		2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)	Spolu	13,40	12,07	13,55	10,07	10,73	12,83	17,51	17,03	19,95	19,72	22,31
	Muži	12,09	11,26	13,28	9,03	10,24	12,16	16,83	16,45	19,57	18,59	21,31
	Ženy	15,14	13,19	13,91	11,47	11,40	13,75	18,45	17,81	20,47	21,25	23,65
Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	Spolu	5 291	5 437	5 504	5 613	5 600	5 666	5 584	5 585	5 583	5 386	5 988
	Muži	3 019	3 170	3 124	3 233	3 223	3 266	3 215	3 221	3 224	3 099	3 417
	Ženy	2 272	2 267	2 380	2 380	2 377	2 400	2 369	2 364	2 359	2 287	2 571
Disponibilný počet uchádzačov o zam.	Spolu	709	656	746	565	601	727	978	951	1 114	1 062	1 336
	Muži	365	357	415	292	330	397	541	530	631	576	728
	Ženy	344	299	331	273	271	330	437	421	483	486	608

Tabuľka 14. Miera evidovanej nezamestnanosti (v %)

Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti (SR, PSK, Okres Medzilaborce)											
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
SR	5,08	5,90	6,76	7,57	4,92	5,04	5,94	8,76	10,63	12,29	13,50
PSK	8,36	9,98	10,75	11,39	8,19	8,61	9,68	13,91	15,50	17,45	19,35
ML	-	13,40	12,07	13,55	10,07	10,73	12,83	17,51	17,03	19,95	19,72

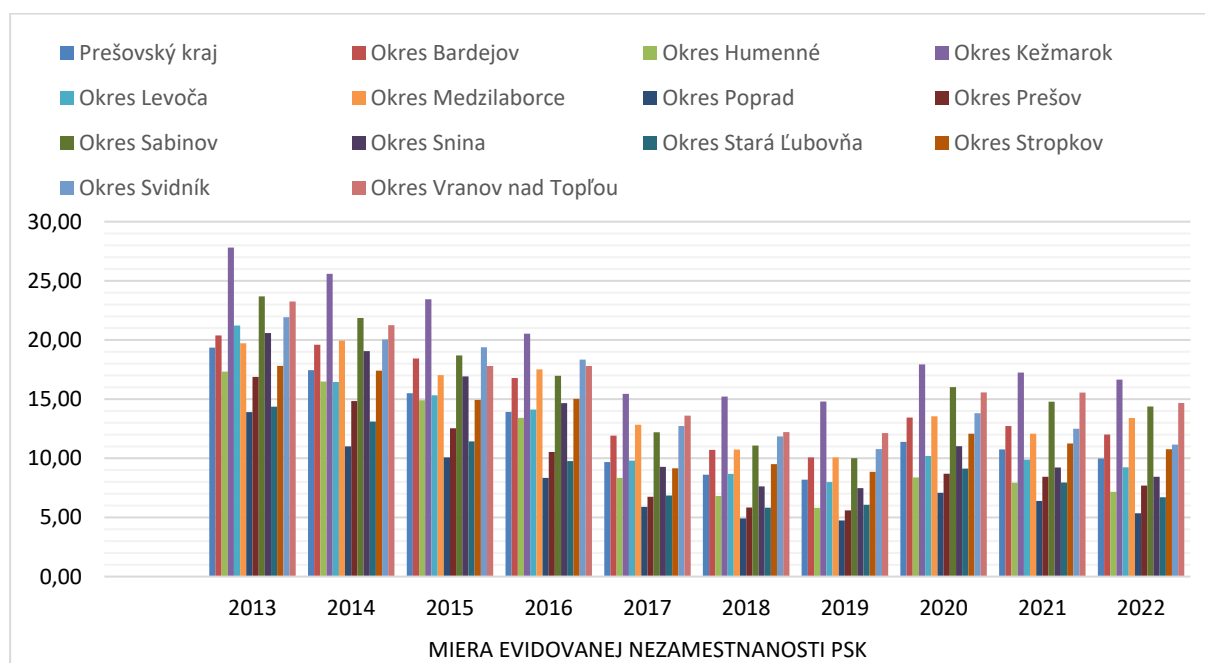
Zdroj: ŠÚ SR

Zdroj: ŠÚ SR

Najvyššia miera evidovanej nezamestnanosti v okrese v sledovanom období bola zaznamenaná v rámci v roku 2014, kedy bola evidovaná miera nezamestnanosti na úrovni 19,95%.

Graf č. 1 Miera evidovanej nezamestnanosti okresy PSK

Ku koncu roka 2022 bola nezamestnanosť okresu na úrovni 13,40%, čo je o takmer o 7,5 p.b viac ako je priemer SR (5,9%), a o takmer 3,5 % viac než je priemer PSK (9,98%).

Aj keď nezamestnanosť v okrese nepatrí úplne k najnižším v kraji (4. najvyššia v rámci PSK), nezamestnanosť ku 31.12.2022 bola na úrovni 13,4 %, pričom v obciach združenia ku koncu roka 2022 bolo 322 evidovaných uchádzačov o zamestnanie (ku koncu roka 2023 celkovo 299).

Z celkového počtu obyvateľov 4040 pri sčítaní obyvateľov patrilo do skupiny pracujúcich (okrem dôchodcov) celkovo 1257 obyvateľov, čo tvorilo 31,12 %, avšak druhou najväčšou skupinou obyvateľov boli dôchodcovia, ktorí tvorili 25,67% z obyvateľov.

Tabuľka 15. Evidovaní uchádzači o zamestnanie v obciach

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Brestov nad Laborcom	30	24	18	16	20	16	21	22	24	21	17	19
Čabalovce	29	36	45	46	40	37	37	48	52	63	56	53
Čabiny	15	18	19	23	24	25	22	42	42	51	48	48
Krásny Brod	32	37	30	34	35	36	26	42	43	39	59	57
Ňagov	21	20	13	26	17	19	30	42	40	53	52	42
Oľka	30	24	23	25	23	24	33	51	60	57	64	59
Oľšinkov	0	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	2
Palota	16	23	15	17	11	11	20	14	21	24	24	24
Radvaň nad Laborcom	36	49	44	56	39	43	49	52	46	49	46	57
Repejov	10	7	12	11	8	7	11	14	17	17	19	19
Rokytovce	11	11	10	14	8	10	7	14	18	18	19	22
Roškovce	10	9	9	12	11	13	19	22	21	21	24	25
Sukov	11	9	8	14	13	7	13	13	20	18	18	16
Svetlice	3	4	6	7	6	7	7	9	10	11	11	16
Valentovce	2	2	3	3	5	5	4	6	4	4	4	3
Volica	12	16	19	22	19	17	17	20	30	35	26	34
Výrava	20	15	17	14	10	20	18	22	28	32	29	25
Zbojné	6	12	13	18	11	15	18	27	27	21	24	23
Zbudská Belá	5	5	8	10	6	5	6	11	9	12	12	12
SPOLU	299	322	313	369	306	317	359	472	513	547	552	556

Zdroj: ŠÚ SR údaje k 31.12.

Tabuľka 16. Trvalo bývajúce obyvateľstvo podľa ekonomickej aktivity

Územná jednotka	Spolu	pracujúci	pracujúci dôchodca	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	žiak strednej školy	študent vysokej školy	osoba v domácnosti	dôchodca	príjemca kapitálových príjmov	žiak základnej školy	dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	iná	nezistené
Brestov nad Laborcom	106	17	3	0	0	16	1	0	17	24	0	9	13	0	6
Čabalovce	322	85	21	0	2	45	12	5	36	53	1	30	23	2	7
Čabiny	320	121	22	1	1	22	11	6	10	97	0	12	7	0	10
Krásny Brod	467	162	24	4	3	33	12	7	39	83	1	53	38	3	5
Ňagov	390	136	18	0	0	29	12	10	16	121	0	28	17	0	3
Oľka	260	71	8	0	1	25	17	3	15	92	0	12	13	0	3
Oľšinkov	20	7	4	0	0	1	0	0	1	7	0	0	0	0	0
Palota	193	37	9	0	0	18	6	1	28	40	0	22	30	1	1
Radvaň nad Laborcom	526	172	22	2	0	56	16	14	43	119	1	48	28	2	3

Repejov	119	27	8	0	1	10	5	6	4	40	0	7	5	1	5
Rokytovec	161	59	4	0	0	13	8	4	11	49	0	12	0	0	1
Roškovec	141	57	3	0	2	13	8	4	6	36	0	5	4	0	3
Sukov	153	39	4	1	0	13	4	0	20	26	1	17	21	2	5
Svetlice	89	26	11	0	1	7	0	0	3	35	0	1	3	0	2
Valentovec	42	14	6	0	0	4	1	0	3	9	0	3	1	0	1
Volica	264	93	15	1	0	23	4	2	18	78	0	19	10	0	1
Výrava	189	53	11	0	1	15	5	3	19	45	0	20	14	1	2
Zbojné	162	49	9	0	0	18	8	6	4	52	0	10	4	0	2
Zbudská Belá	116	32	7	0	0	10	4	1	6	31	0	15	8	0	2
Spolu	4040	1257	209	9	12	371	134	72	299	1037	4	323	239	12	62

Zdroj: ŠÚ SR SODB 2021

Tabuľka 17. Živnostníci podľa ekonomických činností v okrese Medzilaborce

Živnostníci podľa vybraných ekonomických činností (SK NACE Rev. 2) okres Medzilaborce 31.12. 2023	
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	57
Priemysel spolu	183
Ťažba a dobývanie	0
Priemyselná výroba	182
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	0
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	1
Stavebníctvo	226
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	82
Doprava a skladovanie	13
Ubytovacie a stravovacie služby	20
Informácie a komunikácia	10
Finančné a poisťovacie činnosti	3
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1
Odborné, vedecké a technické činnosti	35
Administratívne a podporné služby	17
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	0
Vzdelávanie	3
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	0
Umenie, zábava a rekreácia	3
Ostatné činnosti	21

Zdroj: ŠÚ SR 2024

Ku koncu roka 2023 bolo v riešenom území evidovaných 125 podnikov, čo je necelá polovica s celkového počtu za okres ML a necelého 0,5 % z celkového počtu podnikov v kraji. Zo štatistických údajov vyplýva, že v okrese absentuje prítomnosť veľkých podnikov. Prevažná

časť podnikov spĺňa charakteristiku mikro a malých podnikov. Najväčší podiel tvoria v okrese podniky v pôdohospodárstve (64) a podniky v priemyselnej výrobe (22).

Tabuľka 18. A: Podnikateľské subjekty

Obce	2023	2013
Brestov nad Laborcom	3	2
Čabalovce	9	9
Čabiny	8	8
Krásny Brod	8	14
Ňagov	7	8
Oľka	12	13
Oľšinkov	4	4
Palota	4	6
Radvaň nad Laborcom	14	12
Repejov	6	6
Rokytovce	3	4
Roškovce	8	2
Sukov	5	4
Svetlice	4	5
Valentovce	3	2
Volica	5	6
Výrava	5	6
Zbojné	11	3
Zbudská Belá	6	7
SPOLU	125	121

Zdroj: ŠÚ SR

Občianska vybavenosť a technická infraštruktúra

Občianska vybavenosť

Vzdelávanie

Predprimárne vzdelávanie je v okrese Medzilaborce zabezpečené 7 materskými školami pričom 4 sa nachádzajú mimo riešeného územia – 1 v obci Habura a 3 v meste Medzilaborce. Zriaďovateľom týchto škôl sú obce. (Vzdelávací program úroveň ISCED O)

Územie Adresa	Zriaďovateľ (obec/mesto)	Jazyk školy	Triedy so starostlivosťou				Povinné predprimárne vzdelávanie		Učiteľia
			celodennou		poldennou		triedy	deti	
			triedy	deti	triedy	deti			
MŠ Čabiny, Čabiny 131	obec	RI	1	11				4	2
MŠ Habura, Habura 63	obec	SK	1	12				3	2
MŠ Krásny Brod, Krásny Brod 75	obec	SK	1	15		1		6	2
MŠ Medzilaborce, Duchnovičova 480/29	mesto	SK	4	54		6	2	17	8
MŠ Medzilaborce, gen. Svobodu 675/23	mesto	SK	3	58			1	15	6
MŠ Medzilaborce, Zámočnícka 99/40	mesto	SK	3	40		7	1	17	4
MŠ pri ZŠ Radvaň nad Laborcom, Radvaň nad Laborcom 278	obec	SK		8	1	9		11	2
Spolu okres Medzilaborce			13	198	1	23	4	73	26

Zdroj: www.cvtisr.sk údaje k 15.9.2024

Materská škola Krásny Brod

Vzdelávanie je zabezpečené prostredníctvom celodennej starostlivosti. V materskej škole prebieha výučba v ukrajinskom jazyku.

Materská škola Radvaň nad Laborcom

Materská škola v Radvani nad Laborcom je zriadená pri základnej škole. Výučbu zabezpečujú dvaja zamestnanci. Vzdelávanie prebieha v slovenskom jazyku.

Materská škola Čabiny

Vzdelávanie je zabezpečené prostredníctvom celodennej starostlivosti. V škole prebieha výučba v rusínskom jazyku, pričom MŠ je jediná na Slovensku s rusínskym vyučovacím jazykom.

Keďže tieto materské školy sú jediné v okrese (vrátane MŠ Habura a troch MŠ v Medzilaborciach), navštevujú ich taktiež deti s trvalým pobytom v okolitých obciach.

Primárne vzdelávanie (1.stupeň základných škôl) **a nižšie sekundárne vzdelávanie** (2. stupeň základných škôl a nižšie ročníky osemročných gymnázií) v okrese prebieha celkovo v 3

základných školách v okrese (dve ZŠ v meste Medzilaborce). Zriaďovateľom škôl sú obce a mestá. (Vzdelávací program úroveň ISCED 1 a ISCED 2)

Základná škola Radvaň nad Laborcom (ZŠ s MŠ Michala Sopiru)

V škole s viac ako 60 ročnou tradíciou prebieha vyučovanie v slovenskom jazyku.

Prvá zmienka o vzniku školy v obci je z roku 1791 uvádza, že vybudovaním chrámu a fary bola zriadená aj škola.

Vyššie sekundárne vzdelávanie získavajú študenti z vymedzených obcí najmä na najbližších stredných odborných školách a gymnáziu v meste Medzilaborce, v meste Humenné, ale navštevujú aj iné stredné školy v Prešovskom samosprávnom kraji, či mimo neho.

Spojená škola - gymnázium, Medzilaborce, Duchnovičova 506 má organizačné zložky sú Gymnázium a Strednú odbornú školu polytechnickú Andyho Warhola.

Učebné odbory:

D/1PX/ 2/SK	/2478F00	strojárka výroba
D/1PX/ 2/SK	/3178F00	výroba konfekcie
D/2VX/ 3/SK	/2464H00	strojný mechanik
D/2VX/ 3/SK	/3355H00	stolár
D/2VX/ 3/SK	/6456H00	kaderník
D/3VX/ 4/SK	/2426K00	programátor obrábacích a zváracích strojov a zaria
D/3VX/ 4/SK	/2447K00	mechanik hasičskej techniky
D/3VX/ 4/SK	/2682K00	mechanik počítačových sietí
D/3VX/ 4/SK	/6442K00	obchodný pracovník
D/4VX/ 2/SK	/3347L00	drevárska a nábytkárska výroba
D/4VX/ 2/SK	/6426L00	vlasová kozmetika

Na podnecovanie tvorivých aktivít detí a mládeže v ich voľnom čase slúži zriadené centrum voľného času. Dôležitú úlohu pri rozvoji špecifických záujmov jednotlivcov spojených najmä s rozvíjaním umeleckého talentu v rámci voľnočasových aktivít je pre deti a mládež zriadená v meste Medzilaborce základná umelecká škola.

Šport a športové zariadenia

Obyvatelia obcí majú možnosť na športové aktivity využívať v 9 obciach riešeného územia ihriská pre deti, v 6 obciach riešeného územia multifunkčné a futbalové ihriská, v 2 obciach tenisové kurty, v 1 obci telocvičňu. V 5 obciach sa nenachádza ani jedno z vyššie uvedených zariadení. V obciach sa nachádzajú aj iné športové zariadenia, napr. volejbalové ihriská, fitness v interiéri a exteriéri a pod.

Vybavenosť jednotlivých obcí infraštruktúrou súvisiacou s voľným časom je uvedená v tabuľke „Športové zariadenia v obciach“.

Tabuľka 19. Športové zariadenia v obciach

Obce	Ihrisko pre deti	Multifunkčné ihrisko	Futbalové ihrisko	Tenisové kurty	Telocvičňa	Iné
Brestov nad Laborcom	x		x			
Čabalovce	x	x				
Čabiny	x	x			x	
Krásny Brod		x	x	x		
Ňagov	x					
Oľka			x			
Oľšinkov						
Palota	x	x		x		
Radvaň nad Laborcom	x					
Repejov			x			
Rokytovce						
Roškovce		x				
Sukov						
Svetlice						
Valentovce						
Volica	x	x	x			W
Výrava	x					
Zbojné	x					
Zbudská Belá	x		x			
	10	6	6	2	1	1

Zdroj: Obecná štatistika

W- workoutové ihrisko.

Zdravotníctvo

Obyvatelia obcí dochádzajú za primárnou (všeobecnou preventívnou, diagnosticko – liečebnou), sekundárnou (špecializovanou diagnosticko – liečebnou) a terciárnou (následná starostlivosť o chorých s ukončeným liečebným plánom) zdravotnou starostlivosťou do okresného mesta Medzilaborce a mesta Humenné, keďže vo väčšine obcí služby spojené so zdravotnou starostlivosťou nie sú dostupné. Výnimkou sú obce Oľka a Volica. V obci Volica sa nachádza zdravotnícke zariadenie.

Tabuľka 20. Zdravotnícke zariadenia v okrese Medzilaborce

Polikliniky samostatné (úz. a záv.)	1
Nemocnice všeobecné a špecializované	0
Transfúziologické a hematologické oddelenia	0
Liečebne, domy ošet. starost., hospice, zariadenie biomed. výskumu	0
Lekárne a výdajne liekov	5
Výdajne zdravotníckych pomôcok spolu	0

Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých	7
Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti	2
Samostatné ambulancie praktického lekára stomatóloga	5
Samostatné ambulancie praktického lekára gynekológa	1
Samostatné ambulancie lekára špecialistu	22
Rýchla zdravotnícka pomoc	1

Zdroj: ŠÚ SR k 31.12.2022

Sociálne služby

Sociálne služby dostupné obyvateľom v rámci obcí

Jednotlivé formy sociálnych služieb dostupné obyvateľom v rámci jednotlivých obcí sú uvedené nižšie v tabuľke.

V obciach sú poskytované sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku v zariadeniach pre seniorov, v denných stacionároch, v domovoch sociálnych služieb (ročný /týždenný) a v špecializovanom (resocializačnom) zariadení.

Tabuľka 21. Sociálne služby poskytované v obciach

Obce	Denný stacionár	Zariadenie pre seniorov	Opatrovateľská služba	Dovoz stravy dôchodcom
Čabiny		X		
Krásny Brod			X	
Ňagov	X			
Ol'ka		X		
Palota			X	
Volica		X		
Výrava Svetlice		X		X

*viac než jedno zariadenie daného typu

Sociálne služby dostupné obyvateľom v rámci okresu

Poskytovanie sociálnych služieb krízovej intervencie, ktoré sú poskytované fyzickým osobám na riešenie rôznych nepriaznivých situácií, je zabezpečené v zariadení sociálnych služieb v domove na polceste, nachádzajúce sa v meste Medzilaborce. Zariadenie patrí k celkovo ôsmim zariadeniam v kraji poskytujúcim sociálne služby.

Sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku sú

poskytované v *zariadeniach podporovaného bývania, zariadeniach opatrovateľskej služby, domovoch sociálnych služieb (ročný /týždenný pobyt).*

S cieľom prevencie a predchádzania vzniku krízových situácií, v komunite sociálne znevýhodnených skupín, obyvateľov ohrozených rizikom sociálneho vylúčenia, je v meste Medzilaborce zriadené komunitné centrum.

Cestovný ruch a rekreácia

Návštevnosť v Prešovskom kraji sa postupne vracia na úroveň pred pandémiou spôsobenou vírusom COVID19, pričom v roku 2023 celkovo navštívilo Prešovský kraj takmer tri milióny domácich a zahraničných návštevníkov. Služby 1060 ubytovacích zariadení využilo viac ako milión návštevníkov.

Prešovský kraj bol v regionálnom porovnaní tretím najnavštevovanejším krajom. V okrese Medzilaborce je však návštevnosť pomerne nízka. Turistický ruch v regióne nie je veľmi rozvinutý aj napriek množstvu jedinečných lokalít s prírodným a kultúrno-historickým potenciálom pre vidiecky cestovný ruch a agroturistiku - vojenské cintoríny (cca 40), monastiere, (napr. Monastyr Zoslania svätého ducha v Krásnom Brode), pútnické miesta, Lupkowsky tunel, chránená krajinná oblasť Východné Karpaty, prírodné rezervácie s výskytom typických endemitov, a mnohé iné jedinečnosti. Významným lákadlom v oblasti cestovného ruchu bude obnovené Múzeum moderného umenia Andyho Warhola.

Okres Medzilaborce navštívilo v roku 2023 viac ako 1254 návštevníkov s počtom prenocovaní 3486 v 6 ubytovacích zariadeniach, a teda s priemerným počtom prenocovaní na osobu 2,7. (Údaje získané zo ŠÚ SR, pričom údaje za mesiac január, august a september sú v tabuľke označené ako dôverné, preto v počte prenocovaní nie sú zahrnuté.).

V 6 ubytovacích zariadeniach bolo k dispozícii 111 izieb s 282 lôžkami (vrátane kempingových miest). V rámci riešeného územia sa návštevníci môžu ubytovať v obci Výrava a Zbudská Belá.

K turisticky prítiažlivým miestam patrí vyhlídková veža Kyčera, ku ktorej je možné dostať sa z obcí Ňagov a Vydraň.

Turistické chodníky

Na území okresu sa nachádzajú turistami vyhľadávané turistické trasy KREMENEK – RUSKÉ SEDLO – PALOTA – DUKLA (dĺžka 70 km, po červenej značke, trasa je súčasťou európskej turistickej magistrály prechádzajúcej okresom), PALOTA – LUPKOWSKÝ PRIESMYK

(dĺžka 4,7 km po zelenej značke s číslom 5792), ale aj náučné chodníky, ako napríklad Vojensko-historický náučný chodník, náučný chodník Vydraňským chotárom.

Náučný chodník Vydraňským chotárom prepája bývalú obec Vydraň, ktorá je v súčasnosti mestskou časťou Medzilaboriec, so slovensko-poľským hraničným hrebeňom. Náučný chodník ponúka mnoho jedinečných pohľadov - možno vidieť Laboreckú vrchovinu, pohorie Vihorlat či Slanské vrchy a pri dobrej viditeľnosti aj Tatry. Turisti majú možnosť vychutnať si výhľad na mesto Medzilaborce a Vydraň či obce Kalinov, Čertižné, Habura a lúky nad Palotou. Trasa je dlhá 14,7 km s prevýšením 403 m. Prejsť ju možno za 4,5 hodiny. Turistické chodníky sa nachádzajú v katastri obcí Krásny Brod, Ňagov, Oľšinkov, Palota, Výrava.

Cyklotrasy

Jednou z najvýznamnejších cyklotrás okresu je medzinárodná cyklotrasa č. 5880 „Po stopách príhod dobrého vojaka Švejka“. Nadväzuje na cyklotrasu, ktorá začína v ukrajinskom Ľvove a pokračuje do Poľska. Na Slovensku vedie z Laboreckého sedla na hranici s Poľskom do obce Palota, kde je cieľom cintorín vojakov padlých v 1. svetovej vojne. Trasa pokračuje do Medzilaboriec a cez obec Koškovce až do Humenného na železničnú stanicu, kde sa nachádza socha dobrého vojaka Švejka. Cyklotrasa kopíruje železničnú trať, ktorú počas prvej svetovej vojny využívali vojská, a podľa svetoznámeho románu Jaroslava Haška aj vojak Švejk.

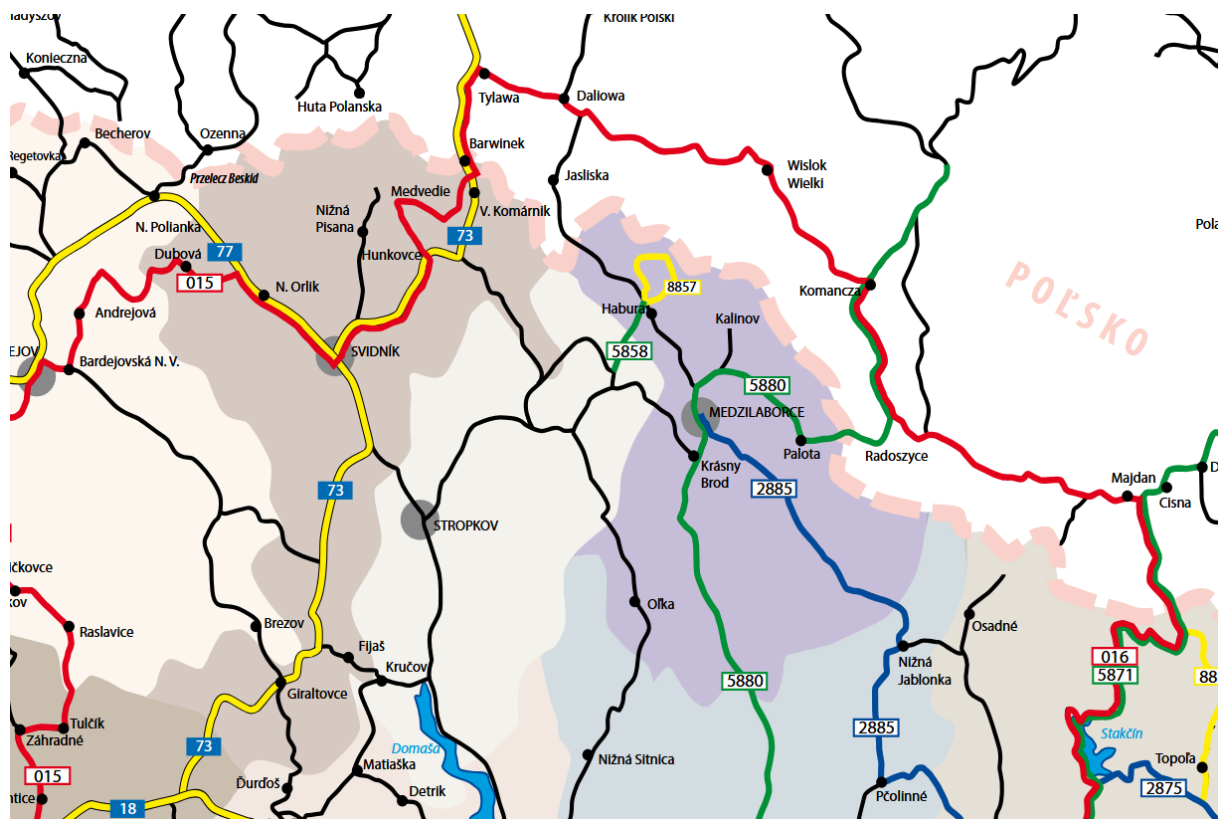
Zdroj: (<https://www.severovychod.sk>)

CYKLOTRASA KOMANCZA – MEDZILABORCE - V septembri 2001 bola otvorený cyklistický chodník v dĺžke 170 km: Medzilaborce - Komancza cez hraničný priechod Palota – Radoszyce.

V rámci riešeného územia prechádzajú cyklotrasy obcami Brestov nad Laborcom, Čabiny, Ňagov, Oľšinkov, Palota, Svetlice, Výrava.

Cyklotrasy prechádzajú po jestvujúcich dopravných trasách a poľných cestách. Plánované je budovanie ďalších cyklotrás prepájajúcich slovensko-poľské pohraničie.

Obrázok 7. Mapa cyklotrás PSK

Kultúrne inštitúcie a kultúrne pamiatky

Každá z riešených obcí nesie znaky jedinečnosti, či už sa to týka tradícií, prírodného potenciálu, alebo kultúrneho dedičstva. Charakteristickým znakom takmer všetkých obcí je sakrálna stavba - kostol, ktorá je ich dominantou. Všetky kostoly uvedené v tabuľke nižšie sú národnými kultúrnymi pamiatkami. Okrem kostolov sa v niektorých obciach nachádzajú taktiež kaplnky a kláštory.

Okrem sakrálnych kultúrnych pamiatok sa v obciach nachádzajú aj iné národné kultúrne pamiatky, ako sú kaštiele, cintoríny, pily a pod.

Obec	Typ pamiatky	Názov	Popis	Doba vzniku
Čabalovce	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Michala</i>	Jednoloďová stavba, prevláda neskoro barokový sloh	1741
	<i>Zvonica</i>	<i>Zvonica</i>	Drobná architektúra, neskorý barok	114
Čabiny	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Narodenia Panny Márie</i>	Jednoloďová stavba, prevláda nevorenesančný sloh	1892
	<i>Pomník</i>	<i>Kralickij Anatolij</i>	1835-1894, baz.mních	1981
Krásny Brod	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Jána Krstiteľ'a</i>	Jednoloďová stavba na ktorej prevláda klasicistický sloh	začiatok 19. st.

	<i>Kláštor</i>	<i>Kláštor Baziliánov</i>	Monastyr Zosnutia svätého ducha - ruina	16.st.
	<i>Kaštieľ</i>	<i>Kaštieľ a park</i>	Stavba s prevládajúcim eklektickým slohom	1896
	<i>Kaplnka</i>	<i>Kaplnka P.M.Ochrankyne</i>	Kaplnka pri kláštore Baziliánov	1761
Ňagov	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Nanebovzatia P.Márie</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1793
Opka	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1.pol. 18.st.
Opšinkov	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Narodenia Panny Márie</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1776
Palota	<i>Kostol</i>	<i>Chrám narodenia presvätej Bohorodičky</i>	Jednolod'ová stavba na ktorej prevláda novoklasicistický sloh	1862
	<i>Pätník</i>	<i>Pamätník padlým v 2 sv. vojne</i>	-	-
Radvaň nad Laborcom	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Zosnutia Presvätej Bohorodičky</i>	Jednolod'ová stavba, prevláda barokový sloh	1790 - 1791
	<i>Cintorín</i>	<i>Židovský cintorín</i>	Približne 70 náhrobníkov	-
Repejov	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Michala Archanjela</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1770
Sukov	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Mikuláša</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	1.tret.18. st.
Svetlice	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Demetera</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	60.roky 18.st.
	<i>Píla</i>	<i>Píla</i>	-	30 roky 20.st
Volica	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Zosnutia Presvätej Bohorodičky</i>	Jednolod'ová stavba s prevládajúcim klasicistickým slohom	1796
Výrava	<i>Kostol</i>	<i>Chrám sv. Michala</i>	Stavba s trojpriestorovou dispozíciou s prevládajúcim barokovým slohom	80.roky 18.st.
Zbudská Belá	<i>Kostol</i>	<i>Chrám Nanebovstúpenia Pána</i>	Jednolod'ová stavba, prevláda neskoro barokový sloh	1770

(Zdroj: Pamiatkový úrad SR)

História, ľudová slovesnosť, zvyky a tradície typické pre jednotlivé obce sa dedia z pokolenia na pokolenie a pre budúce generácie sa zachovávajú rôznymi spôsobmi, napríklad aj prostredníctvom stretnutí (Stretnutie rodákov – Palota, Valentovce, Volica), športových a kultúrnych dní obce (Rokytovec), plesov, divadelných predstavení, slávností (Osľavy kultúry Rusínov, Odpustová slávnosť gréckokatolíckej cirkvi – Krásny Brod, Obecné slávnosti obce

v Olke, Obecné folklórne slávnosti v Repejove), festivalov (mnohokrát s dlhoročnou tradíciou) a pod.

V jednotlivých obciach sú zastúpené dobrovoľnícke organizácie, napr. Miestna organizácia rusínskej obrody vo Výrave, dobrovoľné hasičské zbory, Jednota dôchodcov, poľovnícke združenia, a pod.

V obciach sa nachádzajú kultúrne zariadenia ako knižnice, kultúrne domy, galéria. Tieto prispievajú k lepšiemu kultúrnemu vyžitíu obyvateľov. Najviac takýchto zariadení sa však nachádza v okresnom meste Medzilaborce, kde je Múzeum Andyho Warhola.

Obce	Kultúrny dom/sála	Knižnica	Iné inštitúcie
Brestov nad Laborcom			
Čabalovce	X	X	
Čabiny	X	X	X
Krásny Brod	X		
Ňagov			
Olka	X		
Ofšinkov	X		
Palota	X		
Radvaň nad Laborcom	X	X	
Repejov			
Rokytovce			
Roškovce	X		
Sukov			X
Svetlice	X		
Valentovce			
Volica	X		
Výrava	X		
Zbojné	X		
Zbudská Belá	X		

Vojenské cintoríny

Okres Medzilaborce patril počas 1. a 2. svetovej vojny k územiám, na ktorých sa odohrávali kruté boje, preto sa tu nachádza veľký počet vojenských cintorínov. Na území sa nachádza okolo 40 cintorínov z 1. sv. vojny. Cintoríny obetiam, padlým vojakom 2. sv. vojny sú v obciach Sterkovce – Čabalovce, Čabiny, Krásny Brod, Ňagove, Olka, Repejov, Rokytovce, Roškovce, Sukov, Svetlice a Zbudská Belá. V katastrálnych územiach (v miestach frontov počas vojny) sa nachádzajú aj ešte stále nenájdene cintoríny.

Obec Palota je známa najmä kvôli Lupkowskému tunelu. Ide o tunel možno s najdramatickejšou históriou. Pri svojom vzniku v roku 1874 spojil severovýchodné časti

Uhorska (Halíč) dvojkoľajnou traťou s centrom štátu a s Budapešťou. Už počas stavby tunela sa vyskytli problémy. Pred Palotským portálom tohto tunela stála správna budova Uhorskej spoločnosti (1896). V období 1. svetovej vojny bol tunel veľmi dôležitý. Na front železnicou prevážali zásoby i vojská. Po rozpade Rakúsko -Uhorska bola na základe Trianonskej zmluvy z 4.10. 1920 demontovaná druhá koľaj z Michaloviec až za tunel do Lupkówa. Počas druhej svetovej vojny bol tunel viackrát zničený. a bol Opravený až v roku 1946. Po oprave bol síce slávnostne otvorený, no nebol využívaný. V rokoch 1995 a 1996 prebehla kompletná rekonštrukcia trate v úseku Medzilaborce – štátna hranica a v júni 1996 začala pravidelná nákladná doprava. V roku 1999 začala aj osobná doprava. V máji 2009 v súvislosti s hospodárskym poklesom došlo k pozastaveniu cezhraničnej nákladnej dopravy. Prevádzkovanie osobnej dopravy skončilo v roku 2010. (Koncepcia rozvoja cestovného ruchu v regióne Horný Zemplín, <http://www.k-report.net/clanky/odklony-v-roce-2010-lupkovskym-prusmykem/>).

Obec Krásny Brod leží na území, ktorým v minulosti viedla významná cesta z Uhorska a Podkarpatia do Haliča. Cesta prechádzala aj spomínaným Lupkovským priesmykom. Obec je úzko spätá s históriou gréckokatolíckej cirkvi. Nachádza sa v nej Monastyr rádu svätého Bazila Veľkého. Bol založený v 14. storočí. Je jedným z najstarších a najkrajších monastyrov na Slovensku, ktorý priamo nadväzuje na cyrilo-metodskú tradíciu. V pomerne zachovalom stave sa tu nachádza kaplnka Pokrova. Do roku 1752 tu stáli len drevené kostolíky, ktoré často podliehali požiarom preto bol vybudovaný prvý kamenný monastyr, ktorý bol trikrát zničený. Naposledy počas prvej svetovej vojny. Nad vchodom bol pôvodne umiestnený nápis pripomínajúci zázračné uzdravenie, ku ktorému sa viaže legenda.

Koncom 19. storočia sa tu nachádzala aj rafinéria ropy.

Technická infraštruktúra

Cestná sieť a dopravné systémy

Cestná sieť

V PK sú v rámci cestnej siete zastúpené všetky druhy cestných komunikácií, teda cesty I., II., III. triedy, diaľnice D, diaľnice R a miestne komunikácie. Dĺžka ciest spolu ku koncu roka 2023 bez miestnych komunikácií bola 3 178,413 km. Dĺžka miestnych komunikácií 4 909,43km (stav ku konca roku 2023) sa od roku 2021 nezmenila (ŠÚ SR).

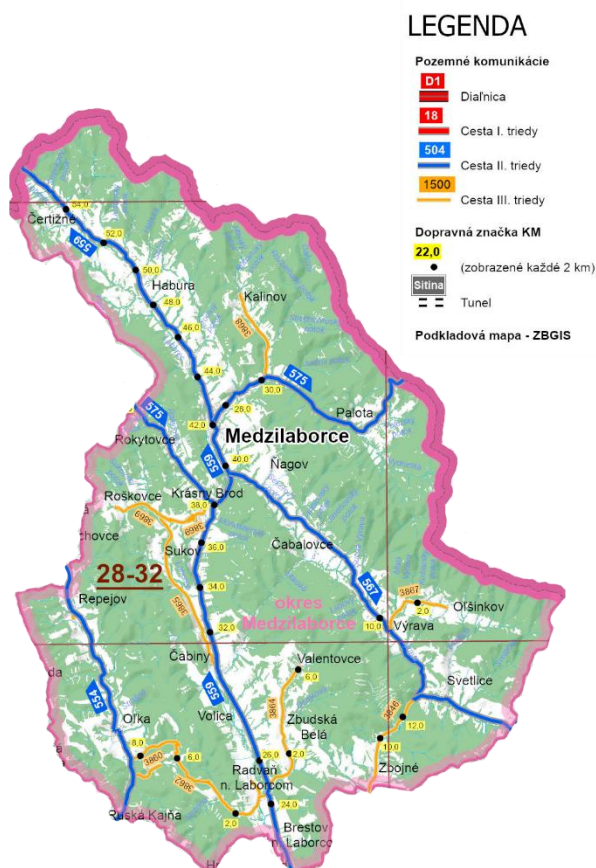
Cestná sieť v okrese Medzilaborce pozostáva z ciest II. triedy, ciest III. triedy a miestnych komunikácií. Cesty I. triedy okresom neprechádzajú. Okres Medzilaborce patrí medzi okresy s najredšou sieťou cestných komunikácií. V obciach slúžia obyvateľom miestne komunikácie, ktoré sú v mnohých prípadoch v nevyhovujúcom dopravno - technickom stave, na niektorých úsekoch dokonca chýbajúce. Z toho dôvodu je nutná rekonštrukcia a dostavba týchto komunikácií.

Obcou Krásny Brod prechádza významné medzinárodné cestné spojenie II/575 (smer Palota – Radoszyce. „Cesta 575 prechádza do okresu Medzilaborce z okresu Stropkov, cez Krásny Brod a Medzilaborce vedie do obce Palota, kde končí. Cesta 559 prechádza do okresu Medzilaborce v jeho južnej časti, pokračuje až do okresného mesta Medzilaborce a ďalej vedie na sever. Úsek nad obcou Čertižné (po Čertižské sedlo) sa v súčasnosti nevyužíva. Cesta 567 spája Medzilaborce so Sninou, cesta 554 zasahuje na územie okresu v krátkom úseku v údolí rieky Oľka.“ (RÚSES okresu ML)

Z pohľadu perspektív hospodárskeho rozvoja je strategická geografická poloha pri hlavných dopravných ťahoch výhodou.

Cesty III. Umožňujú prepojenie ciest druhej triedy v samotnom okrese, spájajú významnejšie cesty II. triedy za hranicami okresu a spájajú obce ležiace mimo hlavných komunikácií okresu. Cestnú sieť dopĺňa sieť miestnych účelových komunikácií, prípadne poľných ciest. V obci Palota sa nachádza aj hraničný prechod do Poľskej republiky.

TRIEDA	ČÍSLO	DĹŽKA [km]
CESTA II. TRIEDY	II/554	10,927
	II/559	35,074
	II/567	18,672
	II/575	17,239
CESTA II. TRIEDY SPOLU:		81,912
CESTA III. TRIEDY	III/3846	4,724
	III/3860	1,495
	III/3861	0,422
	III/3862	9,145
	III/3863	0,828
	III/3864	6,185
	III/3865	7,501
	III/3866	0,200
	III/3867	3,333
	III/3868	4,431
	III/3869	5,874
CESTA III. TRIEDY SPOLU:		44,138

Cestná doprava

V okrese Medzilaborce zabezpečuje verejnú osobnú dopravu viacero dopravcov. Priebežné linky sú zabezpečené najmä SAD Humenné a.s a SAD Prešov SK, s.r.o. Dopravné spojenie v rámci kraja je však zabezpečené aj inými prepravnými spoločnosťami. V každej z obcí sa nachádza minimálne jedna autobusová zastávka, pričom technický stav niektorých z nich je nevyhovujúci. Obce majú záujem tie, ktoré sú v zlom technickom stave a nevyhovujú súčasným normám, zrekonštruovať.

Železničná doprava

V okrese Medzilaborce zabezpečuje verejnú osobnú dopravu Železničná spoločnosť Slovensko, a. s. (ZSSK) Obcami Čabiny, Krásny Brod, Radvaň nad Laborcom, Sukov a Volica prechádza železničná trať v smere Humenné – Medzilaborce. Zo železničnej stanice Medzilaborce pokračuje trať smerom do Poľskej republiky. Trať slúži na osobnú, ale aj nákladnú prepravu, ktorú zabezpečuje prevažne Železničná spoločnosť Slovensko a.s.

Železničné spojenie (Michal'any – Lupkow PR) bolo v úseku Medzilaborce - Lupkow sezónne obnovené v roku 2017.

Tabuľka 22. Dopravná obsluha

Obec	Autobusová zastávka	Železničná stanica
Brestov nad Laborcom	Áno	
Čabalovce	Áno	
Čabiny	Áno	Áno
Krásny Brod	Áno	Áno
Ňagov	Áno	
Oľka	Áno	
Oľšinkov	Áno	
Palota	Áno	
Radvaň nad Laborcom	Áno	Áno
Repejov	Áno	

Rokytovce	Áno	
Roškovce	Áno	
Sukov	Áno	Áno
Svetlice	Áno	
Valentovce	Áno	
Volica	Áno	Áno
Výrava	Áno	
Zbojné	Áno	
Zbudská Belá	Áno	

Vodné hospodárstvo

Zásobovanie pitnou vodou

V okrese Medzilaborce z celkového počtu 10 665 obyvateľov bolo ku 31.12.2023 pitnou vodou z verejných vodovodov zásobovaných 7 135 obyvateľov, teda 66,9%. Napojenie obyvateľov na verejný vodovod má zostupný trend. Ku 31.12.2015 bolo na verejný vodovod napojených 67,97%.

Na území riešených obcí ku 31.12.2023 žilo 3930 obyvateľov s trvalým pobytom, čo tvorilo 36,85% z celkového počtu obyvateľov okresu. Pitnou vodou z verejných vodovodov bolo k uvedenému dátumu zásobovaných 908 obyvateľov, čo tvorí len 23,1% z počtu obyvateľov riešeného územia.

Tabuľka 23 Počet obyvateľov zásobovaných pitnou vodou

Obec	Počet obyvateľov	Počet zásobovaných obyvateľov	Percento zásobovanosti %
Brestov nad Laborcom	126	0	0
Čabalovce	331	0	0
Čabiny	300	0	0
Krásny Brod	445	200	44,94
Ňagov	365	0	0
Oľka	246	208	84,55
Oľšinkov	21	18	85,71
Palota	183	0	0
Radvaň nad Laborcom	519	0	0
Repejov	103	0	0

Rokytovce	159	0	0
Roškovce	139	0	0
Sukov	148	0	0
Svetlice	81	81	100
Valentovce	38	0	0
Volica	262	240	91,6
Výrava	183	161	87,98
Zbojné	162	0	0
Zbudská Belá	119	0	0
Spolu	3930	908	23,1

Z riešených obcí má verejný vodovod 6 obcí. Verejný vodovod v obci Oľka a Volica prevádzkuje obec. Skupinový vodovod Medzilaborce (Medzilaborce, Krásny Brod, Borov), skupinový vodovod Výrava – Oľšinkov a ostatné obecné vodovody sú v správe VVS, a. s., Košice, závod Humenné. Rozhodujúcim zdrojom vody pre verejné vodovody v okrese Medzilaborce je povrchový odber z potoka Danova a infiltračné studne pri rieke Laborec v Medzilaborciach, z ktorých je zásobované okresné mesto Medzilaborce. Ostatné verejné vodovody sú zásobované z vlastných menších zdrojov vody, väčšinou zo zachytených prameňov v lesných oblastiach. Na území okresu je pitná voda upravovaná na ÚV Danova, ktorá v uplynulom roku vyrábala cca 20 l/s pitnej vody a ÚV Čertižné (povrchový odber z Laborca) s kapacitou cca 5 l/s. Vody z ostatných zdrojov (zachytené pramene) sú iba dezinfikované. Dezinfekcia pitnej vody skupinového vodovodu Medzilaborce (Medzilaborce, Krásny Brod, Borov) bola naďalej zabezpečovaná ÚV žiarením. V obci Volica z dôvodov nedostatočného množstva vody v letných mesiacoch vo vodnom zdroji bola realizovaná regulácia. (RÚVZ HE, <https://www.uvzsr.sk/web/ruvzhe/2023>)

Väčšina obyvateľov riešených obcí je zásobovaná pitnou vodou z vlastných studní. Časť obyvateľov je napojená na verejný alebo obecný vodovod. Obce zásobované pitnou vodou z verejného vodovodu (Východoslovenská vodárenská sústava) sú čiastočne Krásny Brod, Oľšinkov, Svetlice a Výrava. Obce zásobované pitnou vodou z obecného vodovodu sú čiastočne Oľka, Volica. V obciach Brestov, Čabalovce, Čabiny, čiastočne Krásny Brod, Ňagov, čiastočne Oľka, Palota, Radvaň nad Laborcom, Repejov, Rokytovce, Roškovce, Sukov, Valentovce, Zbojné, Zbudská Belá sú obyvatelia zásobovaní pitnou vodou z vlastných studní. V mnohých prípadoch však voda zo studní nie je vyhovujúca.

Kanalizačná sieť

Z celkového počtu 10 665 obyvateľov v okrese Medzilaborce ku 31.12.2023 tvoril podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť 53,6 %, teda na verejnú kanalizáciu bolo napojených 5 716 obyvateľov. Kanalizačná sieť nie je v obciach vybudovaná. Výnimku tvoria obce Oľka a Palota, kde je kanalizačná sieť dostupná menej ako 50% obyvateľov. Obyvatelia používajú prevažne vlastné žumpy.

ČOV

Z celkového počtu 10 665 obyvateľov v okrese Medzilaborce ku 31.12.2023 tvoril podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV 53,6 %, teda na verejnú kanalizačnú sieť bolo napojených 5 716 obyvateľov. Na čističku odpadových vôd je napojená obec Oľka, ktorej formou dotácie z Environmentálneho fondu za rok 2011 v rámci kapitoly Čistenie odpadových vôd v ostatných aglomeráciách do 2 000 ekvivalentných obyvateľov boli poskytnuté dotácie na Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd Palota - I. etapa a Oľka - kanalizácia 1. stavba, líniová stavba, k. ú. Oľka.

(Prehľad poskytnutých finančných prostriedkov formou dotácie z Environmentálneho fondu za rok 2011, http://www.envirofond.sk/_img/Prehlady/Dotacie/Dotacie_2011.pdf)

Energetické hospodárstvo

Zásobovanie plynom

Zásobovanie obyvateľov plynom je nedostatočné. Len v 2 obciach (Krásny Brod, Ňagov) sú všetci obyvatelia zásobovaní plynom. V obci Brestov nad Laborcom je plynom zásobovaných menej ako 75% obyvateľov. V ostatných obciach obyvatelia využívajú ako primárny zdroj tepla kotly na tuhé palivo, ojedinele využívajú iné formy vykurovania.

Zásobovanie elektrickou energiou

Všetky obce sú zásobované elektrickou energiou, v intraviláne prevažne vzdušným vedením pomocou stĺpov NN, na ktorých sa zároveň nachádza aj verejné osvetlenie.

Telekomunikácie

Signál minimálne jedného z mobilných operátorov majú obyvatelia 15 obcí riešeného územia. Internetové pripojenie prostredníctvom ADSL majú obyvatelia 6 obcí. Mobilný internet majú obyvatelia 12 obcí. V 4 obciach je internet dostupný prostredníctvom optických káblov. Bez signálu je obec Valentovce.

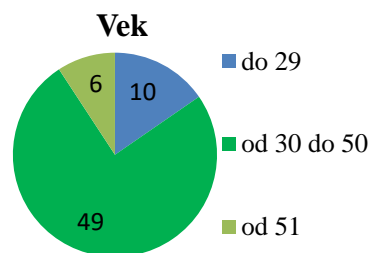
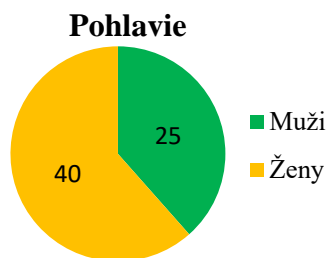
Obecný rozhlas

Takmer vo všetkých obciach, okrem obcí Brestov nad Laborcom, Ňagov, Palota a Valentovce sa nachádza obecný rozhlas, ktorý slúži ako informačný, ale aj ako bezpečnostný prvok. Ústredne obecného rozhlasu sa nachádzajú prevažne v objekte Obecného úradu. Rozvody sú vedené kombinovane pomocou vlastných stĺpov a stĺpov NN (vzdušným vedením).

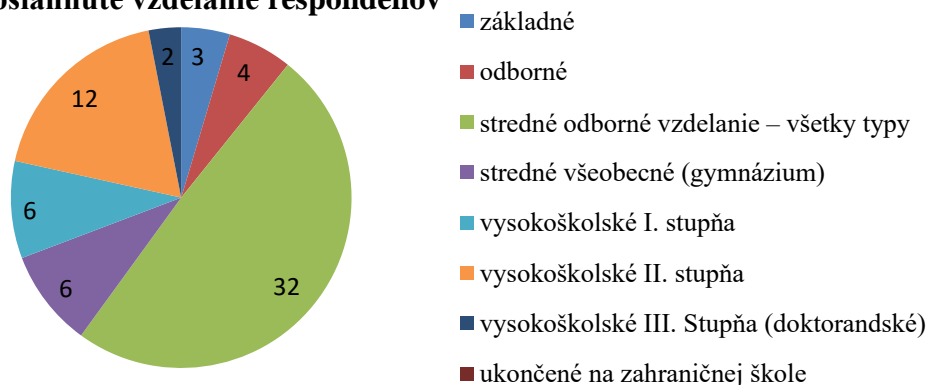
Odpadové hospodárstvo

V žiadnej z obcí riešeného územia nie je vybudovaný zberný dvor ani kompostáreň. Kompostovisko sa nachádza v obciach Ňagov a zbudská Belá. Triedený zber je zabezpečený v 12 obciach riešeného územia.

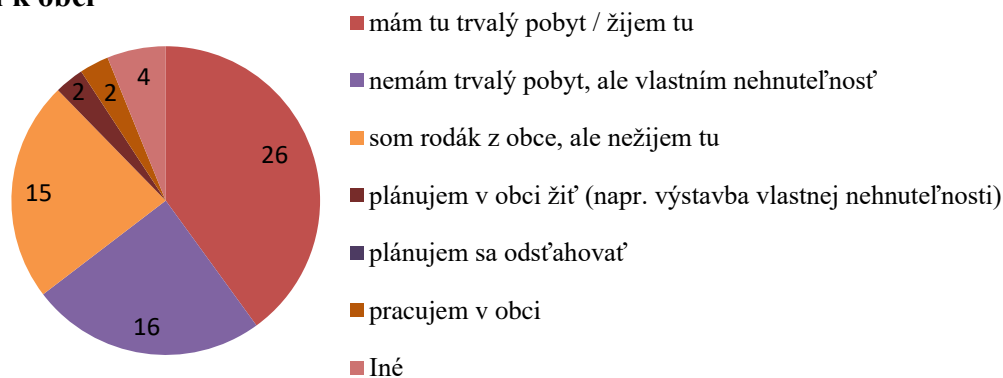
Vyhodnotenie dotazníka

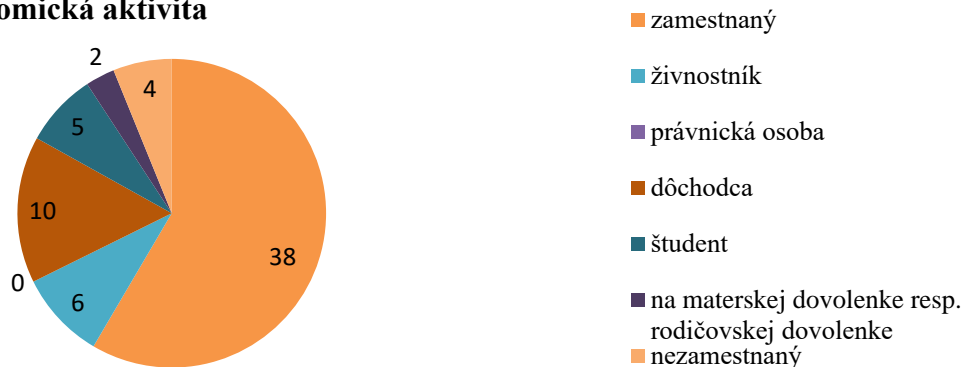
Najvyššie dosiahnuté vzdelanie respondentov

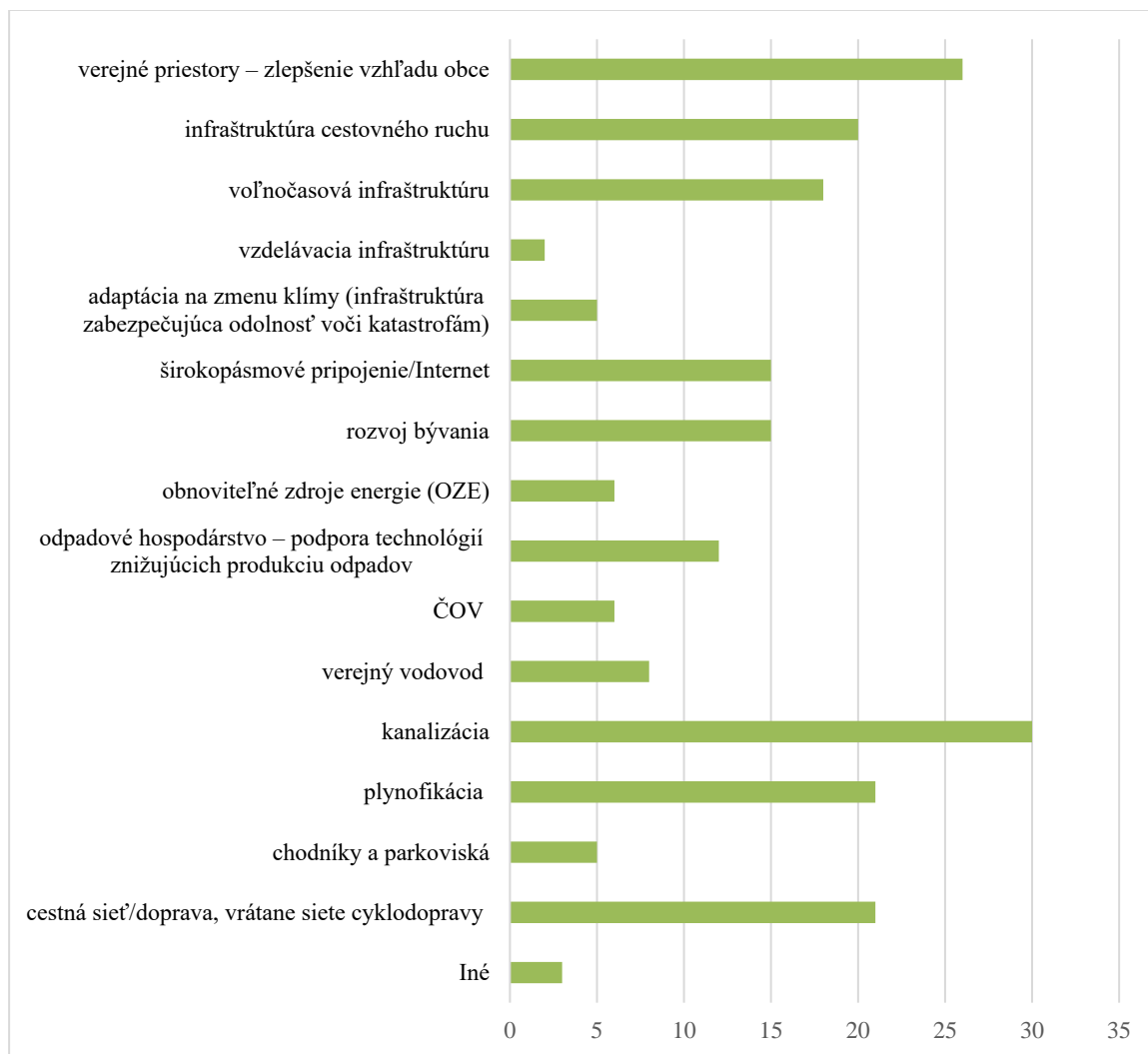
Vzťah k obci

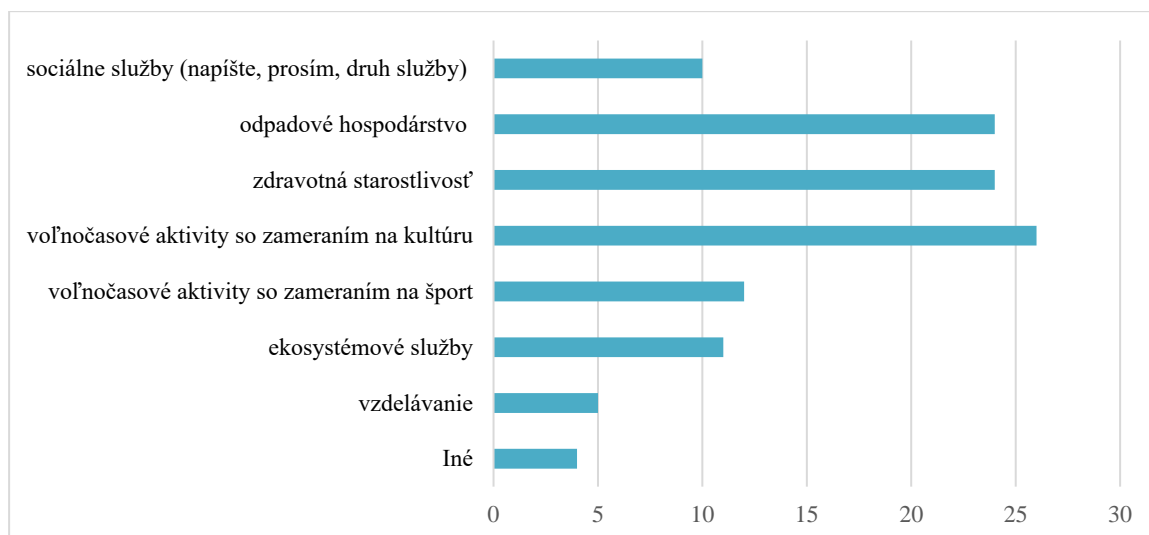
Ekonomická aktivita

Oblasti infraštruktúry (vo verejnom a podnikateľskom sektore) potrebné riešiť v nasledujúcom období riešiť ako prioritné.

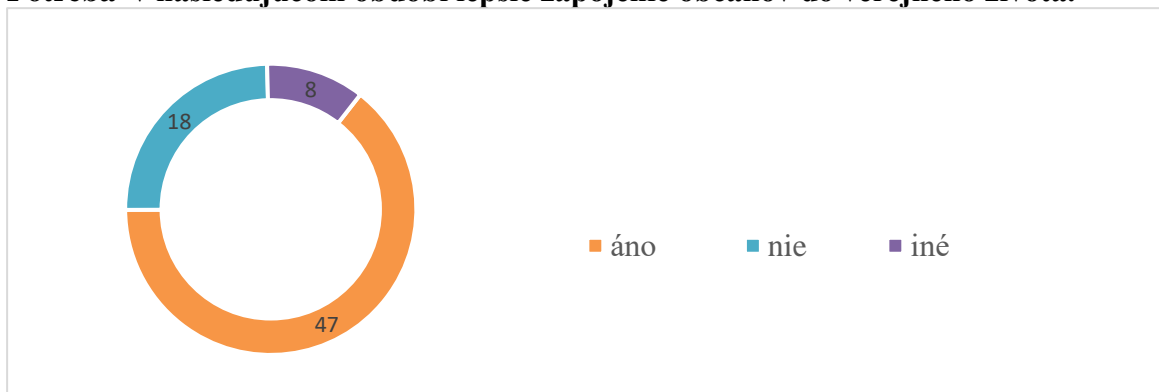

V oblasti služieb (vo verejnom a podnikateľskom sektore) potrebné riešiť v nasledujúcom období ako prioritné

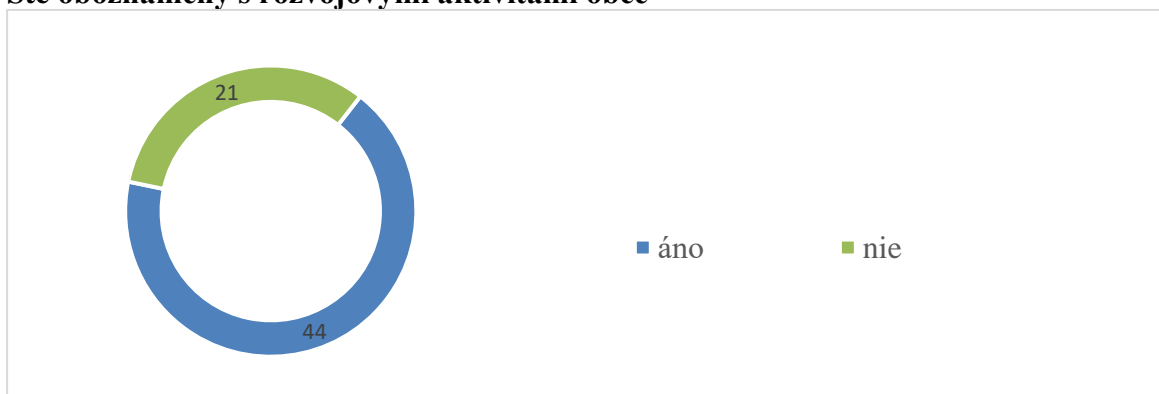

Potreba v nasledujúcom období lepšie zapojenie občanov do verejného života.

Ste oboznámený s rozvojovými aktivitami obce

**Relevantné námety obyvateľov obce boli pri spracovaní plánu rozvoja obce vzaté do úvahy.
Námety obyvateľov sú dostupné na obecnom úrade.**

3.2 Analýza vonkajšieho prostredia

Ochrana a zhodnocovanie prírodného a kultúrneho potenciálu, stav ekosystémov, stupeň rozvoja hospodárstva a priemyslu, kvalita služieb, úroveň sociálnej inklúzie, zavádzanie vedy a výskumu do praxe, či stupeň ekonomickej aktivity v blízkom okolí sú dôležitým determinantom rozvoja územia. Cieľom „múdreho“ rozvoja územia je zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj územia, teda „udržateľné mestá a obce“ (Agenda 2030, cieľ UR č.11). Dosahovanie tohto cieľa má zabezpečiť, aby boli mestá a komunity inkluzívne, bezpečné, odolné a ich spoločenské, environmentálne a ekonomické prostredie udržateľné. Cieľ udržateľného rozvoja je možné dosiahnuť napĺňaním čiastkových cieľov, a to dostupnosťou primeraného bývania a základných služieb, vrátane zabezpečenia pitnej vody a elektrickej energie, zavádzaním obehového hospodárstva a striebornej ekonomiky, dostupnosťou dopravy pre všetkých, ochranou a zachovávaním kultúrneho a prírodného dedičstva pre budúce generácie, lepším riadením rizík katastrof, lepšou pripravenosťou na katastrofy a minimalizáciou ich dopadov, zlepšením environmentálneho stavu územia, bezpečnejšími verejnými priestormi, zvýšením rozlohy zelených plôch a pod. Dosiahnuť udržateľný rozvoj znamená zvýšiť úroveň kvality života obyvateľov.

Vonkajšie faktory rozvoja územia, vplyv vonkajšieho prostredia na rozvoj územia.

STEEP analýza

STEEP analýza, ktorá sa používa pri hodnotení vplyvu vonkajšieho prostredia na rozvoj obce, bola použitá v rámci analyzovania nasledujúcich faktorov vonkajšieho prostredia ovplyvňujúcich rozvoj a rast miestnej ekonomiky, konkurencieschopnosti a zvyšovanie kvality života obyvateľov. Súčasťou STEEP analýzy je hodnotenie vplyvu faktorov **sociálnej** (napríklad migrácia obyvateľstva, ponuka služieb, vzdelanosť, orientácia ekonomík blízkeho a vzdialenejšieho okolia, úroveň rozvoja cestovného ruchu, vrátane vidieckeho CR, dopravná obslužnosť), **technologickej** (napríklad inovácie v technológiách a technologických procesoch) **ekonomickej** (napríklad toky peňazí, tovaru, služieb, informácií a energií, ktoré môžu ovplyvňovať fungovanie, stav a rozvoj územia), **ekologickej a politickej** oblasti pôsobiacich z externého prostredia a ovplyvňujúcich interné prostredie.

Vyššie popísané faktory z pohľadu vonkajšieho prostredia v **sociálnej, technologickej ekonomickej, ekologickej a politickej** oblasti ovplyvňujú schopnosť vytvárať pracovné príležitosti a tvorbu pracovných miest, a tým nepriamo ovplyvňujú výšku migračného salda, ako aj výšku celkového prírastku/ úbytku.

Z hľadiska vplyvu vonkajšieho prostredia na rozvoj miestnej ekonomiky v obci je podstatný aj vplyv viacerých faktorov na úrovni Prešovského kraja.

Na základe regionalizácie OECD patrí PSK medzi prevažne vidiecke regióny V sídelnej štruktúre PSK, tak, ako je to charakteristické pre celé územie SR, prevládajú malé obce do 1000 obyvateľov. Prešovský kraj je svojou rozlohou 8 972,7 km², ktorá zaberá 18,3 % rozlohy štátu, po Banskobystrickom kraji druhým najväčším krajom na Slovensku. Spoločnú hranicu v rámci Slovenskej republiky má kraj s tromi krajmi, na juhu s Košickým samosprávnym krajom a na západe s Banskobystrickým a Žilinským samosprávnym krajom. Na severe je územie vymedzené štátnou hranicou Slovenskej republiky s Poľskou republikou (Malopoľské a Podkarpatské vojvodstvo) v dĺžke asi 360 km. Na východe je územie vymedzené štátnou hranicou s Ukrajinou (Zakarpatská oblasť) v dĺžke asi 38 km.

V obci Nová Sedlica sa nachádza najvýchodnejší bod kraja, ktorý je zároveň najvýchodnejším bodom Slovenska. Na území Prešovského kraja sa nachádza aj najvyšší bod Slovenska, Gerlachovský štít s výškou 2655m nad morom. K zásobovaniu pitnou vodou je využívaných jedenásť vodárenských tokov, ktoré sa nachádzajú v oblasti Vysokých Tatier, prameň Vyšný Slavkov (prešovský skupinový vodovod), nádrž Starina (najväčšia nádrž na pitnú vodu v Strednej Európe) a nádrž Domaša.

Na území kraja sa nachádza 5 národných parkov – Tatranský národný park, Pieninský národný park, Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj a Národný park Poloniny, 2 chránené krajinné oblasti – CHKO Vihorlat a CHKO Východné Karpaty, ktorý sa celým svojim územím nachádza na území Prešovského kraja. Na území CHKO sa nachádzajú 2 NPR, 7 PR. Na území Prešovského kraja sa nachádza 55 národných prírodných rezervácií, 81 prírodných rezervácií, 3 národné prírodné pamiatky, 30 prírodných pamiatok, 7 chránených areálov (PHSR PSK 2021-2030), ale nachádzajú sa tu aj územia patriace do sústavy chránených území (chránené vtáčie územia a územia európskeho významu). Na území PK sa nachádzajú aj 2 biosférické rezervácie (BR Tatry a BR Východné Karpaty). Do územia okresu zasahuje Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty. V rámci nej nájdeme prevažne aj maloplošné chránené územia okresu, národnú prírodnú rezerváciu - Palotskú jedlinu a päť prírodných rezervácií - Beskydy, Haburské rašelinisko, Jarčiská, Čertižnianske lúky (Mokrú lúku pod Čertižným) a prírodnú rezerváciu Pod Demjatou.

Územie kraja je z hľadiska územného usporiadania Slovenskej republiky vymedzené samosprávnym územným celkom Prešovského samosprávneho kraja a zahŕňa 665 samosprávnych území obcí a z toho 23 samosprávnych území miest, ktoré sú vytvorené zo 724 katastrálnych území. V kraji sa teda nachádza 665 obcí, najviac v rámci SR a je rozčlenený do

13 okresov (Prešov, Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník a Vranov nad Topľou. Rozlohou najväčšími sú okresy Poprad, Bardejov a Prešov, naopak plošne najmenšími sú okresy Levoča, Stropkov a Medzilaborce. Z celkového počtu obyvateľov žije 44,9 % v mestách (v krajskom meste ku 31.12.2023 žilo 82,9 tis. obyvateľov).

Počtom obyvateľov 808 810 (ku 31.12.2023 je Prešovský kraj najväčším krajom. Spomedzi všetkých krajov je v Prešovskom kraji dlhodobo najvyšší prirodzený prírastok. Na druhej strane sa z Prešovského kraja vysťahovalo najviac obyvateľov, a to najmä z okresov Stropkov, Svidník, Humenné, Snina a Medzilaborce. Veková štruktúra populácie Prešovského kraja ku 31.12.2023 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje demografické starnutie obyvateľstva. Prešovský kraj v porovnaní s ostatnými krajinami má dlhodobo v populácii najvyšší podiel detí do 14 rokov (18,4%) a najnižší podiel obyvateľov starších ako 65 rokov (16,1%). Podiel produktívneho obyvateľstva bol na úrovni 65,6 %. Priemerný vek obyvateľa dosiahol 40 rokov a je v rámci Slovenska najnižší. Pomyselnú hranicu medzi okresmi s celkovým prírastkom a okresmi s celkovým úbytkom tvorí hranica medzi okresmi v juhozápadnej časti kraja a okresmi v severovýchodnej časti kraja.

Prešovský kraj má v porovnaní s ostatnými krajinami najviac vysťahovaných. K medziročnému nárastu počtu obyvateľov vo veku 65 a viac rokov došlo vo všetkých okresoch Prešovského kraja. Veková štruktúra populácie Prešovského kraja ku 31.12.2023 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi naznačuje demografické starnutie obyvateľstva.

V roku 2022 dosiahla miera nezamestnanosti 11,1% a v porovnaní s ostatnými krajinami je dlhodobo najvyššia. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo tvorilo 49,5 %, miera zamestnanosti 20 – 64 ročných dosiahla 70,8 %. Priemerná mesačná mzda bola na úrovni 1 223 eur a bola najnižšia v rámci Slovenska.

Situácia mladých ľudí na trhu práce v Prešovskom kraji nie je lichotivá. Index ekonomickej závislosti mladých ľudí je 27,94%, a teda najvyšší spomedzi všetkých krajov.

Táto situácia núti nezamestnaných mladých ľudí vycestovať za prácou do krajín Európskej únie. Rizikovou skupinou z hľadiska uplatnenia na trhu práce sa stávajú aj nezamestnaní nad 45 rokov veku, u ktorých nízka jazyková vybavenosť a zdravotné problémy sťažujú hľadanie práce doma aj v zahraničí.

Na území kraja koncom roka 2022 pôsobilo 29,5 tisíc právnických osôb, z toho bolo 24,2 tisíc podnikov zameraných na tvorbu zisku. Takmer tretina z nich podnikala v oblasti obchodu a priemyslu, 14,6 % v stavebníctve a 12 % v odborných vedeckých a technických činnostiach. Svoje podnikanie malo v Prešovskom kraji aj 64,1 tisíc fyzických osôb- podnikateľov,

z ktorých 60,8 tis. podnikalo na základe živnostenského zákona. Viac ako 38 % živnostníkov orientovalo svoju činnosť do stavebníctva, 17,7 % do priemyselnej výroby a 12,1 % do obchodu.

Z hľadiska tvorby HDP patrí Prešovský kraj v hodnotení ekonomického postavenia k menej výkonným regiónom Slovenska. V roku 2022 najväčší podiel na regionálnej hrubej pridanej hodnote viac ako 25% tvoril priemysel, cca 19% podiel tvoril obchod, doprava, ubytovanie a stravovanie, verejná správa, povinné sociálne zabezpečenie, zdravotníctvo a sociálna pomoc tvorili 17,5%.

Priemysel v kraji je rôznorodý. Zastúpený je kovospracujúcim, drevospracujúcim, potravinárskym, elektrotechnickým, strojárskym, chemickým, textilným a odevným priemyslom. Je koncentrovaný hlavne do okresných miest. Medzi najvýznamnejšie podniky v kraji patria Tatravagónka v Poprade, Lear Corporation Seating Slovakia v Prešove, Pivovar Šariš, TOPVAR, MECOM GROUP v Humennom, MILK-AGRO v Prešove, Nexis Fibers v Humennom, Bukóza Export-Import vo Vranove nad Topľou, Chemosvit folie vo Svite, Bukocel v Hencovciach a ďalšie.

V okrese Medzilaborce prevláda strojársky priemysel, okrem neho sa v okrese ku 31.12.2023 nachádzali prevádzky na brúsenie lustrových ovesov a výrobu krištáľových lustrov a lustrových ovesov (Glass LPS s. r. o. Medzilaborce, INTERGLASS s. r. o. Medzilaborce a a LUSK Medzilaborce s. r. o.) drevovýroby a prevádzky poskytujúce služby obyvateľom. K väčším prevádzkam patria STROJLAB s. r. o. Medzilaborce (prevádzka zameraná na výrobu drobných kovových obalov pre potravinársky priemysel, výrobu poľnohospodárskej techniky, výrobu a montáž kovových prefabrikátov pre stavby, výrobu nádrží, zásobníkov, kontajnerov a iných účelových zariadení a strojov). Prevádzky Drevovýroba Bicko Medzilaborce, Drevovýroba DPD Krásny Brod, MAHNAT Medzilaborce, Drevokapital s. r. o. Medzilaborce, KB KAPITAL s. r. o. Krásny Brod a Drevovýroba Firkaľ Volica sú prevádzky zamerané najmä na porez dreva, výrobu paliet a nábytku. Spoločnosť KOVOSTROJ a. s. Medzilaborce patrila k najväčším existujúcim prevádzkam v okrese, avšak v roku 2023 ukončila svoju činnosť. Medzi ostatné prevádzky je možné zaradiť spoločnosť PANEP s. r. o. Medzilaborce, ktorej činnosť je zameraná na výrobu gázoviny, operačného krytia a operačných setov.

Prešovský kraj patrí dlhodobo ku ekonomicky najslabším krajom, čiastočne z dôvodu, že kraj má prevažne vidiecky charakter. Na základe regionalizácie OECD patrí PSK medzi prevažne vidiecke regióny. V sídelnej štruktúre PSK, tak ako je to charakteristické pre celé územie SR, prevládajú malé obce do 1000 obyvateľov. Z hľadiska medzinárodnej dopravy významnú polohu v smere sever–juh, ale i východ–západ. Prechádza ním dôležitý hlavný slovenský

severný cestný koridor Bratislava – Žilina – Poprad – Prešov – Košice, v smere sever – juh východný medzinárodný koridor Poľsko – Stará Ľubovňa – Prešov a Poľsko – Svidník - Prešov, ktorý pokračuje po spoločnej trase do Košíc a Maďarska. Železničné trate medzinárodného, resp. celoštátneho významu sú Žilina – Košice – Medzilaborce a Plaveč – Prešov – Košice. Verejnú autobusovú dopravu zabezpečujú široko rozvetvené linky autobusovej dopravy. Pre individuálnych motoristov slúži hustá sieť ciest rôznej kategórie s dĺžkou 3 186 km. Viac ako pätina slovenských diaľnic sa nachádza práve v Prešovskom kraji.

V roku 2021 sa v PK nachádzalo 546 materských škôl, 390 základných škôl, 38 gymnázií a 63 stredných odborných škôl. Z vysokých škôl v Prešove sídli Prešovská univerzita a Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia.

V roku 2022 sa v PK nachádzalo 539 materských škôl, 378 základných škôl, 38 gymnázií a 63 stredných odborných škôl. Z vysokých škôl v Prešove sídli Prešovská univerzita, a Fakulta výrobných technológií Technickej univerzity v Košiciach a Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia.

Zdravotná starostlivosť sa poskytovala v roku 2022 v 2 074 zdravotníckych zariadeniach, ktorých súčasťou bolo 17 nemocníc, 1 634 zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti a 8 liečební. Územie kraja je kvôli vyhovujúcej geologickej stavbe veľmi bohaté na výskyt minerálnych a termálnych vôd, čo sa odráža v množstve prameňov, ktorých je na území kraja cca 400. Zastúpené sú všetky známe typy minerálnych vôd (prírodné minerálne vody, prírodné liečivé vody a prírodné minerálne vody stolové, okrem rádioaktívnych, niektoré dokonca vo veľkých koncentráciách). Väčšinu týchto minerálnych prameňov využívajú miestni obyvatelia, niektoré z nich sa plnia do fliaš ako kvalitné minerálne, stolové, či liečivé vody. Patrí k nim najmä Ľubovnianska, Sulínka, Cigel'ka, Salvator, či Baldovská. Sú považované za vzácny prírodný zdroj a bezpochyby sú ďalším predpokladom rozvoja územia. Sieť zariadení zdravotníckej starostlivosti dopĺňajú vyhľadávané kúpele. V súčasnosti sa nachádzajú na území kraja známe balneologické a klimatické kúpeľné komplexy. Balneologické kúpele zamerané na choroby pohybového a obehového ústrojenstva vznikali v blízkosti prameňov už v minulosti. Na území kraja nájdeme jedny z najstarších kúpeľov na Slovensku - Bardejovské kúpele. Známe sú však aj Kúpele Vyšné Ružbachy - známe najmä svojím prírodným výtvarom - travertínovým jazierkom- kráterom a Kúpele Červený kláštor – Smerdzonka, vhodné na kožné ochorenia

Klimatické kúpele nájdeme na území kraja najmä vo Vysokých Tatrách, kde je využité horské prostredie a jeho blahodarný vplyv na dýchacie cesty. Známe sú najmä kúpele Tatranská Polianka, Nový Smokovec, Tatranské Matliare, či Tatranská kotlina

Aj keď Prešovský kraj na základe ekonomických ukazovateľov patrí k zaostalejším regiónom Slovenska, nenasvedčuje tomu územie bohaté na prírodné, kultúrne a historické zdroje. Prírodné prostredie je relatívne málo narušené najmä v oblastiach s nízkou ekonomickou aktivitou, čo vytvára vhodné podmienky pre rozvoj CR. Územie kraja, vrátane okresu Medzilaborce patrí medzi územia s jedinečným bohatým prírodným a kultúrnym potenciálom. Turisticky zaujímavé a zároveň najnavštevovanejšie sú mestá Prešov, Bardejov, Kežmarok Levoča, Stará Ľubovňa, ale aj región Vysokých Tatier, vrátane mesta Poprad. V PK je 5 galérií vrátane pobočiek a 29 múzeí, vrátane Múzea Andyho Warhola, v ktorom v súčasnosti prebieha rekonštrukcia. V meste Prešov sídlia významné cirkevno-správne inštitúcie gréckokatolíckej, pravoslávnej a evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku.

PK je v regionálnom porovnaní tretím najnavštevovanejším krajom.

Riešené územie je bohaté aj na rôzne organizované spoločenské podujatia. Každoročne sa v jednotlivých obciach konajú folklórne festivaly.

Za pridanú hodnotu v oblasti cestovného ruchu môžeme v okrese Medzilaborce považovať cyklistickú infraštruktúru. Turistické chodníky sú významným atraktorom v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. Známe sú:

turistická trasa: Kremenec – Ruské sedlo– Palota – Dukla (dĺžka 70 km, po červenej značke, trasa je súčasťou európskej turistickej magistrály prechádzajúcej okresom).

Habura – Chvastejov – Kejda – štátna hranica s PR

Habura - Medzi Haburky – Prídatky – štátna hranica s PR

Habura - Pod Chotárom – Dychtivka – Kamjana – Brúsy – pila – hlavná železničná stanica Medzilaborce

Habura – Pod Chotárom – Dychtivka – Miková, obec

Habura Klimov – Driečna

Palota - Lupkovský priesmyk

Čertižné - Laborecké sedlo, štátna hranica s PR

Kalinov - Paseky, štátna hranica s PR

3. 3 Zhodnotenie súčasného stavu územia - SWOT analýza

Dôležitou súčasťou procesu prípravy strednodobého strategického dokumentu je procesný krok, v rámci ktorého spracovateľ sumarizuje a systemizuje získané dáta. Na základe systemizovaných dát následne vypracováva a predkladá výstup - hodnotenie súčasného stavu územia prostredníctvom využitia metódy analýzy silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození. Táto metóda je považovaná za jeden z dôležitých nástrojov strategického

plánovania, je determinantom, určujúcim činiteľom v procese stanovenia podmienok ovplyvňujúcich rozvoj územia v strednodobom horizonte, v procese definovania strategickú a programovú časť. SWOT analýza systemizuje, prioritizuje a precizuje údaje z dôveryhodných zdrojov, ktoré naznačujú možnosti využitia endogénneho potenciálu, prekážky, resp. bariéry v oblastiach s potenciálom rozvoja na jednej strane, a zároveň ponúkané možnosti/príležitosti rozvoja obce, ako aj ohrozenia rozvoja vonkajšími faktormi na strane druhej, na základe čoho je východiskom pre identifikáciu kľúčových potrieb a pre nastavenie udržateľnej politiky obcí premietnutej do rozvojovej stratégie. Jej cieľom je vytvoriť podmienky pre vybudovanie konkurencieschopného a odolného hospodárstva generujúceho tvorbu pracovných príležitostí, vznik a ponuku moderných a inovatívnych služieb so zásadou ochrany a zvyšovania kvality ekosystémových služieb.

ODOLNÉ A KONKURENCIESCHOPNÉ HOSPODÁRSTVO

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ➤ dobrá geografická poloha ➤ obcami prechádzajú významné dopravné spojenia (cestné, železničné) ➤ jedinečný prírodný potenciál - okolitá príroda (Národná prírodná rezervácia Palotské jedliny, Prírodná rezervácia Čertižnianske lúky (Mokré lúky pod Čertižným), Chránené vtáčie územie Laborecká vrchovina - potenciál pre oblasť vidieckeho CR ➤ veľká rozloha lesov ➤ dobrá dopravná dostupnosť ➤ blízkosť okresného mesta ➤ internetizácia, dostatočné pokrytie mobilnými operátormi ➤ existujúci prírodný a kultúrny potenciál vhodný ➤ významný kultúrno – historický potenciál ➤ tradícia v organizovaní kultúrnych podujatí ➤ existencia cyklotrás ➤ potenciál na výstavbu cyklotrás a doplnkovej infraštruktúry ➤ potenciál pre výstavbu turistickej a rekreačnej infraštruktúry ➤ potenciál pre rozvoj činností v pôdohospodárstve ➤ záujem o obehové hospodárstvo 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ zlý technický stav verejných budov – vysoká energetická náročnosť ➤ nízka miera zhodnocovania BRKO ➤ nedobudovaný verejný vodovod ➤ nedobudovaná ČOV ➤ nedostatočne zhodnocovaný (využívaný) kultúrno-historický a prírodný potenciál ➤ nedostatočne využitý potenciál pre výstavbu cyklotrás a doplnkovej infraštruktúry ➤ nedostatok subjektov zavádzajúcich inovácie ➤ nízky rozpočet obce ➤ objekty vo vlastníctve obcí v zlom technickom stave ➤ nedostatočná motivácia pre podnikanie vo vidieckom cestovnom ruchu ➤ nedostatočne využitý marketing
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ podpora činností v oblasti VCR z národnej úrovne ➤ marketingové aktivity na národnej úrovni propagujúce územie ➤ možnosť podpory definovaných oblastí z EŠIF, IUS, UMR, EÚ, MAS ➤ možnosť podpory definovaných oblastí z iných finančných mechanizmov ➤ blízkosť zamestnávateľov etablovaných na trhu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nezáujem o služby v oblasti vidieckeho cestovného ruchu ➤ nedostatočný záujem zo strany návštevníkov ➤ ukončenie činností alebo znižovanie stavu zamestnancov zamestnávateľmi z regiónu ➤ nezáujem o lokálne produkty s pridanou hodnotou ➤ neúspešnosť pri čerpaní finančných prostriedkov (NFP) ➤ vyššia miera nezamestnanosti

DOSTUPNÉ KVALITNÉ MODERNÉ SLUŽBY

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ➤ výborné klimatické podmienky ➤ jedinečný prírodný potenciál vhodný pre umiestnenie rôznych typov infraštruktúr malých rozmerov ➤ potenciál pre výstavbu infraštruktúry súvisiacej s voľným časom a kultúrou ➤ zachovaný vidiecky ráz územia záujem prispôbiť sa moderným trendom v oblasti poskytovania inovatívnych komunitných sociálnych služieb ➤ existencia subjektov poskytujúcich sociálne služby ➤ záujem o poskytovanie inovatívnych foriem sociálnych služieb zo strany klientov ➤ potenciál pre oblasť zdravého životného štýlu a športové aktivity ➤ ochrana existujúcich ekosystémov ➤ zelená infraštruktúra, zeleň a výsadba novej zelene na verejných priestranstvách 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nedostatočné zhodnotenie prírodného a kultúrneho potenciálu ➤ nedostatok alternatívnych sociálnych a komunitných služieb ku existujúcim sociálnym službám ➤ nízka diverzifikácia v oblasti služieb ➤ nízka kvalita voľnočasovej infraštruktúry s využitím aj pre seniorov ➤ nedostatok rekreačných a relaxačných plôch ➤ nedostatočné využívanie marketingových aktivít ➤
Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ➤ blízkosť okresného mesta – potenciálni klienti využívajúci kvalitné sociálne služby ➤ vytvorenie priaznivých podmienok pre rozvoj sociálnych služieb, napr. aj prostredníctvom štátnej legislatívy, štátnych dotácií a NFP ➤ možnosť podpory v rámci dosiahnutia globálneho cieľa z EŠIF - možnosť podpory definovaných aktivít z iných finančných mechanizmov 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ nezáujem zo strany súkromného a neziskového sektora o partnerstvo s verejným sektorom ➤ nedostatočný záujem zo strany klientov ➤ nedostatočný záujem o poskytovanie služieb zo strany poskytovateľov ➤ nedostatok štátnych dotácií na podporu, skvalitnenie a na vznik nových foriem sociálnych služieb ➤ neúspešnosť po podaní ŽoNFP

3.4 Zhodnotenie súčasného stavu - Identifikácia potrieb

Cieľom implementácie strategického dokumentu je vytvoriť vhodné podmienky pre realizáciu opatrení/projektových zámerov verejného sektora v integrácii s realizáciou aktivít súkromného sektora/podnikateľských aktivít, dosiahnuť vyvážený a udržateľný rozvoj územia a vyššiu kvalitu života. SPRO na obdobie 2024-2030 sa prostredníctvom investícií v rámci plánovanej implementácie jednotlivých projektových zámerov stane strategickým nástrojom v procese rozvoja, rastu ekonomickej a inovačnej výkonnosti, udržateľnosti a odolnosti miestnej ekonomiky.

Navrhnuté opatrenia v plnej miere korešpondujú s prírodným, kultúrno-historickým, ekonomickým a inovačným potenciálom a dostupnými možnosťami jeho využitia a zhodnotenia do produktov s pridanou hodnotou pri dodržaní zásady udržateľnosti. Navrhnuté opatrenia definované na základe potrieb sú chápané ako rozvojové výzvy. Realizáciou projektových zámerov, investíciami do oblastí, ktoré svojím zameraním prispievajú k vytvoreniu lepších podmienok pre zvýšenie atraktivity, dostupnosti a konkurencieschopnosti obce (cestovný ruch, bývanie, služby vo vybraných oblastiach, lokálna ekonomika, obehové hospodárstvo, adaptácia na zmenu klímy, doprava, a pod.) dôjde k naplneniu cieľov POLITIKY - vybudovať SÚDRŽNÝ, PROSPERUJÚCI A ODOLNÝ REGIÓN.

Na základe dlhoročných skúseností so správou obcí a procesmi v oblasti regionálneho rozvoja a na základe výstupov z predchádzajúcich častí dokumentu spracovateľ v spolupráci s manažmentom obcí identifikovali potreby.

Identifikácia konkrétnych potrieb

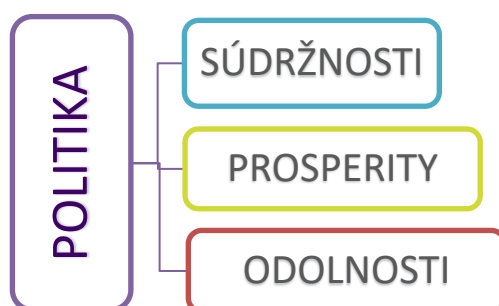
1. Zachovať, efektívne a udržateľne využívať a zhodnocovať endogénne zdroje, kultúrne a prírodné dedičstvo.
2. Vytvárať vhodné podmienky pre oblasť CR s cieľom poskytovania atraktívnych a moderných služieb.
3. Modernizovať a obnovovať všetky typy infraštruktúr (infraštruktúry malých rozmerov, technickej, sociálnej a infraštruktúry súvisiacej s voľným časom v nadväznosti na podporu aktívneho a zdravého starnutia.
4. Klásť dôraz na ochranu biologickej diverzity, efektívne využívať územie, podporovať ekosystémový prístup, kvalitné ekosystémové služby, budovať zelenú a modrú infraštruktúru.
5. Podporovať trvalo udržateľnú integráciu mladých ľudí do pracovného života.

6. Znižovať množstvo komunálneho odpadu, biologicky rozložiteľného odpadu.
7. Zlepšiť protipovodňovú ochranu.
8. Zvyšovať energetickú efektívnosť v budovách vo vlastníctve obce
9. Zachovať ekosystémový prístup a podporovať budovanie zelenej a modrej infraštruktúry.
10. Zvyšovať kvalitu v oblasti poskytovaných sociálnych služieb, zvyšovať počet moderných a inovovaných sociálnych služieb podľa potrieb prijímateľov a podporiť rozvoj alternatívnych. Rozšíriť typy poskytovaných ambulantných a terénnych služieb, zvýšiť ich kvalitu.
11. Zamerať sa na ochranu biologickej diverzity, efektívne využívanie pôdy, podporu energetickej efektívnosti a využívanie energie z obnoviteľných zdrojov.

4 STRATEGICKÁ ČASŤ

Systemizované a precizované údaje a výstupy analytickej časti, teda údaje spracované do tabuľkových prehľadov, SWOT analýza a identifikácia kľúčových potrieb, tvoria východisko pre návrh strategického smerovania riešeného územia v období 2024-2030. V strategickej časti je definovaná politika územia ako politika súdržnosti, prosperity a odolnosti. Vybudovať územie s hodnotami, akými sú pevné väzby k minulosti a inteligentný a múdry rast v budúcnosti by mali napomôcť investície do oblastí s rozvojovým potenciálom.

Projektovými zámermi, ktoré sa samospráve podarilo do roku 2023 zrealizovať, boli vytvorené dobré predpoklady pre realizáciu opatrení a dosahovanie cieľa politiky v období 2024-2030. Realizáciou projektových zámerov sa zabezpečí udržateľný hospodársky, sociálny a územný rozvoj obcí, s ohľadom na potenciál, ochranu a zhodnotenie historického a kultúrneho dedičstva, bezpečnosť, ochranu prírody a na dodržanie zásady rešpektovania medzinárodných záväzkov v oblasti životného prostredia.

CIEĽ POLITIKY

INTEGRÁCIU INVESTÍCIÍ DO OBLASTÍ S ROZVOJOVÝM POTENCIÁLOM VYBUDOVAŤ REGIÓN S PEVNÝMI VÄZBAMI K MINULOSTI A PREDPOKLADOM PRE INTELIGENTNÝ A MÚDRY RAST V BUDÚCNOSTI

1P1

*KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ
HOSPODÁRSTVO*

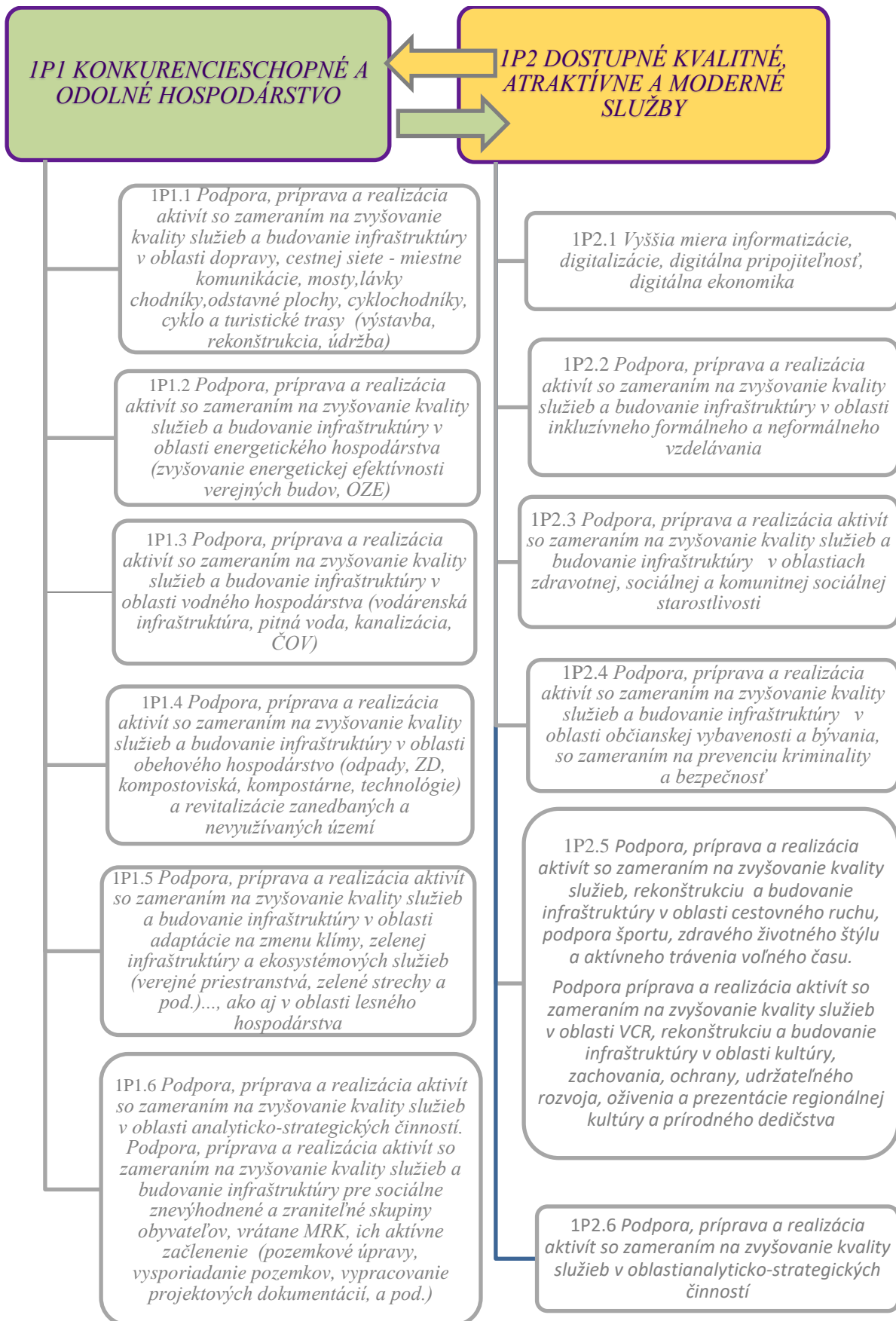
1P2

*DOSTUPNÉ KVALITNÉ, ATRAKTÍVNE
A MODERNÉ SLUŽBY*

5 PROGRAMOVÁ ČASŤ

V programovej časti SPRO sú predstavené oblasti, v rámci ktorých obce plánujú realizovať konkrétne investičné zámery v období 2024-2030, navrhnuté na základe identifikovaných potrieb. Kľúčové potreby identifikované v analytickej časti sú v programovej časti transformované a integrované do jednotnej štruktúry priorít a opatrení. Opatrenia a projektové zámery sú nástrojmi na dosiahnutie cieľa politiky. Cieľ politiky a špecifický cieľ sú prierezové, a preto programová časť logicky nadväzuje na strategickú časť. Výsledkom procesu implementácie SPRO bude vytvorenie prostredia priaznivého pre zvyšovanie výkonnosti miestnych ekonomík dotknutých obcí, ale aj vytvorenie prostredia priaznivého pre zvyšovanie kvality života obyvateľov.

Opatrenia a projektové zámery, ktoré obec plánuje realizovať v období 2024-2030, navrhnuté na základe identifikovaných potrieb, sú kvôli lepšej prehľadnosti aj v programovej časti spracované v logickom členení.

Priorita	Opatrenie	Projektový zámer
1P1 KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO	<i>IP1.1 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti dopravy, cestnej siete - miestne komunikácie, mosty, lávky, chodníky, odstavné plochy, cyklochodníky, cyklo a turistické trasy (výstavba, rekonštrukcia, údržba)</i>	Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií
		Výstavba a rekonštrukcia chodníkov
		Výstavba a rekonštrukcia mostov, lávok, odstavných plôch, a pod.
		Výstavba a rekonštrukcia cyklotrás a cyklochodníkov
	<i>IP1.2 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti energetického hospodárstva (zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, OZE)</i>	Rekonštrukcia a modernizácia budov vo vlastníctve obce, zvyšovanie energetickej efektívnosti s využitím OZE (OÚ, ZŠ, MŠ, KD, a pod.)
	<i>IP1.3 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti vodného hospodárstva (vodárenská infraštruktúra, pitná voda, kanalizácia, ČOV)</i>	Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia vodovodnej siete
		Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia kanalizačnej siete
		Výstavba a rekonštrukcia ČOV
		Vybudovanie zdroja pitnej vody
	<i>IP1.4 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti obehového hospodárstva (odpady, ZD, kompostoviská, kompostárne, technológie) a revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území</i>	Vybudovanie, rekonštrukcia, rozšírenie zberného dvora, vrátane materiálno-technického vybavenia
		Vybudovanie kompostoviska, kompostárne
		Sanácia nelegálnych skládok
	<i>IP1.5 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na</i>	Revitalizácia verejných priestranstiev

	<i>zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti adaptácie na zmenu klímy, zelenej infraštruktúry a ekosystémových služieb (verejné priestranstvá, zelené strechy a pod.)..., ako aj v oblasti lesného hospodárstva</i>	Budovanie prvkov zelenej a modrej infraštruktúry a iných prvkov ako prevencie na zmenu klímy
		Vodozádržné opatrenia
	<i>IP1.6 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry pre sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, vrátane MRK. Aktívne začlenenie (pozemkové úpravy, vysporiadanie pozemkov, vypracovanie projektových dokumentácií, a pod.)</i>	Vybudovanie verejného vodovodu. Prístup k pitnej vode
		Vybudovanie infraštruktúry bývania
		Vysporiadanie pozemkov
		Výstavba a rekonštrukcia komunitného centra
		Výstavba hygienického zariadenia
		Zriadenie miestnej občianskej poriadkovej služby
		Vypracovanie projektových dokumentácií

Priorita	Opatrenie	Projektový zámer
1P2 DOSTUPNÉ KVALITNÉ, ATRAKTÍVNE A MODERNÉ SLUŽBY	1P2.1 <i>Vyššia miera informatizácie, digitalizácie, digitálna pripojiteľnosť, digitálna ekonomika</i>	Pripojenie na verejnú sieť wifi/optickú sieť
	1P2.2 <i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti inkluzívneho formálneho a neformálneho vzdelávania</i>	Výstavba a rekonštrukcia MŠ
		Výstavba a rekonštrukcia ZŠ
		Vybudovanie/zriadenie PC centra
		Výstavba a rekonštrukcia telocvične
	1P2.3 <i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblastiach zdravotnej, sociálnej a komunitnej sociálnej starostlivosti</i>	Výstavba a rekonštrukcia objektov, v ktorých budú/resp. sú poskytované sociálne služby
		Vytvorenie a zavádzanie nových sociálnych služieb
	1P2.4 <i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti občianskej vybavenosti a bývania, so zameraním na prevenciu kriminality a bezpečnosť</i>	Výstavba nájomných bytov
		Vytvorenie novej IBV
		Vybudovanie kamerového systému
		Rekonštrukcia a zahustenie verejného osvetlenia novými svetelnými bodmi
		Rekonštrukcia obecného rozhlasu
	1P2.5 <i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb, rekonštrukciu a budovanie infraštruktúry v oblasti cestovného ruchu, podpora športu, zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času. Podpora príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti VCR, rekonštrukciu a budovanie infraštruktúry v oblasti kultúry, zachovania,</i>	Rekonštrukcia KD
		Rekonštrukcia NKP
		Výstavba a rekonštrukcia ihrísk (detské, workoutové, multifunkčné, futbalové, a pod.)
Výstavba a rekonštrukcia amfiteátra		

	<i>ochrany, udržateľného rozvoja, oživenia a prezentácie regionálnej kultúry a prírodného dedičstva</i>	
	<i>IP1.6 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti analyticko-strategických činností</i>	Vypracovanie projektových dokumentácií

V súlade s uplatnením princípu integrovaných územných investícií a integrovaného prístupu k územnému rozvoju obce predkladaným SPRO plynule nadviažu na ciele Spoločného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obcí MAS Laborec na obdobie 2015 - 2023.

V záujme dosahovania cieľov politiky je nutné cielene nasmerovať intervencie do územia s vysokým rozvojovým potenciálom pre daný cieľ politiky a špecifický cieľ a zabezpečiť tak výkonnosť a rast konkurencieschopnosti a rozvoja miestnej ekonomiky s pozitívnym dopadom na zvýšenie kvality života obyvateľov.

Výsledkom implementácie strednodobého strategického dokumentu bude efektívne, múdre a moderné plánovanie, integrovaný prístup a integrované investície podporujúce rozvoj obcí.

5.1 Špecifikácia a popis opatrení

V časti Špecifikácia a popis opatrení je načrtnutý výber a zameranie opatrení a vymedzenie územných a tematických investícií do oblastí s potenciálom rastu a rozvoja. Politika, ktorú plánujú obce v období 2024-2030 presadzovať je politikou súdržnosti, prosperity a odolnosti Spoločným cieľom politiky obcí, ktorý je definovaný v SPRO MAS LABOREC je v období 2024-2030 vybudovať atraktívne, prosperujúce a súdržné územie, zabezpečiť rast, konkurencieschopnosť, odolnosť a stabilitu miestnej ekonomiky s následným generovaním dostupných kvalitných, atraktívnych a moderných služieb. Zameranie opatrení definovaných v Spoločnom programe rozvoja obcí MAS Laborec na roky 2024-2030 reaguje na potreby obcí, ktoré vznikali v rámci jednotlivých oblastí už dlhšie obdobie, a preto je zároveň cieľom tohto dokumentu podporiť realizáciu opatrení rozvoj funkčných a udržateľných komunit, ktoré sa budú aktívne podieľať na rozvoji územia. Definované potreby sú odrazom nedostatkov, ktoré primárne z dôvodu nepostačujúcich finančných prostriedkov nemohli byť v období 2015-2024 riešené.

V zmysle platnej legislatívy predstavujú štrukturálne fondy doplnkový zdroj financovania potrieb podporujúcich miestny a regionálny rozvoj. V priebehu implementácie tohto dokumentu budú všetky aktivity realizované v súlade s platnou legislatívou a s ohľadom na zákon č. 24/2006 o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V prípade, že sa realizácia projektových zámerov bude dotýkať plôch priemyselnej výroby, podľa ustanovenia § 37 Vyhlášky MŽP SR č. 248/2023 Z. z. o požiadavkách na stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia o umiestňovaní zdrojov znečisťovania ovzdušia, budú PZ vypracované tak, aby boli dodržané zásady umiestňovania nových zdrojov znečisťovania ovzdušia, vrátane dodržania odporúčaných odstupových vzdialeností od už existujúcich zdrojov znečisťovania ovzdušia podľa Prílohy č. 10 vyhlášky. Zároveň budú zahrnuté všetky atribúty riešeného územia vo vzťahu k jeho súčasnému aj plánovanému využitiu, vrátane geomorfologického členenia a meteorologických podmienok.

V prípade realizácie PZ zasahujúcich do národných kultúrnych pamiatok (ďalej len „NKP“) budú NKP rešpektované a postup realizácie PZ bude v súlade s ustanoveniami zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

V prípade výskytu potenciálnych a stabilizovaných zosuvov na riešenom území vhodnosť a podmienky stavebného využitia územia budú posúdené a overené inžiniersko-geologickým

prieskumom, keďže územia s výskytom aktívnych svahových deformácií nie sú vhodné pre stavebné účely.

V prípade výskytu stredného radónového rizika na riešenom území vhodnosť a podmienky stavebného využitia územia budú posúdené podľa zákona č. 355/2007 Z.z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a vyhlášky č. 98/2018 Z.z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o obmedzovaní ožiarenia pracovníkov a obyvateľov z prírodných zdrojov ionizujúceho žiarenia.

CIEĽ POLITIKY

Integráciou investícií do oblastí s rozvojovým potenciálom vybudovať región s pevnými väzbami k minulosti a predpokladom pre inteligentný a múdry rast v budúcnosti

1P1

KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO

Politika obcí a cieľ politiky definujú možný, želaný stav, ktorý by mohol nastať do roku 2030 implementáciou definovaných projektových zámerov. V zmysle cieľa, ktorý si obce stanovili v súvislosti s realizáciou politiky obce v období 2024-2030 je zabezpečiť, aby obce efektívne využívali dostupné zdroje podporujúce udržateľnosť a rozvoj miestnych hospodárstiev.

Obce ako prenesený výkon štátnej správy, ktorého snahou je zabezpečiť kvalitnú cestnú infraštruktúru, vykonávajú aj miestnu štátnu správu vo veciach miestnych komunikácií a účelových komunikácií, ako významného prvku regionálnej obslužnosti ako prieťahov ciest vyššieho významu obcami, ale často aj ako jedinej infraštruktúrnej ponuky dopravnej obslužnosti územia. V súlade s PUM PSK a s cieľmi identifikovanými v územnej stratégii v záujme zlepšenia dopravnej obslužnosti obce plánujú investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie miestnych komunikácií, chodníkov, mostov, lávok, odstavných plôch s cieľom zabezpečiť bezpečnosť cestnej premávky, zvýšiť kvalitu služieb a zlepšiť podmienky pre podnikanie a dostupnosť k podnikaniu a bývaniu. K dosahovaniu cieľa politiky prispievajú taktiež investície do infraštruktúry pre pohybové aktivity, cykloturistiku.

- 1P1.1 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti dopravy, cestnej siete - miestne

komunikácie, mosty, lávky, chodníky, odstavné plochy, cyklochodníky, cyklo a turistické trasy (výstavba, rekonštrukcia, údržba)

- Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií
- Výstavba a rekonštrukcia chodníkov
- Výstavba a rekonštrukcia mostov, lávok, odstavných plôch, a pod.
- Výstavba a rekonštrukcia cyklotrás a cyklochodníkov

Obce realizáciou PZ plánujú taktiež obnovu verejných budov s uplatňovaním princípu prvoradosti energetickej efektívnosti s cieľom znížiť konečnú energetickú spotrebu v budovách. Tam, kde je to relevantné a realizovateľné, bude súčasťou obnovy aj inštalácia OZE a uplatnenie prvkov na ochranu biodiverzity a zelenej infraštruktúry na podporu adaptácie na zmenu klímy.

- 1P1.2 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti energetickeho hospodárstva (zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, OZE)*
  - Rekonštrukcia a modernizácia iných budov vo vlastníctve obce, zvyšovanie energetickej efektívnosti s využitím OZE (OÚ, ZŠ, MŠ, KD, a pod.)

Obce plánujú prispieť k zvýšeniu kvality života obyvateľov vybudovaním zdroja pitnej vody, výstavbou, dobudovaním a rekonštrukciou vodovodnej siete, ČOV a kanalizačnej siete. Jedným z cieľov environmentálnej politiky SR je, ako základnú environmentálnu službu, zabezpečiť infraštruktúru v oblasti odvádzania a čistenia komunálnych odpadových vôd. Samospráva zabezpečí, aby jednotlivé kroky počas realizácie PZ boli vykonané v súlade s platnými normami a predpismi, čím zabezpečí ochranu životného prostredia.

- 1P1.3 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti vodného hospodárstva (vodárenská infraštruktúra, pitná voda, kanalizácia, ČOV)*
  - Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia vodovodnej siete
  - Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia kanalizačnej siete
  - Výstavba a rekonštrukcia ČOV
  - Vybudovanie zdroja pitnej vody

V procese sanácie skládok a likvidácie odpadu samospráva podporí predchádzanie vzniku odpadov a znižovanie množstva biologicky rozložiteľných odpadov. V hierarchii nakladania s odpadmi je predchádzanie vzniku odpadov najvyššou prioritou. V súlade s Programom predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019-2025 je dôležitý proces predchádzania vzniku odpadov, teda kvalitatívny posun od materiálového zhodnocovania odpadov.

- 1P1.4 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti obehového hospodárstva (odpady, ZD, kompostoviská, kompostárne, technológie) a revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území
  - Vybudovanie, rekonštrukcia, rozšírenie zberného dvora, vrátane materiálno-technického vybavenia
  - Vybudovanie kompostoviska, kompostárne
  - Sanácia nelegálnych skládok

Adaptáciu na zmenu klímy a prevenciu rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy zabezpečia investície do adaptačných opatrení na zmenu klímy, ktorých funkciou bude zadržiavanie vody alebo ochrana pred povodňami. Opatrenia prírodného charakteru, ako sú prírode blízke riešenia a adaptácia založená na ekosystémoch, budú v prípadoch, ak je ich realizácia možná, zvyhodňované pred technickými.

- 1P1.5 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na udržateľný rozvoj a zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti adaptácie na zmenu klímy, zelenej infraštruktúry a ekosystémových služieb (verejné priestranstvá, zelené strechy, parky, fontánky, historická zeleň a pod.)..., ako aj v oblasti lesného hospodárstva
  - Revitalizácia verejných priestranstiev
  - Budovanie prvkov zelenej a modrej infraštruktúry a iných prvkov ako prevencie na zmenu klímy
  - Vodozádržné opatrenia

S cieľom zabezpečiť plnenie záväzkov SR vyplývajúcich zo Zmluvy o pristúpení SR k EÚ a zo záväzkov vyplývajúcich zo smernice 91/271/EHS podporia samosprávy aktivity podporujúce prístup k vode, bezpečné zásobovanie obyvateľov pitnou vodou a udržateľné vodné hospodárstvo, ako aj aktivity zamerané na zlepšenie zberu, čistenia a vypúšťania komunálnych odpadových vôd.

- 1P1.6 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti analyticko-strategických činností. Sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, vrátane MRK a ich aktívne začlenenie (pozemkové úpravy, vysporiadanie pozemkov, vypracovanie projektových dokumentácií)
  - Vybudovanie verejného vodovodu. Prístup k pitnej vode
  - Vybudovanie infraštruktúry bývania
  - Vysporiadanie pozemkov
  - Výstavba a rekonštrukcia komunitného centra
  - Vybudovanie hygienického centra
  - Zriadenie miestnej občianskej poriadkovej služby
  - Vypracovanie projektových dokumentácií

1P2

DOSTUPNÉ KVALITNÉ, ATRAKTÍVNE A MODERNÉ SLUŽBY

Jedným z cieľov samospráv bude zabezpečenie rozvoja obcí, prostredníctvom implementácie inovatívnych technologických a netechnologických riešení a inteligentného riadenia.

- 1P2.1 *Vyššia miera informatizácie, digitalizácie, digitálna pripojiteľnosť, digitálna ekonomika*
  - Pripojenie na verejnú sieť wifi/optickú sieť
  - Zriadenie digitálnej úradnej tabule

Kvalitné a inkluzívne predprimárne a primárne vzdelávanie obce zabezpečia budovaním, rekonštrukciou a modernizáciou ZŠ a MŠ, budovaním, rekonštrukciou resp. modernizáciou učební, zabezpečením modernizácie ich materiálno-technického vybavenia s využitím najnovších didaktických prostriedkov na úrovni 21.storočia, ako aj výstavbou a rekonštrukciou školských športovísk.

- 1P2.2 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti inkluzívneho formálneho a neformálneho vzdelávania*
  - Výstavba a rekonštrukcia ZŠ a MŠ
  - Materiálno-technické vybavenie učební
  - Vybudovanie/zriadenie PC centra
  - Výstavba a rekonštrukcia telocvične

V súlade s dlhodobým cieľom prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť plánujú samosprávy zabezpečiť dostupnosť sociálnych a komunitných služieb a opatrení vykonávaných na úrovni komunity, t. j. utvorenie podmienok na život v prirodzenom sociálnom prostredí.

- 1P2.3 *Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblastiach zdravotnej, sociálnej a komunitnej sociálnej starostlivosti*
  - Výstavba a rekonštrukcia objektov, v ktorých budú/resp. sú poskytované sociálne služby
  - Dostupnosť - vytvorenie a zavádzanie nových sociálnych služieb

Prostredníctvom investícií do budovania infraštruktúry na predchádzanie problémových javov a napätia, na zabezpečenie verejného poriadku, ochrany zdravia a majetku zabezpečia samosprávy bezpečné fyzické prostredie.

- 1P2.4 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti občianskej vybavenosti a bývania, so zameraním na prevenciu kriminality a bezpečnosť
  - Výstavba nájomných bytov
  - Vytvorenie novej IBV
  - Vybudovanie kamerového systému
  - Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia
  - Rekonštrukcia obecného rozhlasu
  - Výstavba, rekonštrukcia domu smútku (nádeje)

Samosprávy s cieľom podporiť udržateľný cestovný ruch a komunitný rozvoj plánujú umiestniť investície do oblastí s potenciálom rozvoja –do kultúrneho a prírodného dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, služieb a infraštruktúry.

- 1P2.5 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb, rekonštrukciu a budovanie infraštruktúry v oblasti cestovného ruchu, podpora športu, zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času. Podpora príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti VCR, rekonštrukciu a budovanie infraštruktúry v oblasti kultúry, zachovania, ochrany, udržateľného rozvoja, oživenia a prezentácie regionálnej kultúry a prírodného dedičstva
  - Rekonštrukcia KD
  - Rekonštrukcia NKP
  - Výstavba a rekonštrukcia voľnočasovej a športovej infraštruktúry (detské, workoutové, multifunkčné, futbalové, a pod.)
  - Výstavba a rekonštrukcia amfiteátra

- 1P1.6 Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti analyticko-strategických činností
  - Vypracovanie projektových dokumentácií

5.2 Projektové zámery

	Doprava , cestná sieť- miestne komunikácie, chodníky, premostenia, cyklo a turistické trasy - výstavba, rekonštrukcia, údržba					Infraštruktúra bývania			Vzdelávanie, vrátane predprimárneho a neformálneho - služby, infraštruktúra			Sociálna oblasť - služby a infraštruktúra				Oblasť kultúry - služby a infraštruktúra			Zdravotníctvo - služby a infraštruktúra			
	Výstavba nových miestnych komun.	Rekonštrukcia miestnych komunikácií	Výstavba chodníkov	Rekonštrukcia chodníkov	Iné	Výstavba nájomných bytov	Vytvorenie novej IBV	Iné	Výstavba a rekonštrukcia MŠ	Výstavba a rekonštrukcia ZŠ	Iné	Výstavba objektov, v ktorých sú poskytované sociálne služby	Rekonštrukcia objektov, v ktorých sú poskytované sociálne služby	Vytvorenie novej sociálnej služby	Iné	Rekonštrukcia kultúrneho domu	Rekonštrukcia NKP	Iné	Výstavba zariadenia v ktorom je poskytovaná zdrav. Starost.	Rekonštrukcia zariad. v ktorom je poskytovaná zdrav. Star.	Iné	
Brestov nad Laborcom			x																			
Čabalovce	x	x			Lávky a mosty	x				PC centrum				x								
Čabiny		x	x						x							x						
Krásny Brod		x				x			x				x			x						
Ňagov	x	x					x							x		x						
Oľka		x																				
Oľšínkov		x			Parkovisko pri OÚ											x						
Palota	x	x					x							x		x	x					
Radvaň nad Laborcom																						
Repejov																x						
Rokytovce																x						
Roškovce																						
Sukov					R -mostov																	
Svetlice					R -mostov											x Z						
Valentovce		x																				
Volica		x	x																			
Výrava		x	x										x			x						
Zbojné		x																				
Zbudská Belá		x														x						

	Zdravý životný štýl a aktívne trávenie voľného času a VCR							Sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, vrátane MRK a ich aktívne začlenenie				Bezpečnosť						Potrebné projektové dokumentácie			
	Detské ihrisko	Futbalové ihrisko	Multifunkčné ihrisko	Telocvičňa	Workoutové ihrisko	Tenisové kurty	Výstavba, rekon. Amfiteátra	Iné	Prístup k pitnej vode	Vysporiadanie pozemkov	Bývanie	Komunitné centrum	iné	Výbudovanie kamerového systému	Výbudovanie nových bodov verej. osvetlenia	Rekonštrukcia verejného osvetlenia	Miestne obč. poriadkové služby MRK	Obnova obecného rozhlasu	Pripojenie na verejnú sieť wifi/optickú sieť	iné	Počet
Brestov nad Laborcom	x	x						x					x								
Čabalovce			x R		x			x	x	x		Hygien. Centrum	x						x		3
Čabiny	x																				
Krásny Brod	x	x	x					x	x	x			x	x	x		x	x			12
Ňagov	x				x								x	x			x	x			5
Oľka		x															x				
Oľšinkov					x																
Palota	x		x		x			x		x	x		x	x	x		x				6
Radvaň nad Laborcom																					
Repejov	x		x		x								x				x				4
Rokytovce			x																x		1
Roškovce					x												x				
Sukov								x					x			x	x				
Svetlice																	x				
Valentovce																					
Volica	x		x						x				x				x				5
Výrava			x										x						x		6
Zbojné			x		x								x		x		x				
Zbudská Belá	x		x																		2

	Odpadové hospodárstvo						Zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, OZE			Vodárenská infraštruktúra, kanalizácia, ČOV						
	Výbudovanie zberného dvora	Rekonštrukcia resp. rozšírenie zberného dvora a nákup technického vybavenia	Výbudovanie kompostoviska	Výbudovanie kompostárne	Sanácia nelegálnych skládok	iné	Zníženie ener. náročnosti obecných budov (OÚ, ZŠ, MŠ, KD a iné, konkrétne uviesť v bode "Iné")	Zvýšenie podielu využívania OZE v obecných budovách	iné	Výstavba vodovodu	Rekonštrukcia vodovodu	Výstavba kanal. Infraštr.	Rekonštrukcia kanalizačnej infraštruktúry	Výstavba ČOV	Rekonštrukcia ČOV	iné
Brestov nad Laborcom									x		x		x			
Čabalovce	x		x		x				x		x					
Čabiny						x		MŠ								
Krásny Brod	x	x	x		x	x	x		x		x					
Ňagov	x		x		x	x	x		x		x			x		
Oľka											x					
Oľšínkov						x		OÚ		x						
Palota	x		x		x	x	x	OÚ KD	x		x			x		
Radvaň nad Laborcom																
Repejov																
Rokytovce						x		OB								
Roškovec																
Sukov					x	x		OÚ								
Svetlice																
Valentovce																
Volica	x		x						x		x			x		
Výrava			x			x		OÚ KD			x					
Zbojné									x		x					
Zbudská Belá					x											

5.3 Merateľné ukazovatele

Pre monitorovanie napĺňania cieľa politiky a realizácie opatrení rozpracovaných do úrovne projektových zámerov boli zvolené ukazovatele výstupu, prípadne výsledku. V prípade výstupov ide o konkrétne produkty, ktoré sú očakávaným výstupom realizácie jednotlivých projektových zámerov definovaných v akčnom pláne. Výstupy nevedú ku kvalitatívnemu posudzovaniu. Indikátory výstupov sú merané vo fyzikálnych jednotkách. V prípade ukazovateľov výsledku sú tieto indikátormi pokroku implementácie a dosahovania cieľov.

KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO				
Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
			Rok 2024	Rok 2030
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti dopravy, cestnej siete - miestne komunikácie, mosty, lávky, chodníky, odstavné plochy, cyklochodníky, cyklo a turistické trasy (výstavba, rekonštrukcia, údržba)</i>				
Výstupu	Dĺžka nových alebo vylepšených ciest (chodníky, mosty, lávky) – mimo TEN-T	km	0	
Výstupu	Dĺžka rekonštruovaných alebo modernizovaných ciest (chodníky, mosty, lávky) – mimo TEN-T	km	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výstupu	Počet vytvorených dokumentácií, analýz, štúdií a správ v súvislosti s prípravou, implementáciou, monitorovaním a hodnotením	počet	0	
Výsledku	Používatelia novovybudovaných, rekonštruovaných, zlepšených alebo modernizovaných ciest (chodníky, mosty, lávky) za rok	cestujúci- km/rok	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výstupu	Počet podporovaných kultúrnych a turistických lokalít	kultúrne a turistické lokality	0	
Výstupu	Zainterosované strany zapojené do prípravy a implementácie stratégií integrovaného územného rozvoja	účasť inštitucionálnych zainteresovaných strán	0	
Výsledku	Návštevníci podporovaných kultúrnych a turistických lokalít	návštevníci/rok	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti energetickeho hospodárstva (zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, OZE)</i>				

Výstupu	Verejné budovy so zlepšenou energetickou hospodárnosťou	metre štvorcové	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výsledku	Ročná spotreba primárnych zdrojov energie (z toho: obydlia, verejné budovy, podniky, iné)	MWh/rok	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti vodného hospodárstva (vodárenská infraštruktúra, pitná voda, kanalizácia, ČOV)</i>				
Výstupu	Dĺžka nových alebo modernizovaných potrubí rozvodných systémov verejných vodovodov	km	0	
Výstupu	Dĺžka nového alebo modernizovaného potrubia verejnej siete na zber odpadových vôd	km	0	
Výstupu	Nová alebo modernizovaná kapacita na úpravu odpadovej vody	populačný ekvivalent	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výsledku	Populácia pripojená na vylepšené verejné zásobovanie vodou	osoby	0	
Výsledku	Populácia pripojená aspoň na sekundárnu verejnú úpravu odpadovej vody	osoby	0	
	Populácia pripojená na obnovenú verejnú stokovú sieť a čistiareň odpadových vôd s aspoň sekundárnym stupňom úpravy odpadovej vody	ekvivalentný obyvateľ	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti obehového hospodárstva (odpady, ZD, kompostoviská, kompostárne, technológie) a revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území</i>				
Výstupu	Dodatočná kapacita na recykláciu odpadu	tony/rok	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výstupu	Investície do zariadení na triedený zber odpadu	€	0	
Výstupu	Odpad pripravený na opätovné použitie	tony/rok	0	
Výstupu	Investície do množstvomého zberu komunálnych odpadov	€	0	
Výsledku	Recyklácia odpadu	tony/rok	0	
Výsledku	Odpad využívaný ako surovina	tony/rok	0	
Výsledku	Vyzbieraný triedený odpad	tony/rok	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti adaptácie na zmenu klímy, zelenej infraštruktúry a ekosystémových služieb (verejné priestranstvá, zelené strechy a pod.)..., ako aj v oblasti lesného hospodárstva</i>				
Výstupu	Zelená infraštruktúra podporovaná na iné účely ako adaptácia na zmenu klímy	ha	0	
Výstupu	Plocha lokalít sústavy Natura 2000, na ktorú sa vzťahujú opatrenia na ochranu a obnovu	ha	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výsledku	Populácia, ktorá má prístup k novej alebo modernizovanej zelenej infraštruktúre	osoby	0	
Výsledku	Populácia, ktorá využíva revitalizované	osoby		

	územie			
<i>Výsledku</i>	Plocha podporená s cieľom zachovania priaznivého stavu chránených biotopov a druhov, alebo s cieľom zlepšenia ich stavu	ha		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry pre sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, vrátane MRK. Aktívne začlenenie (pozemkové úpravy, vysporiadanie pozemkov, vypracovanie projektových dokumentácií, a pod.)</i>				
<i>Výsledku</i>	Populácia MRK pripojená na vylepšené verejné zásobovanie vodou	osoby	0	
Výstupu	Kapacita nového alebo modernizovaného sociálneho bývania	osoby	0	
Výstupu	Nové alebo modernizované zariadenia sociálnych služieb pre znevýhodnené skupiny	počet	0	
Výstupu	Počet podporovaných orgánov verejnej správy alebo verejných služieb	subjekty	0	
<i>Výsledku</i>	Počet domácností, ktorým sa zlepšili hygienické štandardy bývania	počet	0	
<i>Výsledku</i>	Účastníci, ktorí využívajú inkluzívne, sociálne, vzdelávacie, osvetové a podporné služby	počet	0	

DOSTUPNÉ KVALITNÉ, ATRAKTÍVNE A MODERNÉ SLUŽBY				
Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota
			Rok 2024	Rok 2030
<i>Vyššia miera informatizácie, digitalizácie, digitálna pripojiteľnosť, digitálna ekonomika</i>				
Výsledku	Používatelia nových a vylepšených verejných digitálnych služieb, produktov a procesov	používatelia/roky	0	
Výsledku	Používatelia nových a vylepšených verejných inovatívnych služieb, produktov a procesov	používatelia/roky	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti inkluzívneho formálneho a neformálneho vzdelávania, a v oblasti na podporu športu, zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času</i>				
Výstupu	Nové a predĺžené existujúce cyklotrasy, vrátane doplnkovej infraštruktúry	m/kus	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblastiach zdravotnej, sociálnej a komunitnej sociálnej starostlivosti</i>				
Výsledku	Používatelia nových a vylepšených služieb, produktov a procesov	počet	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti občianskej vybavenosti a bývania, so zameraním na prevenciu kriminality a bezpečnosť</i>				
Výstupu	Nové prvky podporujúce bezpečnosť	počet	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti cestovného ruchu, zachovania, ochrany, udržateľného rozvoja, oživenia a prezentácie regionálnej kultúry a prírodného dedičstva</i>				
Výstupu	Počet podporovaných kultúrnych a turistických lokalít	kultúrne a turistické lokality	0	
Výstupu	Populácia, na ktorú sa vzťahujú projekty v rámci stratégií integrovaného územného rozvoja	osoby	0	
Výsledku	Návštevníci podporovaných kultúrnych a turistických lokalít	návštevníci/rok	0	
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti analyticko-strategických činností</i>				
Výstupu	Vypracované projektové dokumentácie	počet	0	

6 REALIZAČNÁ ČASŤ

6.1 Proces realizácie SPRO, inštitucionálne a organizačné zabezpečenie

Obec bude v procese realizácie dokumentu postupovať v zmysle zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov. Partnermi v tomto procese môžu byť všetci dotknutí obyvatelia, zamestnávateľia, ako aj podnikateľské subjekty, ktorí prejavia záujem prispieť k rozvoju miestnej ekonomiky, a sú relevantnými hráčmi na poli regionálneho rozvoja.

6.2 Komunikačná stratégia a koordinácia

Počas vypracovávania strategického dokumentu zabezpečoval koordináciu prípravy a vypracovania dokumentu starosta obce v spolupráci s externou spoločnosťou. Príprava jednotlivých odborných častí dokumentu bola zabezpečená expertmi v oblasti projektového manažmentu a z odborných zdrojov.

1. Koordinácia procesu prípravy a spracovania
2. Pracovné stretnutia
3. Elektronická komunikácia
4. Poskytnutie informácie o príprave dokumentu na webovej stránke obce a dotknutých subjektov
5. Zaslanie pripomienok ku pripravovanému dokumentu v súlade so zákonom 24/2006 Z.z. a ich zohľadnenie v procese implementácie dokumentu
6. Poskytovanie informácií v procese implementácie projektových zámerov v závislosti od požiadaviek a vo vzťahu k dotknutým cieľovým skupinám v súkromnom a verejnom sektore

6.3 Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom monitorovacích a hodnotiacich aktivít bude sledovať napĺňanie definovaných cieľov prostredníctvom ukazovateľov a sledovať prínos cielene umiestnených investícií k rozvoju miestnej ekonomiky a rastu jej konkurencieschopnosti. Sledované monitorovacie ukazovatele sa porovnávajú v každej správe - počiatočný a konečný stav. Všetky ukazovatele sú východiskom pri priebežnom posudzovaní vplyvov stratégie na rozvoj územia. Monitorovacie ukazovatele budú sledované na základe údajov z priebežne realizovaných alebo ukončených projektov. Ich zber bude zabezpečovať osoba poverená zastupiteľstvom obce v súlade s uznesením obecného zastupiteľstva.

Cieľom merateľných ukazovateľov je sledovať, ako prostredníctvom udržateľného a efektívneho využívania endogénnych zdrojov s ohľadom na ich ochranu dochádza k rozvoju miestnej ekonomiky, rastu jej konkurencieschopnosti, a tým ku zvyšovaniu spokojnosti a kvality života obyvateľov v obci.

Sú členené na:

- a) ukazovatele výstupov - kvantitatívne hodnotia nastávajúcu zmenu
- b) ukazovatele výsledkov - kvalitatívne hodnotia nastávajúcu zmenu
- c) ukazovatele dopadu – predpokladajú kvantitatívnu zmenu na širšie územie do budúcnosti (tieto ukazovatele zahŕňa časť 5.3 Projektové zámery so spracovanou štúdiou)

6.4 Akčný plán

Opatrenie / Aktivita	Obdobie realizácie	Zdroj financovania				Poznámka
		ÉU	SR	Obec	iné	
KONKURENCIESCHOPNÉ A ODOLNÉ HOSPODÁRSTVO						
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti dopravy, cestnej siete - miestne komunikácie, mosty, lávky chodníky, odstavné plochy, cyklochodníky, cyklo a turistické trasy (výstavba, rekonštrukcia, údržba)</i>						
Rekonštrukcia a výstavba miestnych komunikácií	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia chodníkov	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia mostov, lávok, odstavných plôch, a pod.	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia cyklotrás a cyklochodníkov	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti energetického hospodárstva (zvyšovanie energetickej efektívnosti verejných budov, OZE)</i>						
Rekonštrukcia a modernizácia budov vo vlastníctve obce, zvyšovanie energetickej efektívnosti s využitím OZE (OÚ, ZŠ, MŠ, KD, a pod.)	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti vodného hospodárstva (vodárenská infraštruktúra, pitná voda, kanalizácia, ČOV)</i>						
Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia vodovodnej siete	2024-2030	x	x	x		
Výstavba, dobudovanie a rekonštrukcia kanalizačnej siete	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia ČOV	2024-2030	x	x	x		
Vybudovanie zdroja pitnej vody	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti obehového hospodárstva (odpady, ZD, kompostoviská, kompostárne, technológie) a revitalizácie zanedbaných a nevyužívaných území</i>						
Vybudovanie, rekonštrukcia, rozšírenie zberného dvora, vrátane materiálo-technického vybavenia	2024-2030	x	x	x		
Vybudovanie kompostoviska, kompostárne	2024-2030	x	x	x		
Sanácia nelegálnych skládok	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti adaptácie na zmenu klímy, zelenej infraštruktúry a</i>						

<i>ekosystémových služieb (verejné priestranstvá, zelené strechy a pod.)..., ako aj v oblasti lesného hospodárstva</i>						
Budovanie prvkov zelenej a modrej infraštruktúry a iných prvkov ako prevencie na zmenu klímy	2024-2030	x	x	x		
Vodozádržné opatrenia	2024-2030	x	x	x		
<i>IP1.6</i>						
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry pre sociálne znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov, vrátane MRK. Aktívne začlenenie (pozemkové úpravy, vysporiadanie pozemkov, vypracovanie projektových dokumentácií, a pod.)</i>						
Vybudovanie verejného vodovodu. Prístup k pitnej vode	2024-2030	x	x	x		
Vybudovanie infraštruktúry bývania	2024-2030	x	x	x		
Vysporiadanie pozemkov	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia komunitného centra	2024-2030	x	x	x		
Výstavba hygienického centra	2024-2030	x	x	x		
Zriadenie miestnej občianskej poriadkovej služby	2024-2030	x	x	x		
Vypracovanie projektových dokumentácií	2024-2030	x	x	x		

Opatrenie / Aktivita	Obdobie realizácie	Zdroj financovania				Poznámka
		ÉU	SR	Obec	iné	
Dostupné kvalitné, atraktívne a moderné služby						
<i>Vyššia miera informatizácie, digitalizácie, digitálna pripojiteľnosť, digitálna ekonomika</i>						
Pripojenie na verejnú sieť wifi/optickú sieť	2024-2030	x	x	x		
Zriadenie digitálnej úradnej tabule	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti inkluzívneho formálneho a neformálneho vzdelávania</i>						
Výstavba a rekonštrukcia ZŠ a MŠ	2024-2030	x	x	x		
Materiálno-technické vybavenie učební	2024-2030	x	x	x		
Vybudovanie/zriadenie PC centra	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia telocvične	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblastiach zdravotnej, sociálnej a komunitnej sociálnej starostlivosti</i>						
Výstavba a rekonštrukcia objektov, v ktorých budú/resp. sú poskytované sociálne služby	2024-2030	x	x	x		
Dostupnosť - vytvorenie a zavádzanie nových sociálnych služieb	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb a budovanie infraštruktúry v oblasti občianskej vybavenosti a bývania, so zameraním na prevenciu kriminality a bezpečnosť</i>						
Výstavba nájomných bytov	2024-2030	x	x	x		
Vytvorenie novej IBV	2024-2030	x	x	x		
Vybudovanie kamerového systému	2024-2030	x	x	x		
Rekonštrukcia a modernizácia verejného osvetlenia	2024-2030	x	x	x		
Rekonštrukcia obecného rozhlasu	2024-2030	x	x	x		
Výstavba, rekonštrukcia domu smútku (nádeje)	2024-2030	x	x	x		
<i>Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb, rekonštrukciu a budovanie infraštruktúry v oblasti cestovného ruchu, podpora športu, zdravého životného štýlu a aktívneho trávenia voľného času. Podpora príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti VCR, rekonštrukciu a budovanie infraštruktúry v oblasti kultúry, zachovania, ochrany, udržateľného rozvoja, oživenia a prezentácie regionálnej kultúry a prírodného dedičstva</i>						
Rekonštrukcia KD	2024-2030	x	x	x		
Rekonštrukcia NKP	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia voľnočasovej a športovej infraštruktúry (detské, workoutové, multifunkčné, futbalové, a pod.)	2024-2030	x	x	x		
Výstavba a rekonštrukcia amfiteátra	2024-2030	x	x	x		

Podpora, príprava a realizácia aktivít so zameraním na zvyšovanie kvality služieb v oblasti analyticko-strategických činností

Vypracovanie projektových dokumentácií	2024-2030	x	x	x		
--	-----------	---	---	---	--	--

7 FINANČNÁ ČASŤ

V zmysle zákona č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov „základom finančného hospodárenia obcí je rozpočet obce, ktorý sa zostavuje na obdobie jedného kalendárneho roka. Postavenie rozpočtu obce, jeho tvorbu a obsah, pravidlá rozpočtového hospodárenia, tvorbu a použitie mimorozpočtových zdrojov, spôsob finančného vyrovnávania medzi obcami, vzťahy k štátnemu rozpočtu a k rozpočtu samosprávneho kraja ustanovuje osobitný zákon. Obce financujú svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu, ale aj z ďalších zdrojov. Môžu na plnenie svojich úloh použiť nenávratné finančné prostriedky, návratné zdroje financovania a prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov. Na plnenie rozvojového programu obcí alebo na plnenie inej úlohy, na ktorej má štát záujem, možno obciam poskytnúť štátnu dotáciu. Obce si môžu na plnenie svojich úloh zriadiť mimorozpočtové peňažné fondy. Pri umiestňovaní investícií budú obce postupovať v súlade so zákonom. (Zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení, v znení neskorších predpisov)

Samosprávy sa v programovom období 2021-2027 budú uchádzať o nenávratné finančné príspevky z EŠIF, štátneho rozpočtu. Obce sa budú uchádzať aj o štátne dotácie, o zdroje z rôznych dostupných finančných mechanizmov, aj v rámci cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce.

Zdroje financovania budú do príslušných častí finančného plánu dopĺňané priebežne počas monitorovacích období.

8 ZÁVER

Spoločný program rozvoja obcí MAS LABOREC na obdobie 2024-2030 predstavuje politiku a ciele obcí definované na obdobie 2024-2030.

Ciele a priority boli stanovené na základe odborných analýz a identifikovaných potrieb, východísk a možných riešení s cieľom vytvoriť podmienky pre zvyšovanie kvality života obyvateľov, a to prostredníctvom cielene nasmerovaných intervencií do definovaných oblastí rozvoja, a zabezpečiť tak rozvoj miestnej ekonomiky a rast konkurencieschopnosti.

V procese implementácie dôjde k realizácii projektových zámerov, prioritne podporujúcich využívanie endogénnych zdrojov, zameraných na dosiahnutie zdravého sociálno-ekonomického prostredia, zvýšenie kvality života obyvateľov, zvýšenie atraktivity obce pre jej obyvateľov, podnikateľov, potenciálnych investorov a návštevníkov.

Implementácia programu rozvoja obce bude priebežne monitorovaná a hodnotená na základe výstupov a výsledkov realizovaných intervencií.

Program rozvoja obce implementáciou jednotlivých projektových zámerov prispeje k plneniu cieľov národných a nadnárodných politík.

9 POUŽITÉ ZDROJE

1. Agenda inteligentného rozvoja miest a regiónov a Akčný plán na roky 2023-2026
2. Bytová politika SR do roku 2030
3. Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES)
4. Integrovaná územná stratégia PSK
5. Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030
6. Integrovaný regionálny operačný program
7. Konceptia dopravy vo verejnom záujme pre Prešovský samosprávny kraj
8. Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001
9. Konceptia športu 2022-2026
10. Konceptia vodnej politiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050
11. Konceptia územného rozvoja Slovenska
12. Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja, 2020
13. Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
14. Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR
15. Národná stratégia regionálneho rozvoja SR
16. Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021-2030
17. Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030
18. Nový akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo
19. Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050
20. Plán obnovy a odolnosti SR
21. Plán udržateľnej mobility PSK
22. Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027
23. Aktualizácia Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Prešovského kraja
24. Plán rozvoja verejných vodovodov pre územie SR na roky 2021 - 2027
25. Politika súdržnosti EÚ 2021-2027
26. Program Slovensko
27. Program rozvoja vidieka PSK
28. Program predchádzania vzniku odpadu SR na roky 2019-2025
29. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2021– 2030, Integrovaná územná stratégia PSK (2021-2027)
30. Stratégia Európa 2020
31. Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky
32. Stratégia adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy
33. Stratégia rozvoja dopravy SR do roku 2030
34. Štatistický úrad SR
35. Štátne vzdelávacie programy ISCED
36. Územný systém ekologickej stability (ÚSES)

37. Zákon č. 311/2023 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
38. Zákon č. 345/2023 Z. z. Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
39. Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie č. 24/2006 Z. z v znení neskorších
40. a predpisov
41. Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030
42. <https://www.forestportal.sk/les-pre-verejnost/informacie-o-lesoch/klimaticke-zmeny-2/>
43. Atlas krajiny Slovenskej republiky. 1. vydanie. MŽP SR, SAŽP, 2002 (**Geomorfologické jednotky** - Mazúr, E., Lukniš M., **Pôdy** - Rudolf Šály, Bohumil Šurina, **Klimatické oblasti** Milan Lapin, Pavel Faško, Marián Melo, Pavel Šťastný, Ján Tomlain)
44. <https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-granty/programove-obdobie-2021-2027/>
45. Rada EÚ (<https://www.europa.eu/sk/policies>)